

ANALIZA POTROŠNJE LJEKOVA U CRNOJ GORI 2020 - 2024.

Podgorica, Jun 2026. godine

SADRŽAJ

UVOD	2
PREGLED UKUPNE POTROŠNJE LJEKOVA U CRNOJ GORI	4
POTROŠNJA LJEKOVA PO ATC GRUPAMA	23
Potrošnja lijekova ATC grupe A	23
Potrošnja lijekova ATC grupe B.....	32
Potrošnja lijekova ATC grupe C.....	39
Potrošnja lijekova ATC grupe D	48
Potrošnja lijekova ATC grupe G	49
Potrošnja lijekova ATC grupe H	58
Potrošnja lijekova ATC grupe J.....	63
Potrošnja lijekova ATC grupe L.....	73
Potrošnja lijekova ATC grupe M.....	76
Potrošnja lijekova ATC grupe N	80
Potrošnja lijekova ATC grupe P	87
Potrošnja lijekova ATC grupe R.....	89
ZAKLJUČAK	99
LITERATURA.....	100
SKRAĆENICE.....	100

UVOD

Institut za lijekove i medicinska sredstva (CInMED) je nadležan za prikupljanje i objavljivanje izvještaja o potrošnji lijekova u Crnoj Gori. Izvještaji se objavljuju za svaku kalendarsku godinu, i od 2009. godine predstavljaju prvi sveobuhvatni prikaz potrošnje u privatnom i u javnom sektoru.

Podaci o ukupnom tržištu lijekova zasnovani su na vrijednosti izvršene prodaje svih lijekova, kao i o obimu prodaje za sve pojedinačne lijekove (po pakovanjima) registrovanih veledrogerija u Crnoj Gori. Veledrogerije su obavezne da dostavljaju izvještaj CInMED o potrošnji lijekova, jednom godišnje. CInMED objavljuje izvještaje o vanbolničkoj i bolničkoj potrošnji lijekova i na osnovu utvrđenih podataka iz izvještaja preuzima mjere iz svoje nadležnosti u cilju uspostavljanja racionalne farmakoterapijske prakse.

Anatomsko terapijsko hemijska (ATC) klasifikacija lijekova

ATC (*Anatomical Therapeutic Chemical*) klasifikacioni sistem prihvaćen je od strane SZO za humane lijekove. U ATC Indeksu za humane lijekove imena lijekova imaju pripadajuću šifru od sedam slovno-brojčanih znakova koji označavaju svaki nezaštićeni naziv lijeka (*International Nonproprietary Name - INN*), odnosno tih sedam znakova karakterišu pet nivoa klasifikacije.

- **Prvi nivo**, označen velikim slovom određuje glavnu anatomsku grupu (prema organu ili sistemu u okviru kojeg lijek najviše ispoljava svoje djelovanje)
 - A - lijekovi koji se koriste za alimentarni trakt i metabolizam
 - B - lijekovi koji se koriste za liječenje krvi i krvotvornih organa
 - C - lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem
 - D - lijekovi za liječenje kože i potkožnog tkiva
 - G - lijekovi za liječenje genito-urinarnog sistema i polni hormoni
 - H - hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone
 - J - antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu
 - L - antineoplastici i imunomodulatori
 - M - lijekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema
 - N - lijekovi koji djeluju na nervni sistem
 - R - lijekovi za liječenje respiratornog sistema
 - P - lijekovi za liječenje infekcija izazvanih parazitima
 - S - lijekovi koji djeluju na oko i uho
 - V - ostali
- **Drugi i treći nivo**, bliže određuje mjesto lijeka u terapiji
- **Četvrti nivo**, označava hemijsko-terapijsku podgrupu
- **Peti nivo**, određuje pojedinačnu hemijsku susptancu, odnosno INN, ime lijeka

Metodologija izrade izvještaja o potrošnji lijekova u Crnoj Gori

Za prikupljanje i izradu izvještaja o potrošnji lijekova CInMED koristi metodologiju SZO praćenja potrošnje prema ATC/DDD sistemu.

Lijekovi su svrstani po anatomsko terapijsko hemijskim grupama (ATC), kao i po nezaštićenim međunarodnim nazivima lijekova (INN).

Podaci o broju stanovnika se preuzimaju iz službenih podataka Zavoda za statistiku Crne Gore (MONSTAT).

Osim izvještaja o DDD/1000/dan, prikazani su i izvještaji o ukupnom iznosu potrošnje u eurima, prema veleprodajnim cijenama.

Za izradu izvještaja i analizu korišćeni su podaci o prometu lijekova registrovanih veledrogerija u Crnoj Gori.

Za izradu analize potrošnje CInMED je koristila poslednje ažurirane podatke SZO (*decembar, 2024.*), za DDD koje su objavljene na internet adresi *WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology* (www.whocc.no). Usljed promjena u usklađivanju DDD, sa ciljem preciznijeg poređenja potrošnje, mogu postojati razlike između podataka u ovoj analizi i podataka iz izvještaja o potrošnji lijekova objavljenih u prethodnim godinama.

Analiza potrošnje lijekova pored podataka o potrošnji lijekova u Crnoj Gori za 2024. godinu, sadrži i komparativne izvještaje o potrošnji koji se odnose i na period od 2020. do 2024. godine, kao i komparativne izvještaje o potrošnji lijekova u drugim državama.

U analizi su poređeni podaci o potrošnji lijekova u Crnoj Gori sa izvještajima o potrošnji lijekova u Srbiji i Hrvatskoj, zbog tradicionalne sličnosti tržišta, farmakoterapijske prakse, propisivačkih navika, kao i sa potrošnjom lijekova u Norveškoj, skandinavskoj zemlji sa razvijenom racionalnom farmakoterapijskom praksom.

PREGLED UKUPNE POTROŠNJE LJEKOVA U CRNOJ GORI

1. Ukupna potrošnja

1.a. Ukupna potrošnja lijekova u DDD/1000/dan i udio potrošnje

Tabela 1. Ukupna potrošnja lijekova po ATC grupama, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

Nazivi glavnih ATC grupa	DDD/1000/dan	Udio potrošnje %
C - Kardiovaskularni sistem (lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	502,26	35,29
A - Alimentarni trakt i metabolizam (lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)	274,23	19,27
B - Krv i krvotvorni organi (lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	176,47	12,40
N - Nervni sistem (lijekovi koji djeluju na nervni sistem)	144,09	10,13
M - Mišićno-kostni sistem (lijekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema)	101,26	7,12
R - Respiratorni sistem (lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	84,68	5,95
H - Hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	47,76	3,36
G - Genitourinarni sistem i polni hormoni (lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni)	44,84	3,15
J - Antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu	32,66	2,29
L - Antineoplastici i imunomodulatori	11,59	0,81
P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	1,52	0,11
S - Senzorni organi (lijekovi koji djeluju na oko i uho)	1,27	0,09
D - Koža i potkožno tkivo (lijekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva)	0,28	0,02
V – Ostalo	0,14	0,01
Ukupno:	1423,03	100%

Najviše korišćeni lijekovi u 2024. godini su lijekovi iz ATC grupe C – *lijekovi za liječenje kardiovaskularnih oboljenja*. Najveću potrošnju ovih lijekova potvrđuju i epidemiološki izvještaji Instituta za javno zdravlje Crne Gore.

Analiza pokazuje da su lijekovi koji imaju veliki udio u potrošnji lijekovi iz grupe A – *lijekovi za liječenje alimentarnog trakta i metabolizma (lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)*, a zatim lijekovi iz grupe B - *lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa*.

Grupi lijekova za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa pripada lijek *hidroksikobalamin** čija je DDD dodijeljena od strane SZO značajno manja od jačine pakovanja koja se nalazi na tržištu Crne Gore, te se samim tim prikazuje mnogo veća potrošnja.

* Za *hidroksikobalamin* je propisana (WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology) DDD od 20mcg za parantalnu primjenu, a na tržištu Crne Gore nalazi se pakovanje rastvora za injekciju od 2500mcg.

Najmanje korišćeni lijekovi su iz ATC grupe P – *antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata*, zatim grupa S - *lijekovi koji djeluju na oko i uho*, a zatim grupa D – *lijekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva, kao i ostali lijekovi*, odnosno grupa V.

1.b. Poređenje potrošnje lijekova u DDD/1000/dan za period 2023 - 2024.

Tabela 2. Potrošnja lijekova po ATC grupama, izražena u DDD/1000/dan, u 2023. i 2024. god, promjenom izraženom u %

Nazivi glavnih ATC grupa	DDD/1000/dan 2023. god.	DDD/1000/dan 2024. god.	Promjena %
C - Kardiovaskularni sistem (lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	480,84	502,26	4,45
A - Alimentarni trakt i metabolizam (lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)	243,91	274,23	12,43
B - Krv i krvotvorni organi (lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	176,21	176,47	0,15
N - Nervni sistem (lijekovi koji djeluju na nervni sistem)	142,21	144,09	1,32
M - Mišićno-kostni sistem (lijekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema)	99,65	101,26	2,62
R - Respiratorni sistem (lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	81,74	84,68	3,60
H - Hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	47,75	47,76	0,02
G - Genitourinarni sistem i polni hormoni (lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni)	44,34	44,84	1,13
J - Antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu	31,96	32,66	2,19

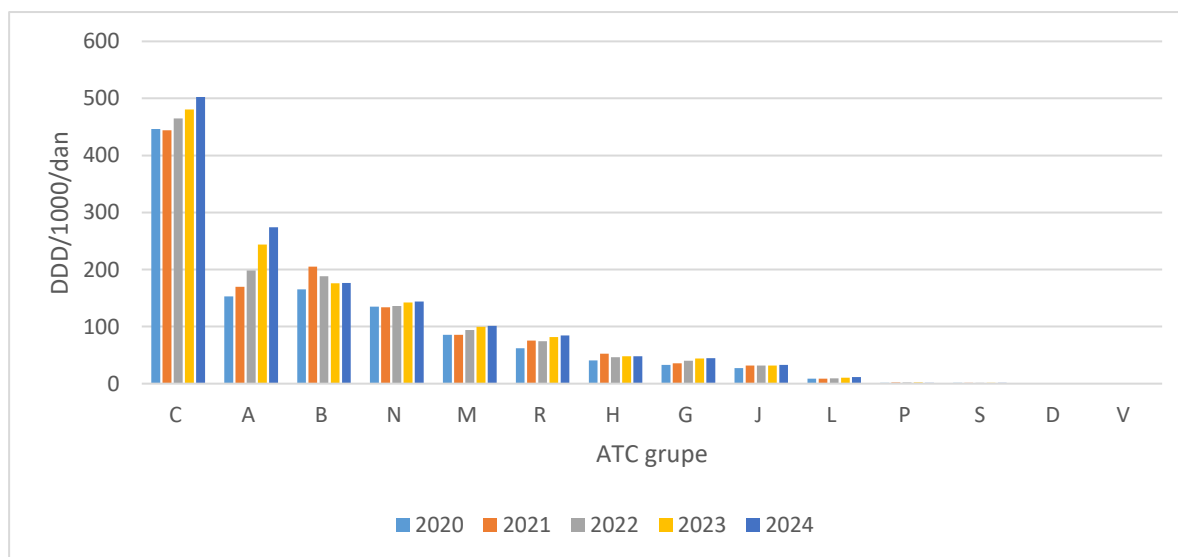
L - Antineoplastici i imunomodulatori	10,61	11,59	9,24
P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	2,15	1,52	-29,30
S - Senzorni organi (lijekovi koji djeluju na oko i uho)	1,48	1,27	-14,19
D - Koža i potkožno tkivo (lijekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva)	0,25	0,28	12,00
V – Ostalo	0,12	0,14	16,67
Ukupno:	1363,22	1423,03	4,39

Poređenjem podataka iz 2024. godine, sa potrošnjom lijekova iz 2023. godine, uočava se da je došlo do porasta potrošnje u većini ATC grupa, izuzev u grupama *antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata (P)* i *lijekova koji djeluju na oko i uho (S)*.

Najveći porast potrošnje u 2024. godini je zabilježila grupa lijekova iz grupe *ostali lijekovi (V)*, zatim *lijekovi za liječenje alimentarnog trakta i metabolizma (A)*, *lijekovi za liječenje kože i potkožnog tkiva (D)*, *antineoplastici i imunomodulatori (L)*, *lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem (C)*, zatim *lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema (R)*, *antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu (J)*, *lijekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema (M)*, *lijekovi koji djeluju na nervni sistem (N)*, *lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni (G)*, *lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa (B)* i *hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline (H)*.

2. Trend potrošnje lijekova za period 2020-2024.

2.a. Poređenje potrošnje lijekova izražena u DDD/1000/dan za period 2020-2024.

Grafikon 1. Potrošnja po glavnim ATC grupama, izražena u DDD/1000/dan, za period 2020-2024.

Iz prethodnog grafikona 1 se može zapaziti da grupe lijekova koje bilježe trend porasta su lijekovi iz grupe C - lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem, A – lijekovi za liječenje alimentarnog trakta i metabolizma, M – lijekovi za liječenje mišićno kostnog sistema, lijekovi iz grupe N – lijekovi za liječenje nervnog sistema, kao i grupa G - lijekovi za liječenje genitourinarnog trakta i R – lijekovi za liječenje respiratornog trakta.

2.b. Potrošnja lijekova po DDD/1000/dan i udio potrošnje lijekova po ATC grupama za period 2020-2024.

Tabela 3. Udio pojedinačne ATC grupe u ukupnoj potrošnji lijekova za period od 2020. do 2024. godine

ATC grupa	Udio u % DDD/1000/ dan pojedinačne grupe				
	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god
C	38,46	35,68	36,08	35,27	35,29
A	13,19	13,61	15,41	17,89	19,27
B	14,24	16,47	14,62	12,93	12,40
N	11,65	10,73	10,56	10,43	10,13
M	7,36	6,89	7,31	7,31	7,12
R	5,32	6,05	5,78	6,00	5,95
H	3,52	4,19	3,60	3,50	3,36
G	2,86	2,87	3,14	3,25	3,15
J	2,37	2,53	2,47	2,34	2,30
L	0,74	0,70	0,73	0,78	0,81
P	0,14	0,14	0,16	0,16	0,11
S	0,13	0,12	0,12	0,11	0,09
D	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02
V	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01

Poređenjem udjela pojedinačnih ATC grupa u ukupnoj potrošnji lijekova za period od 2020. do 2024. godine, uočava se da najveći udio u potrošnji (Tabela 3) imaju lijekovi za liječenje kardiovaskularnih oboljenja (C), zatim lijekovi za liječenje alimentarnog trakta i metabolizma (A), lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa (B), dok najmanji udio imaju antiparazitni proizvodi (P), lijekovi koji djeluju na oko i uho (S), lijekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva (D), i ostali lijekovi (V), što pokazuje da rezultati potrošnje za 2024. godinu nastavljaju trend iz prethodnih godina.

3. Poređenje ukupne potrošnje lijekova u Crnoj Gori sa drugim državama

Prednost korišćenja metodologije ATC/DDD sistema za praćenje upotrebe lijekova je i mogućnost poređenja sa izvještajima drugih zemalja, ili regiona.

Za poređenje udjela pojedinačnih ATC grupa u ukupnoj potrošnji lijekova, radi sveobuhvatnije slike, korišćeni su trenutno dostupni podaci o potrošnji lijekova iz Hrvatske i Srbije za 2024.

Tabela 4. Udio pojedinačne ATC grupe u ukupnoj potrošnji lijekova za države regiona za 2024. godinu

ATC grupa	Udio u %, DDD/1000/ dan pojedinačne grupe		
	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
C	36,79	41,86	35,29
A	21,96	12,91	19,27
B	8,08	16,10**	12,40**
N	13,13	13,26	10,13
M	5,77	4,07	7,12
R	5,94	4,83	5,95
J	1,48	1,51	3,36
H	2,81	2,42	3,15
G	2,83	2,58	2,30
L	0,93	0,34	0,81
S	0,13	0,00*	0,11
P	0,06	0,08	0,09
D	0,05	0,03	0,02
V	0,02	0,00*	0,01
Ukupno DDD/1000/dan	1638,81	2046,43	1423,05

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

** Za hidrokobalamin je propisana (WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology), DDD 20mcg za parantalnu primjenu, a na tržištu Crne Gore nalazi se pakovanje rastvora za injekciju sa 2500mcg.

Može se uočiti da je i u zemljama regiona najveći procenat udjela za lijekove za liječenje *kardiovaskularnih oboljenja*. Udio u potrošnji u Crnoj Gori ima najmanju vrijednost procenta u odnosu sa Srbijom i Hrvatskom.

Uočava se da je u Crnoj Gori u odnosu na druge zemlje, najmanji udio za grupe *lijekova za nervni sistem (N)*, *lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni (G)*, *lijekovi za liječenje alimentarnog trakta i metabolizma (A)*, kao i *lijekovi za liječenje bolesti kože i tkiva (D)*. Poređenjem sa Hrvatskom i Srbijom, u Crnoj Gori se uočava veći procentualni udio za veći broj ATC grupa lijekova, kao što su *lijekovi za liječenje mišićno-kostnog sistema (M)*, *lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema (R)*, *antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu (J)*, *hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline (H)* i *antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata (P)*.

Najkorišćeniji lijekovi u Crnoj Gori u 2024. godini

Tabela 5. Najkorišćeniji lijekovi u Crnoj Gori u DDD/1000/dan, 2024. godina

R.br.	ATC	INN	DDD/1000/dan
1	B01AC06	acetilsalicilna kiselina	78,63
2	A11CC05	holekalciferol	75,49
3	A02BC02	pantoprazol	55,23
4	C09AA05	ramipril	47,06
5	M01AB05	diklofenak	40,30
6	B03BA03	hidroksikobalamin*	37,17
7	C10AA05	atorvastatin	35,94
8	C10AA07	rosuvastatin	34,76
9	C09BA04	perindopril, indapamid	29,55
10	C07AB07	bisoprolol	27,87
11	A10BA02	metformin	26,22
12	H03AA01	levotiroksin natrijum	24,76
13	C09AA04	perindopril	24,27
14	M01AE01	ibuprofen	23,20
15	C09BX01	perindopril, amlodipine, indapamid	22,59
16	C08CA01	amlodipin	22,31
17	C09AA09	fosinopril	21,27
18	A02BA03	famotidin	20,32
19	N05BA12	alprazolam	19,65
20	C09BA09	fosinopril, hidrohlortiazid	19,41

* Za hidroksikobalamin je propisana (WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology), DDD 20mcg za parantalnu primjenu, a na tržištu Crne Gore nalazi se pakovanje rastvora za injekciju sa 2500mcg.

Najviše korišćeni lijek je *acetilsalicilna kiselina*, a zatim *holekalciferol*, *pantoprazol*, *ramipril*, *diklofenak*, *atorvastatin*, *rosuvastatin*, *perindopril*, *indapamid*, *bisoprolol*, *metformin*, *levotiroksin natrijum* i dr.

Tabela 6. Poređenje najkorišćenijih lijekova u Crnoj Gori u DDD/1000/dan, 2023 / 2024. godine

R. Br.	2023. god.			2024. god.		
	ATC	INN	DDD/ 1000/ dan	ATC	INN	DDD/ 1000/ dan
1	B01AC06	acetilsalicilna kiselina	81,47	B01AC06	acetilsalicilna kiselina	78,63
2	A11CC05	holekalciferol	50,76	A11CC05	holekalciferol	75,49
3	C09AA05	ramipril	49,73	A02BC02	pantoprazol	55,23
4	A02BC02	pantoprazol	52,11	C09AA05	ramipril	47,06
5	M01AB05	diklofenak	41,24	M01AB05	diklofenak	40,30
6	B03BA03	hidroksikobalamin*	38,85	B03BA03	hidroksikobalamin*	37,17
7	C10AA05	atorvastatin	35,01	C10AA05	atorvastatin	35,94
8	A10BA02	metformin	27,25	C10AA07	rosuvastatin	34,76
9	C07AB07	bisoprolol	25,75	C09BA04	perindopril, indapamid	29,55
10	C08CA01	amlodipin	29,45	C07AB07	bisoprolol	27,87
11	C07AB07	bisoprolol	25,75	A10BA02	metformin	26,22
12	C09BA04	perindopril, indapamid	23,76	H03AA01	levotiroksin natrijum	24,76
13	H03AA01	levotiroksin natrijum	23,70	C09AA04	perindopril	24,27
14	C10AA07	rosuvastatin	23,39	M01AE01	ibuprofen	23,20
15	C09AA09	fosinopril	22,44	C09BX01	perindopril, amlodipin, indapamid	22,59
16	M01AE01	ibuprofen	22,00	C08CA01	amlodipin	22,31
17	C09AA04	perindopril	21,86	C09AA09	fosinopril	21,27
18	A02BA03	famotidin	20,44	A02BA03	famotidin	20,32
19	N05BA12	alprazolam	20,07	N05BA12	alprazolam	19,65
20	C09BA09	fosinopril, hidrohloriazid	19,98	C09BA09	fosinopril, hidrohloriazid	19,41

* Za hidroksikobalamin je propisana (WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology), DDD 20mcg za parantalnu primjenu, a na tržištu Crne Gore nalazi se pakovanje rastvora za injekciju sa 2500mcg.

Kada uporedimo potrošnju prvih dvadeset lijekova u DDD/1000/dan u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu, uočava se povećana potrošnja sljedećih lijekova: *holekalciferola*, *pantoprazola*, *atorvastatina*, *rosuvastatina*, *perindoprila*, *indapamida*, *bisoprolola*, *levotiroksin natrijuma*, *perindoprila*, *ibuprofena*, *famotidina*, zatim lijeka *perindopril*, *amlodipin*, *indapamid*.

4. Ukupna potrošnja – finansijski izražena u eurima

Produžavanje životnog vijeka i promjene u načinu života dovode do porasta broja oboljelih od hroničnih oboljenja, pojavljuju se nove bolesti, dolazi i do rezistencije na postojeće lijekove, a i do razvoja i pojave novih lijekova na tržištu. Sve to zajedno doprinosi povećanju troškova za

ljekove u našoj i u drugim zemljama, kao i povećanju rastućeg pritiska na postojeće zdravstvene resurse.

5.a. Potrošnja lijekova, koji imaju ATC klasifikaciju, finansijski izražena u eurima

Tabela 7. Potrošnja lijekova po ATC grupama, finansijski izraženo u EUR (€), 2024. godina

Nazivi glavnih ATC grupa	Iznos (EUR)	Udio %
L - Antineoplastici i imunomodulatori	75.309.986,94	38,01
A - Alimentarni trakt i metabolizam (Ljekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)	25.624.611,75	12,93
B - Krv i krvotvorni organi (Ljekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	17.425.921,58	8,79
R - Respiratorni sistem (Ljekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	16.814.468,35	8,49
C - Kardiovaskularni sistem (Ljekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	16.150.491,87	8,15
J - Antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu	12.451.762,05	6,28
N - Nervni sistem (Ljekovi koji djeluju na nervni sistem)	11.741.326,18	5,93
M - Mišićno-kostni sistem (Ljekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema)	9.248.668,83	4,67
G - Genitourinarni sistem i polni hormoni (Ljekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni)	4.193.089,20	2,12
H - Hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	2.806.406,10	1,42
S - Senzorni organi (Ljekovi koji djeluju na oko i uho)	2.389.970,17	1,21
D - Koža i potkožno tkivo (Ljekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva)	2.225.697,72	1,12
V - Ostalo	1.384.147,74	0,70
P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	380.549,75	0,19

Najveću finansijsku potrošnju imaju lijekovi koji pripadaju grupi L – *antineoplastici i imunomodulatori*, koji su kao i prethodnih godina predstavljali grupu lijekova sa najvećom finansijskom potrošnjom. Odmah nakon grupe L, najveću potrošnju zabilježila je grupa *ljekova koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizam (A)*, a zatim *ljekovi za bolesti krvi i krvotvornih organa*, zatim *ljekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem* itd. Najmanja finansijska potrošnja je lijekova koji su *antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata*.

5.b. Poređenje potrošnje lijekova za period 2023 / 2024. godine, koji imaju definisanu ATC klasifikaciju, finansijski izražena u eurima (€)

Tabela 8. Poređenje potrošnje lijekova, finansijski, koji imaju definisanu ATC klasifikaciju, za period 2023/2024. godine

Nazivi glavnih ATC grupa	Iznos (EUR) 2023. god.	Iznos (EUR) 2024. god.	Promjena %
L - Antineoplastici i imunomodulatori	62.737.796,95	75.309.986,94	20,04
A - Alimentarni trakt i metabolizam (Ljekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)	22.419.871,32	25.624.611,75	14,29
B - Krv i krvotvorni organi (Ljekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	17.372.700,79	17.425.921,58	0,31
R - Respiratorni sistem (Ljekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	13.819.111,18	16.814.468,35	21,68
C - Kardiovaskularni sistem (Ljekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	14.240.114,40	16.150.491,87	13,42
J - Antiinfektivni Ljekovi za sistemsku primjenu	10.333.589,00	12.451.762,05	20,50
N - Nervni sistem (Ljekovi koji djeluju na nervni sistem)	11.003.857,75	11.741.326,18	6,70
M - Mišićno-kostni sistem (Ljekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema)	7.478.719,69	9.248.668,83	23,67
G - Genitourinarni sistem i polni hormoni (Ljekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni)	3.813.233,63	4.193.089,20	9,96
H - Hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	2.660.055,75	2.806.406,10	5,50
S - Senzorni organi (Ljekovi koji djeluju na oko i uho)	1.967.369,89	2.389.970,17	21,48
D - Koža i potkožno tkivo (Ljekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva)	2.034.096,15	2.225.697,72	9,42
V - Ostalo	1.417.574,33	1.384.147,74	-2,36
P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	354.469,98	380.549,75	7,36
UKUPNO	171.652.560,81	198.147.098,23	15,43

Povećanje finansijske potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu, zabilježeno je u skoro svim grupama lijekova, osim za lijekove iz grupe V – *ostali lijekovi* gdje je zabilježeno smanjenje potrošnje za 2,36%.

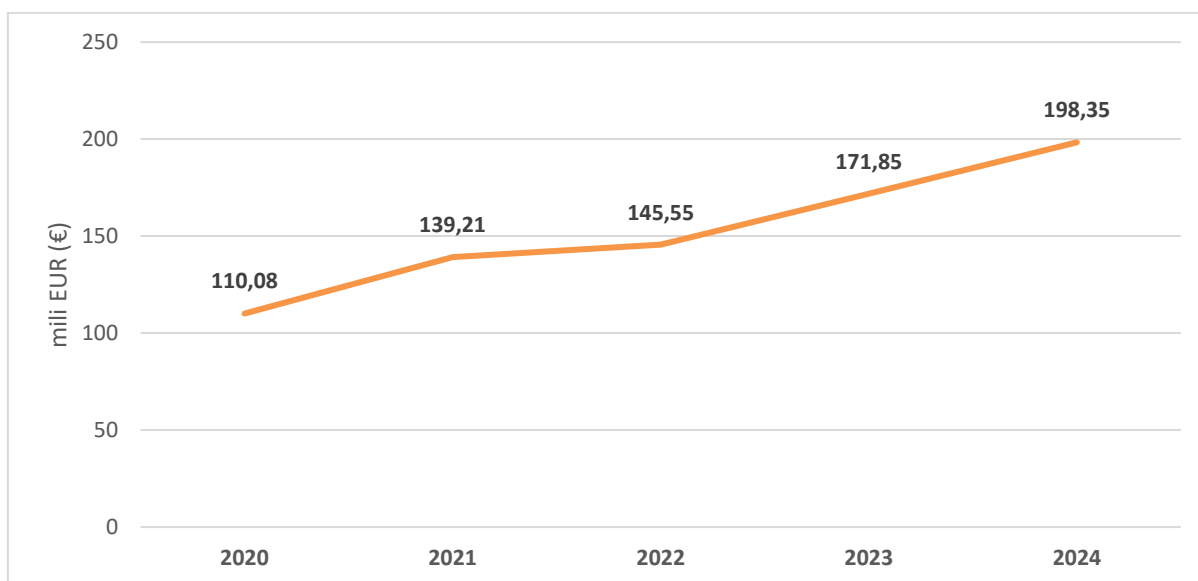
5.c. Ukupna potrošnja lijekova, finansijski izražena u eurima, 2020–2024

Tabela 9. Ukupna potrošnja lijekova u Crnoj Gori u eurima (€) od 2020 do 2024. godine

Godina	Ukupan iznos (mil. €)
2020	110,08
2021	139,21
2022	145,55
2023	171,85
2024	198,35

Ukupna potrošnja lijekova u 2024. godini je iznosila (uključujući privatni i javni sektor) **198.352.678,29€** (stodevedestostam miliona tristapedesetdvije hiljade i šestosedamdesetosam eura i dvadesetdevet centi). U navedeni iznos je uračunat iznos od **205.580,07 €** za lijekove koji nemaju definisanu ATC klasifikaciju, *homepatski*, *herbalni lijekovi*, kao i *lijekovi koji nemaju DDD*.

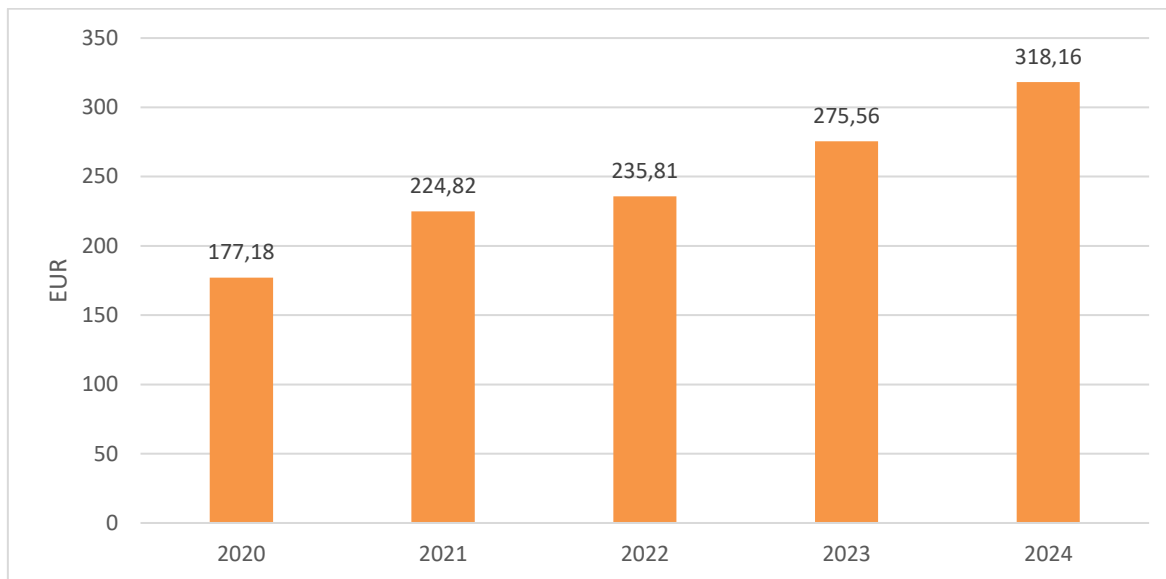
U odnosu na 2023. godinu (171.845.935,79€) u 2024. godini potrošnja je veća za 15,45 %, a u odnosu na 2020. godinu (110.081.205,32€) je porasla za 44,50%. Iz ovih podataka, može se zaključiti da je nastavljen trend rasta potrošnje lijekova i finansijski, što je i za očekivati kao uzročna posljedica potrošnje lijekova u DDD/1000/dan.

Grafikon 2. Ukupna potrošnja lijekova, finansijski izražena u eurima, period 2020- 2024

6. Potrošnja po glavi stanovnika iskazana u eurima

Potrošnja po glavi stanovnika u Crnoj Gori, iskazana u eurima, ima trend rasta u proteklih 5 godina, od 2020. godine kada je iznosila 177,18 €, do 2024. godine u kojoj je iznosila 318,16 €. Iako je prema EHCI (Euro Health Consumer) konstatovano da veća potrošnja u zdravstvenom sistemu ne korelira sa boljom dostupnošću zdravstvenoj zaštiti, podatak potrošnje lijekova po glavi stanovnika ipak je u sprezi sa pristupačnošću, posebno novijih farmakoloških terapija.

Grafikon 3. Finansijska potrošnja po glavi stanovnika (2020-2024)

Poređujući podatke o potrošnji po glavi stanovnika, u 2024. godini potrošnja je porasla u odnosu na 2023. godinu za 13,39%, a u odnosu na 2020. godinu 44,31%.

Tabela 10. Potrošnja lijekova po glavi stanovnika u Crnoj Gori i drugim državama

Finansijska potrošnja po glavi stanovnika (€)					
Država	2020.god.	2021.god.	2022.god.	2023.god.	2024.god.
Crna Gora	177,18	224,82	235,81	275,76	318,16
Hrvatska	276,97	337,76	358,34	402,79	453,23
Srbija	190,85	194,74	241,40	280,36	290,43

Poređenjem potrošnje lijekova po glavi stanovnika u Crnoj Gori sa državama iz okruženja, u svim državama je zabilježen trend porasta potrošnje.

6.a. Poređenje najkorišćenijih lijekova, u hiljadama eura, 2023/2024

Tabela 11. Poređenje najkorišćenijih lijekova u hiljadama eura za period 2023/2024

Crna Gora 2023. god.			Crna Gora 2024. god.		
ATC	INN	Eur (€)	ATC	INN	Eur (€)
L01FF02	pembrolizumab	10.881	L01FF02	pembrolizumab	13.834
L01XY02	pertuzumab, trastuzumab	4.089	L01XY02	pertuzumab, trastuzumab	4.147
A10BX09	dapagliflozin	2.890	R07AX32	ivakaftor, tezakaftor, eleksakaftor	4.043
R07AX32	ivakaftor, tezakaftor, eleksakaftor	2.848	A10BX09	dapagliflozin	3.508
L04AA36	okrelizumab	2.776	L04AA36	okrelizumab	3.442
L01FF03	durvalumab	2.426	L02BB05	apalutamid	2.913
B01AF02	apiksaban	2.175	L01EL01	ibrutinib	2.533
A02BC02	pantoprazol	2.029	R07AX02	ivakaftor	2.439
B01AF01	rivaroksaban	1.928	B01AF02	apiksaban	2.176
L02BB05	apalutamid	1.832	C09DX04	valsartan, sakubitril	2.065

Poređenjem prvih deset lijekova u potrošnji u 2024. godini, kao i u 2023. godinu, izraženoj finansijski, uočava se, da se najviše finansijskih sredstava izdvojilo za lijek *pembrolizumab*. Poređenjem podataka u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu, primjećuje se značajno povećanje potrošnje lijeka *apalutamid* (37,11%), zatim slijede *ivakaftor, tezakaftor, eleksakaftor* (za liječenje cistične fibroze) za 29,58%, zatim *valsartan, sakubitril* (29,10%), *ibrutinib* (27,79%), *ivakaftor* (25,22%), *pembrolizumab* (21,35%), *dapagliflozin* (21,38%), *okrelizumaba* (19,35%), itd.

VANBOLNIČKA POTROŠNJA

1. Vanbolnička potrošnja

1.a. Vanbolnička potrošnja lijekova u DDD/1000/dan i udio potrošnje

Vanbolničkom potrošnjom su obuhvaćene količine pakovanja lijekova koje su isporučene prema apotekama i drugim zdravstvenim ustanovama u primarnoj zdravstvenoj zaštiti.

Tabela 12. Vanbolnička potrošnja lijekova po ATC grupama, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

Nazivi glavnih ATC grupa	DDD/1000/dan	Udio potrošnje %
C - Kardiovaskularni sistem (lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	500,43	35,82
A - Alimentarni trakt i metabolizam (lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)	271,37	19,43
B - Krv i krvotvorni organi (lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	169,65	12,14
N - Nervni sistem (lijekovi koji djeluju na nervni sistem)	140,81	10,08
M - Mišićno-kostni sistem (lijekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema)	97,79	7,00
R - Respiratorni sistem (lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	84,32	6,04
H - Hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	44,94	3,22
G - Genitourinarni sistem i polni hormoni (lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni)	44,47	3,18
J - Antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu	30,84	2,21
L - Antineoplastici i imunomodulatori	9,21	0,66
P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	1,49	0,11
S - Senzorni organi (lijekovi koji djeluju na oko i uho)	1,26	0,09
D - Koža i potkožno tkivo (lijekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva)	0,28	0,02
V – Ostalo	0,11	0,01
Ukupno:	1.396,97	100

Iz navedene tabele se vidi da je redosled potrošnje lijekova po glavnoj ATC grupi isti kao u ukupnoj potrošnji, samo se neznatno razlikuje udio učešća pojedinih grupa u vanbolničkoj potrošnji. Veći je udio za *lijekove koji djeluju na bolesti kardiovaskularnog oboljenja, zatim lijekovi za liječenje digestivnog sistema i metabolizma, zatim za grupu lijekova koji djeluju na nervni sistem, lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema i hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline*. Ovi podaci pokazuju da se većina lijekova iz navedenih grupa najvećim dijelom koriste za vanbolničku upotrebu.

Tabela 13. Vanbolnička potrošnja lijekova po ATC grupama, izražena u DDD/1000/dan, u 2023. i 2024. god, promjenom izraženom u %

Nazivi glavnih ATC grupa	DDD/1000/dan 2023. god.	DDD/1000/dan 2024. god.	Promjena %
C - Kardiovaskularni sistem (lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	478,74	500,43	4,53
A - Alimentarni trakt i metabolizam (lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)	241,22	271,37	12,50
B - Krv i krvotvorni organi (lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	169,30	169,65	0,21
N - Nervni sistem (lijekovi koji djeluju na nervni sistem)	139,21	140,81	1,15
M - Mišićno-kostni sistem (lijekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema)	97,32	97,79	0,48
R - Respiratorni sistem (lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	81,40	84,32	3,59
H - Hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	45,06	44,94	-0,27
G - Genitourinarni sistem i polni hormoni (lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni)	43,44	44,47	2,37
J - Antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu	30,25	30,84	1,95
L - Antineoplastici i imunomodulatori	8,53	9,21	7,97
P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	2,11	1,49	-29,38
S - Senzorni organi (lijekovi koji djeluju na oko i uho)	1,47	1,26	-14,29
D - Koža i potkožno tkivo (lijekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva)	0,25	0,28	12,00
V – Ostalo	0,09	0,11	22,22
Ukupno:	1.338,39	1.396,97	4,38

Kada se uporede podaci o vanbolničkoj potrošnji u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu, uočava se sličan trend kao i u ukupnoj potrošnji lijekova. Najveći porast potrošnje je zabilježila grupa *ostali lijekovi*, zatim lijekovi za *liječenje alimentarnog trakta i metabolizma*, zatim lijekovi za *liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva*, grupa *antineoplastici i imunomodulatori*, lijekovi za *liječenje kardiovaskularnih bolesti*, zatim lijekovi za *liječenje bolesti respiratornog sistema*, itd.

2. Vanbolnička potrošnja – finansijski izražena u eurima

2.a. Vanbolnička potrošnja lijekova, finansijski u eurima i udio potrošnje

Tabela 14. Vanbolnička potrošnja lijekova po ATC grupama, finansijski izraženo u EUR (€), 2024. godina

Nazivi glavnih ATC grupa	Iznos (EUR)	Udio %
L - Antineoplastici i imunomodulatori	33.274.005,94	24,00
A - Alimentarni trakt i metabolizam (lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)	23.072.644,93	16,64
R - Respiratorni sistem (lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	16.440.055,15	11,38
C - Kardiovaskularni sistem (lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	15.773.040,60	9,68
B - Krv i krvotvorni organi (lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	13.415.896,42	11,86
N - Nervni sistem (lijekovi koji djeluju na nervni sistem)	10.924.229,38	7,88
J - Antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu	8.199.030,44	5,91
M - Mišićno-kostni sistem (lijekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema)	6.576.194,66	4,74
G - Genitourinarni sistem i polni hormoni (lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni)	3.929.710,61	2,83
H - Hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	2.514.727,74	1,81
D - Koža i potkožno tkivo (lijekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva)	2.167.822,85	1,56
S - Senzorni organi (lijekovi koji djeluju na oko i uho)	1.806.807,93	1,30
P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	378.958,14	0,27
V - Ostalo	185.137,33	0,13

Kada se uporedi udio terapijske grupe u vanbolničkoj potrošnji sa udjelom u ukupnoj potrošnji, grupe lijekova sa najvećim udjelima u vanbolničkoj potrošnji odgovaraju ukupnoj potrošnji lijekova. Za pojedine grupe lijekova udio je manji u vanbolničkoj potrošnji, što je razumljivo, jer se ti lijekovi više koriste u bolničkim uslovima (npr. *antineoplastici i imunomodulatori i grupa gdje su ostali lijekovi*), jer im je režim izdavanja isključivo u stacionarnim ustanovama.

2.b. Vanbolnička potrošnja lijekova po ATC grupama, finansijski izraženo u EUR (€), u 2023. i 2024. god, promjenom izraženom u %

Tabela 15. Poređenje vanbolničke potrošnje lijekova, finansijski, koji imaju definisanu ATC klasifikaciju, za period 2023/2024. godine

Nazivi glavnih ATC grupa	Iznos (EUR) 2023. god.	Iznos (EUR) 2024. god.	Promjena %
L - Antineoplastici i imunomodulatori	27.330.513,37	33.274.005,94	21,75
A - Alimentarni trakt i metabolizam (Ljekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)	19.874.759,43	23.072.644,93	16,09
R - Respiratorni sistem (Ljekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	13.270.956,68	16.440.055,15	23,88
C - Kardiovaskularni sistem (Ljekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	13.393.267,22	15.773.040,60	17,77
B - Krv i krvotvorni organi (Ljekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	13.809.964,23	13.415.896,42	-2,85
N - Nervni sistem (Ljekovi koji djeluju na nervni sistem)	10.193.004,85	10.924.229,38	7,17
J - Antiinfektivni Ljekovi za sistemsku primjenu	7.381.219,86	8.199.030,44	11,08
M - Mišićno-kostni sistem (Ljekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema)	6.241.109,56	6.576.194,66	5,37
G - Genitourinarni sistem i polni hormoni (Ljekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni)	3.577.913,87	3.929.710,61	9,83
H - Hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	2.634.907,19	2.514.727,74	-4,56
D - Koža i potkožno tkivo (Ljekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva)	2.011.883,20	2.167.822,85	7,75
S - Senzorni organi (Ljekovi koji djeluju na oko i uho)	1.533.711,75	1.806.807,93	17,81
P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	352.608,68	378.958,14	7,47
V - Ostalo	169.638,30	185.137,33	9,14
UKUPNO	122.321.458,19	138.658.262,12	13,36

Iz navedene tabele se vidi da je u vanbolničkoj potrošnji najveći porast zabilježila grupa *lijekova za liječenje bolesti respiratornog sistema (R)*, za 23,88%, a što je povezano sa dostupnošću lijekova za liječenje cistične fibroze. Sledeća grupa lijekova koja je takođe zabilježila znatno

povećanje u odnosu na 2023. godinu su lijekovi iz grupe antineoplastici i imunomodulatori (21,75%), zatim lijekovi koji djeluju na oko i uho (17,81%), lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem (17,77%), lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma za 16,09%, antiinfektivni lijekovi 11,08% itd. Grupe lijekova koje su zabilježile smanjenje potrošnje su hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insulin (4,56%), kao i lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa (2,85%).

BOLNIČKA POTROŠNJA

Bolnička potrošnja predstavlja prikaz izvještaja na osnovu isporučenih lijekova po pakovanjima iz veledrogerija prema bolnicama.

1. Bolnička potrošnja

1.a. Bolnička potrošnja potrošnja lijekova u DDD/1000/dan i udio potrošnje

Tabela 16. Bolnička potrošnja lijekova po ATC grupama, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

Nazivi glavnih ATC grupa	DDD/1000/dan	Udio potrošnje %
B - Krv i krvotvorni organi (lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	6,82	26,63
M - Mišićno-kostni sistem (lijekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema)	3,46	13,51
N - Nervni sistem (lijekovi koji djeluju na nervni sistem)	3,28	12,81
A - Alimentarni trakt i metabolizam (lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)	2,86	11,17
H - Hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	2,82	11,01
L - Antineoplastici i imunomodulatori	2,38	9,29
J - Antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu	1,81	7,07
C - Kardiovaskularni sistem (lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	1,38	5,39
R - Respiratorni sistem (lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	0,37	1,44
G - Genitourinarni sistem i polni hormoni (lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni)	0,36	1,41
P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	0,03	0,12

V – Ostalo	0,03	0,12
S - Senzorni organi (lijekovi koji djeluju na oko i uho)	0,01	0,04
D - Koža i potkožno tkivo (lijekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva)	0,00*	0,00*
Ukupno:	25,61	100

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

U bolničkoj potrošnji lijekova koji imaju definisanu vrijednost DDD, najveći udio imaju lijekovi iz grupe lijekova za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa (26,63%), zatim lijekovi koji djeluju na mišićno-kostni sistem (13,51%), nakon čega slijede lijekovi koji djeluju na nervni sistem (12,81%), lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma, hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insulin itd. Ovdje je potrebno naglasiti da većina lijekova iz grupe L (*antineoplastici i imunomodulatori*), koja se najvećim dijelom koristi u bolnicama tj. u stacionarnim ustanovama nema dodijeljenu DDD. Zbog prethodno navedenog, potrošnja ove grupe lijekova prikazana je kroz finansijsku potrošnju.

1.b. Poređenje bolničke potrošnje lijekova u DDD/1000/dan, 2023/2024. godina, i promjena u %

Tabela 17. Poređenje bolničke potrošnje lijekova, u DDD/1000/dan, koji imaju definisanu ATC klasifikaciju, za period 2023/2024. godine

Nazivi glavnih ATC grupa	DDD/1000/dan 2023. god.	DDD/1000/dan 2024. god.	Promjena %
B - Krv i krvotvorni organi (lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	6,91	6,82	-1,30
M - Mišićno-kostni sistem (lijekovi za bolesti mišićno-kostnog sistema)	2,32	3,46	49,14
N - Nervni sistem (lijekovi koji djeluju na nervni sistem)	3,01	3,28	8,97
A - Alimentarni trakt i metabolizam (lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma)	2,68	2,86	6,72
H - Hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	2,70	2,82	4,44
L - Antineoplastici i imunomodulatori	2,08	2,38	14,42
J - Antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu	1,71	1,81	5,85
C - Kardiovaskularni sistem (lijekovi koji djeluju na kardiovaskularni sistem)	2,09	1,83	-33,97

R - Respiratorni sistem (lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	0,35	0,37	5,71
G - Genitourinarni sistem i polni hormoni (lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni)	0,90	0,36	-60,00
P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	0,03	0,03	0,00
V – Ostalo	0,02	0,03	50,00
S - Senzorni organi (lijekovi koji djeluju na oko i uho)	0,01	0,01	0,00
D - Koža i potkožno tkivo (lijekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva)	0	0,00*	0,00
UKUPNO	24,81	25,61	3,22

Kada uporedimo bolničku potrošnju u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu uočavamo da je najveće povećanje zabilježila grupa *ostali lijekovi* (50,00 %), zatim *lijekovi za liječenje bolesti mišićno kostnog sistema* (49,14%), potom lijekovi koji se koriste kao *antineoplastici i imunomodulatori* (14,42%), *lijekovi koji djeluju na nervni sistem* (8,97%), *lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma* (6,72%), *antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu* (5,85%) itd. Grupa lijekova koja je zabilježila smanjenje potrošnje su *lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni* (60,00%), *lijekovi za liječenje kardiovaskularnog sistema* (33,97%), i *lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa* (1,30%).

POTROŠNJA LJEKOVA PO ATC GRUPAMA

U ovom poglavlju predstavljena je potrošnja pojedinačno za skoro sve ATC grupe po DDD/1000/dan, kao i finansijski, kao i poređenje potrošnje lijekova u Crnoj Gori sa zemljama u okruženju i Norveškom.

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE A Lijekovi za liječenje alimentarnog trakta i metabolizma

1. Ukupna potrošnja

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe A, izražena DDD/1000/dan

A - lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma	
DDD/1000/dan	271,37
Udio u 2024. god.	19,43%

U odnosu na ukupnu potrošnju lijekova po ATC klasifikaciji, u 2024. godini, lijekovi za liječenje alimentarnog trakta imaju značajan udio sa drugim mjestom u ukupnoj potrošnji.

1.b. Potrošnja lijekova iz terapijskih grupa ATC grupe A, izražena u DDD/1000/dan, za period 2023 / 2024. godine

Tabela 18. Potrošnja lijekova iz ATC grupe A, izražena u DDD/1000/dan, za period od 2023. do 2024., sa promjenom u %

ATC	Naziv grupe	DDD/1000/dan		Promjena %
		2023. god.	2024. god.	
A01	Stomatološki preparati, lijekovi za liječenje bolesti usta	0,82	0,76	-7,32
A02	Lijekovi za poremećaje aciditeta	76,48	82,95	8,46
A03	Lijekovi za funkcionalne gastrointestinalne poremećaje	2,86	2,98	4,20
A04	Antiemetici i sredstva protiv nauzeje	0,14	0,15	7,14
A05	Terapija bolesti žuči i jetre	0,83	0,97	16,87
A06	Laksativi	5,11	5,73	12,13
A07	Antidijaroici, intestinalni antiinflamatorni / antiinfektivni lijekovi	4,87	5,23	7,39
A10	Lijekovi koji se upotrebljavaju u dijabetesu (antidijabetici)	85,55	91,61	7,08
A11	Vitamini	62,15	78,68	26,60

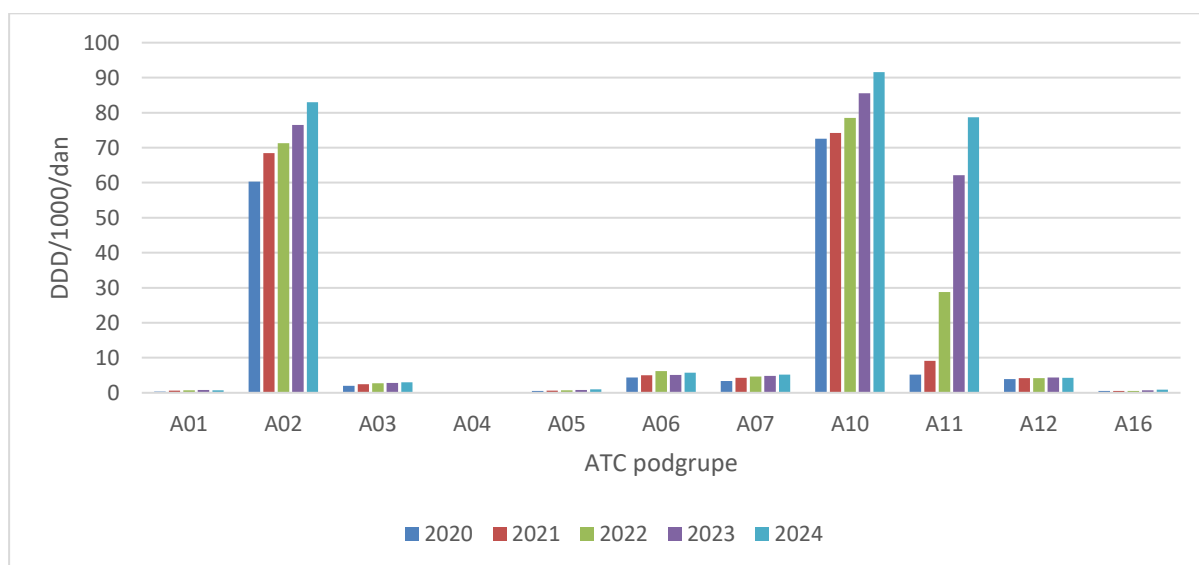
A12	Minerali	4,35	4,31	-0,92
A16	Ostali proizvodi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma	0,76	0,86	13,16

Najveću potrošnju izraženu u DDD/1000/dan, iz ATC grupe A - *ljekova za liječenje alimentarnog trakta i metabolizma* u 2024. godini, sa udjelom od 33,76% imaju *ljekovi koji se upotrebljavaju u dijabetesu (antidijabetici)*, a zatim odmah *ljekovi za liječenje aciditeta* 30,57%, kao i *ljekovi iz podgrupe vitamini* 28,99%. Značajno je pomenuti porast potrošnje u 2024. godini grupe *ljekova vitamini*, čiji je porast od 26,60% zabilježen u odnosu na 2023. godinu, a zahvaljujući porastu potrošnje samo jednog lijeka *holekalciferola*, i to za 48,72% u odnosu na 2023. god.

Važno je napomenuti da grupi A pripada najveći broj lijekova koji se izdaju bez recepta (*Over the Counter - OTC lijekovi*), *vitamini, minerali, stomatološki preparati, lijekovi za liječenje bolesti usta* i dr.

2. Trend potrošnje lijekova za period 2020 - 2024. godine

2.a. Poređenje potrošnje lijekova iz grupe A izražena u DDD/1000/dan za period 2020-2024

Grafikon 4. Trend potrošnje lijekova iz grupe A izražene u DDD/1000/dan, za period 2020-2024

Za grupe lijekova koji pripadaju *ljekovima za poremećaj aciditeta, lijekovima koji se upotrebljavaju u dijabetesu*, zatim *vitaminima* imamo trend porasta potrošnje za period od 2020 do 2024. godine.

3. Poređenje ukupne potrošnje lijekova grupe A sa drugim zemljama

Tabela 19. Poređenje lijekova iz grupe A sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god
A10	Ljekovi koji se upotrebljavaju u dijabetesu (antidijabetici)	100,10	96,84	77,97	91,61
A02	Ljekovi za poremećaje aciditeta	78,38	98,06	42,27	82,95

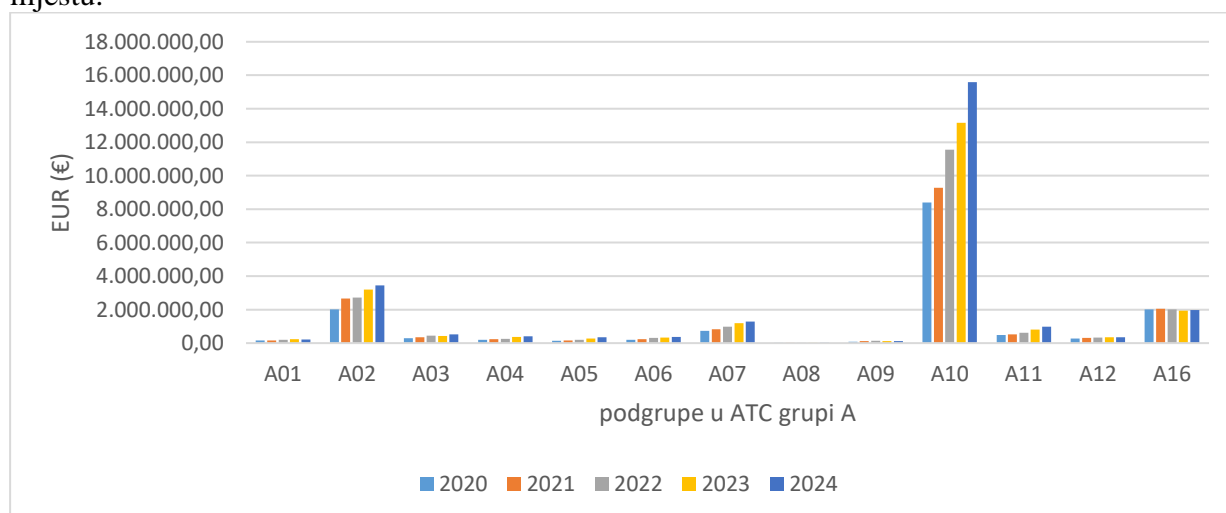
Poređenjem podataka o potrošnji uočava se da je u Crnoj Gori manja potrošnja terapijske grupe lijekova za poremećaje aciditeta u odnosu na Hrvatsku, a nešto viša u odnosu na Norvešku, a u odnosu na Srbiju je veća za 96%. Potrošnja antidijabetika u 2024. godini u Crnoj Gori je manja u odnosu na Hrvatsku i Norvešku, a veća u odnosu na Srbiju.

4. Ukupna potrošnja lijekova – finansijski izražena u eurima

4.a. Finansijska potrošnja lijekova iz ATC grupe A, izražena u hiljadama eura (€)

A - lijekovi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma	
2023. god.	22.420
2024. god.	25.625
Promjena %	14,30%

Finansijski udio lijekova za liječenje bolesti digestivnog sistema i metabolizma u ukupnoj finansijskoj potrošnji svih lijekova u 2024. godini, iznosio je 12,93%, i nalaze se na drugom mjestu.

Grafikon 5. Potrošnja lijekova terapijske podgrupe u ATC grupi A – alimentarni trakt i metabolizam, finansijski izražena u EUR (€), za period 2020-2024. god.

Iz grafikona 5. se zapaža da najveću finansijsku potrošnju, pokazuju lijekovi iz terapijske grupe A10 - antidiijabetici, a zatim lijekovi iz terapijske grupe A02 - za liječenje poremećaja aciditeta u 2024. godini. Udio antidiijabetika u finansijskoj potrošnji u grupi A je 60,82%, dok je udio za lijekove za poremećaj aciditeta 13,45%. Antidiijabetici i lijekovi za liječenje aciditeta bilježe rast u periodu od 2020–2024. godine, kao vitamini (A11) i ostali proizvodi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma (A16).

5. Potrošnja najkorišćenijih lijekova grupe A

I Potrošnja lijekova terapijske grupe A02 - lijekovi za poremećaje aciditeta

A02 - Lijekovi za poremećaje aciditeta	
DDD/1000/dan – 2024. god.	82,95

Ljekovima za poremećaj aciditeta pripadaju antacidi i lijekovi za liječenje peptičkog ulkusa i GERB-a. Udio ove grupe lijekova u 2024. godini, u okviru grupe A po potrošnji je 30,57%.

Najviše zastupljena grupa lijekova u okviru terapijske grupe A02 su inhibitori protonske pumpe – A02BC sa 75,02%. Antagonisti H2 receptora - A02BA su zastupljeni manje, sa 24,50%.

U Crnoj Gori je najviše korišćeni lijek iz terapijske grupe A02, lijek *pantoprazol*, koji pripada grupi inhibitora protonske pumpe.

5.a. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe A02 – lijekovi za poremećaje aciditeta, izražena u DDD/1000/dan, 2020–2024

Tabela 20. Potrošnja najviše korišćenih lijekova po potrošnji iz terapijske grupe A02 - lijekovi za poremećaj aciditeta, izražena u DDD/1000/dan, 2020-2024. godina

ATC	INN	2020. god	2021. god	2022. god	2023. god.	2024. god.
A02BC02	pantoprazol	32,74	39,68	44,78	49,31	55,23
A02BA03	famotidin	21,73	22,60	20,38	20,44	20,32
A02BC01	omeprazol	4,62	4,47	4,31	4,40	4,30
A02BC05	esomeprazol	0,75	1,03	1,15	1,56	2,22
A02BC03	lansoprazol	0,28	0,33	0,31	0,36	0,37

U 2024. godini se uočava povećanje potrošnje *pantoprazola*, *esomeprazola* i lijeka *lansoprazola* iz ove podgrupe lijekova u odnosu na 2023. godinu, što znači da je nastavljen trend rasta ovih lijekova za period 2020-2024. godine.

5.b. Poređenje potrošnje lijekova terapijske grupe A02 - lijekovi za poremećaje aciditeta sa drugim državama

Tabela 21. Poređenje potrošnje najviše korišćenih lijekova terapijske grupe A02 – lijekovi za poremećaje aciditeta, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan

ATC	INN	DDD/1000/dan			
		Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Norveška 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
A02BC02	pantoprazol	66,73	28,97	37,69	55,23
A02BA03	famotidin	2,28	5,73	0,33	20,32
A02BC01	omeprazol	0,91	1,72	4,90	4,30
A02BC05	esomeprazol	22,13	2,87	29,08	2,22
A02BC03	lansoprazol	0,88	0,18	3,52	0,37

U Crnoj Gori se uočava različita farmakoterapijska praksa ove grupe lijekova u odnosu na Norvešku, Hrvatsku i Srbiju. Iako se u Crnoj Gori ukupno najviše koriste inhibitori protonske pumpe (A02BC - *pantoprazol*, *omeprazol* i *esomeprazol*), kao i kod njih, ali u Crnoj Gori još uvijek imamo najveću potrošnju lijeka *famotidina* (antagoniste H₂), u odnosu na ove tri zemlje.

5.c. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe A02 – lijekovi za poremećaj aciditeta, finansijski izražena u eurima (€)

Tabela 22. Potrošnja najznačajnijih lijekova ATC terapijske grupe A02, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), za period 2020 - 2024. godine

ATC	INN	2020. god	2021. god	2022. god	2023. god.	2024. god.
A02BC02	pantoprazol	1.293	1.877	1.897	2.029	2.063
A02BA03	famotidin	382	380	386	628	611
A02BC05	esomeprazol	93	148	142	193	396
A02BC01	omeprazol	100	93	93	93	91
A02BC03	lansoprazol	22	26	26	30	31

U 2024. godini došlo je do povećanja potrošnje u finansijskom smislu za lijekove *pantoprazol*, *esomeprazol* i *lansoprazol* iz ove terapijske podgrupe. Pantoprazolu je porasla potrošnja u 2024. godini za 59,55% u odnosu na 2020. godinu, a esomeprazolu za 325,81%. U prethodnom periodu do 2019. godine, lijek *ranitidin* je bio među prvim lijekovima po potrošnji u ovoj grupi. Međutim, kako je u poslednjem kvartalu 2019. godine lijek *ranitidin* povučen sa tržišta zbog bezbjednosti primjene, zabilježen je porast potrošnje lijeka *famotidin*, koji je preuzeo njegovu upotrebu.

II Potrošnja lijekova terapijske grupe A10 - lijekovi koji se koriste u liječenju dijabetesa (antidijabetici)

U Evropi je posljednjih desetina godina prisutan izraziti trend porasta prevalencije dijabetesa, uzrokovan prvenstveno promjenom načina života većine stanovništva; porastom prekomjerne tjelesne težine, kao i smanjenja fizičke aktivnosti populacije.

Evropa je trenutno područje sa najvišom prevalencijom dijabetesa u svijetu. Predviđanja su da će do 2030. dalji porast prevalencije iznositi 20%, a procjenjuje se da se 11% smrti u Evropi može pripisati upravo dijabetesu.

Prema podacima iz registra za dijabetes koji se kao zbirka podataka vodi u Institutu za javno zdravlje, učestalost dijabetesa u Crnoj Gori je 12% što nas svrstava u sam evropski vrh. Ovaj broj lica sa poremećenom regulacijom dijabetesa očekivano bi trebalo da raste po stopi 10% za period u narednih 5 godina.

Navedeni veliki broj oboljelih i tok dijabetesa obilježen razvojem hroničnih komplikacija bolesti, razlog je velikog opterećenja zdravstvenog budžeta neposrednim i posrednim troškovima bolesti. Procjenjuje se da je u 2010. godini 11,6% svjetskog zdravstvenog budžeta utrošeno na liječenje osoba sa dijabetesom, a do 2030. očekuje se dalji porast troškova liječenja za oko 30-35%.

A10 – lijekovi koji se koriste u liječenju dijabetesa (antidijabetici)	
DDD/1000/dan – 2024. god.	91,61

Lijekovi koji se upotrebljavaju u dijabetesu (antidijabetici), u okviru grupe A – lijekovi za liječenje alimentarnog trakta i metabolizma u 2024. godini, su zastupljeni sa 33,76%.

Potrošnja oralnih antidijabetika A10B

A10B – oralni antidijabetici	
DDD/1000/dan – 2024. god.	72,38

Oralni antidijabetici, ili lijekovi koji snižavaju glukozu u krvi, isključujući insuline, u grupi antidijabetika su u 2024. godini zastupljeni sa 79,01%.

5.d. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe A10B – oralnih antidijabetika, izražena u DDD/1000/dan

Tabela 23. Najviše korišćeni lijekovi iz podgrupe A10B - lijekovi koji se upotrebljavaju u dijabetesu (antidijabetici), izražena u DDD/1000/dan, 2020 – 2024. godina

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
A10BA02	metformin	28,54	27,96	25,85	27,25	26,22
A10BX09	dapagliflozin	5,72	7,25	11,15	13,82	16,78
A10BB09	gliklazid	11,92	11,93	11,60	11,18	11,41

A10BK03	empagliflozin	0,28	1,20	3,07	4,98	7,08
A10BD15	metformin, dapagliflozin	/	/	0,59	1,95	3,27
A10BJ02	liraglutid	0,44	0,46	1,05	1,96	2,62
A10BD08	vildagliptin, metformin	0,32	1,26	1,99	2,06	2,28
A10BH01	sitagliptin	3,41	3,06	2,68	2,49	1,91

U grupi oralnih antidijabetika, *metformin* je najviše korišćeni lijek. Nakon metformina sljedeći lijek je *dapagliflozin*. Porast potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu zapažen je za sve lijekove iz ove podgrupe, osim za lijekove *metformin* i *sitagliptin*. Prateći trend potrošnje za period od 2020-2024 uočava se najveći porast potrošnje lijeka *empagliflozina* (za dvadeset pet puta), kao i kombinacija lijeka *metformin*, *dapagliflozin*, koji se prvi put našao na tržištu 2022. godine, a već u 2024. godini bilježi porast za 454,24%. Veći porast potrošnje u 2024. godinu u odnosu na 2020. godinu bilježi i lijek *liraglutid*, čija je potrošnja porasla za 495,45%, zatim lijek *vildagliptin*, *metformin* koji takođe bilježi konstantan rast, a čija je potrošnja u 2024. godini porasla za 612,50% u odnosu na 2020. godinu.

5.f. Poređenje potrošnje lijekova podgrupe A10B sa drugim državama

Tabela 24. Poređenje potrošnje lijekova iz podgrupe A10B-lijekovi koji snižavaju glukozu u krvi, (oralni antidijabetici), sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	INN	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
A10BA02	metformin	18,19	20,42	33,06	26,22
A10BX09	dapagliflozin	8,18	4,86	6,49	16,78
A10BB09	gliklazid	/	9,82	5,70	11,41
A10BK03	empagliflozin	5,30	3,33	3,09	7,08
A10BD15	metformin, dapagliflozin	0,50	1,73	/	3,27
A10BJ02	liraglutid	1,00	0,55	0,44	2,62
A10BD08	vildagliptin, metformin	1,00	7,34	0,20	2,28
A10BH01	sitagliptin	2,10	2,59	0,05	1,91

U Crnoj Gori je *metformin* najčešće korišćeni lijek iz ove grupe lijekova, kao i u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, pri tome što je potrošnja ovog lijeka veća u Crnoj Gori od potrošnje u Norveškoj za 44,15% i Hrvatskoj za 28,40%, a manja u odnosu na Srbiju (26,10%). Kada se upoređi potrošnja ostalih lijekova iz ove grupe (*oralni antidijabetici*), primjetno je veća potrošnja lijeka *dapagliflozin* u Crnoj Gori u odnosu na Norvešku, Hrvatsku i Srbiju. Takođe, isto se i uočava sa lijekovima *gliklazid* i *empagliflozin*.

Poređenje podataka o potrošnji iz Norveške, Hrvatske i Srbije pokazuje da se u ovim državama lijekovi *dapagliflozin*, *gliklazid*, *empagliflozin*, *metformin*, *dapagliflozin* i *liraglutid* značajno manje koriste u odnosu na kliničku praksu u Crnoj Gori.

Značajno manja potrošnja oralnih antidijabetika u Norveškoj, može ukazati na postojanje razvijenih mjera prevencije i sprovođenje zdravih stilova života.

5.g. Ukupna potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe A10B – oralnih antidijabetika, finansijski izražena u eurima (€)

Tabela 25. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe A10B – oralni antidijabetici, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2020-2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
A10BX09	dapagliflozin	1.265	1.600	2.382	2.890	3.508
A10BK03	empagliflozin	359	321	780	1.276	1.910
A10BX07	liraglutid	344	348	786	1.421	1.901
A10BD15	metformin, dapagliflozin	/	/	143	465	780
A10BA02	metformin	637	627	587	676	682
A10BD07	metformin, sitagliptin	552	712	871	456	408

Najveća finansijska potrošnja u 2024. godini bila je za lijek *dapagliflozin*, koja je sa potrošnjom od 16,78 u DDD/1000/dan iznosila 3.507.500,70 eura. Ovo je lijek koji bilježi finansijski porast potrošnje u proteklih pet godina, tako da je u 2024. godini u odnosu na 2023. god povećanje bilo za 21,38%, a u odnosu na 2020. godinu je povećana potrošnja za 177,31%, što je u korelaciji sa porastom potrošnje u DDD/1000/dan. U ovoj grupi lijekova, takođe veliki porast potrošnje u periodu od 2020. god je zabilježila fiksna kombinacija lijeka *metformin*, *dapagliflozin*, koji je za 445,45% više zabilježio porast u 2024. godini, u odnosu na 2022. godinu kada se prvi put našao na tržištu u Crnoj Gori. Takođe, i lijek *liraglutid* ima trend porasta za 452,62%, zatim *empagliflozin* za 432,03%.

Potrošnja insulina i analoga A10A

A10A – insulini i analozi	
DDD/1000/dan – 2024. god.	19,23

U ukupnoj potrošnji u 2024. godini, u terapijskoj grupi A10 – antidijabetika, insulini zauzimaju 20,99%.

5.h. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe A10A - insulini i analozi, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

Tabela 26. Potrošnja podgrupe A10A - insulini i analozi, izražena u DDD/1000/dan, 2020 – 2024. godina

ATC	Naziv grupe	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
A10AB	Insulini i analozi, parenteralni, <i>kratkog dejstva</i>	5,99	6,21	6,28	6,40	6,61
A10AC	Insulini i analozi, parenteralni, <i>srednje dugog dejstva</i>	2,74	2,51	2,06	0,69	0,18
A10AD	Insulini i analozi, parenteralni, <i>srednje dugog ili dugog dejstva</i> u kombinaciji sa <i>insulinima kratkog dejstva</i>	2,12	1,81	1,42	1,05	0,79
A10AE	Insulini i analozi, parenteralni, <i>dugog dejstva</i>	9,26	9,27	9,70	10,87	11,65

U periodu od 2020. do 2024. godine najviše su se koristili insulini koji pripadaju podgrupi A10AE - *insulini i analozi, parenteralni, dugog dejstva*, kao i A10AB – *insulin i analozi, parenteralni, kratkog dejstva*. Udio lijekova A10AE u potrošnji podgrupe A10A, u 2024. godini iznosio je 60,58%. Zapažena je povećana potrošnja u 2024. god u odnosu na prethodne godine podgrupa A10AE - *insulini i analozi, parenteralni, dugog dejstva*, kao i A10AB – *insulin i analozi, parenteralni, kratkog dejstva*, dok ostale dvije podgrupe A10AC - *insulini i analozi, parenteralni, srednje dugog dejstva* i A10AD - *insulini i analozi, parenteralni, srednje dugog ili dugog dejstva* u kombinaciji sa *insulinima kratkog dejstva* bilježe smanjenje potrošnje.

5.i. Poređenje potrošnje lijekova podgrupe A10A sa drugim državama

Tabela 27. Poređenje lijekova iz podgrupe A10A - *ijekovi insulini i analozi, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.*

ATC	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
A10AB	Insulini i analozi, parenteralni, <i>kratkog dejstva</i>	10,39	6,19	3,64	6,61
A10AC	Insulini i analozi, parenteralni, <i>srednje dugog dejstva</i>	3,50	0,42	2,09	0,18
A10AD	Insulini i analozi, parenteralni, <i>srednje dugog ili dugog dejstva</i> u kombinaciji sa <i>insulinima kratkog dejstva</i>	0,30	2,48	3,82	0,79
A10AE	Insulini i analozi, parenteralni, <i>dugog dejstva</i>	6,72	5,79	9,45	11,65

U Norveškoj i Hrvatskoj se najviše koriste insulini koji pripadaju podgrupi A10AB - *insulini i analozi, parenteralni, kratkog dejstva*, za razliku od kliničke prakse u Crnoj Gori i Srbiji, gdje se najviše koriste A10AE - *insulini i analozi, parenteralni, dugog dejstva*.

5.j. Ukupna potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe A10A – insulini i analozi, finansijski izražena u eurima (€)

Tabela 28. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe A10A – insulini i analozi, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2020 - 2024. godina

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
A10AE	Insulini i analozi, parenteralni, dugog dejstva	2.586	2.809	3.228	3.728	4.350
A10AB	Insulini i analozi, parenteralni, kratkog dejstva	904	930	981	1.009	1.105
A10AD	Insulini i analozi, parenteralni, srednje dugog ili dugog dejstva u kombinaciji sa insulinima kratkog dejstva	386	328	260	190	145
A10AC	Insulini i analozi, parenteralni, srednje dugog dejstva	204	186	154	51	14

U 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu, došlo je do finansijskog povećanja kod lijekova A10AE - *insulini i analozi, parenteralni, dugog dejstva* (16,68%), i A10AB – *insulini i analozi, parenteralni, kratkog dejstva* (9,51%).

Kod lijekova A10AC - *insulini i analozi, parenteralni, srednje dugog dejstva* i A10AD - *insulini i analozi, parenteralni, srednje dugog ili dugog dejstva u kombinaciji sa insulinima kratkog dejstva* je došlo do smanjenja potrošnje, kao posljedica smanjenja potrošnje u DDD/1000/dan.

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE B

Ijekovi za liječenje krvi i krvotvornih organa

1. Ukupna potrošnja

B - Krv i krvotvorni organi (Ijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	
DDD/1000/dan	176,47
Udio u 2024. god.	12,40%

Ijekovi za liječenje krvi i krvotvornih organa su drugi po potrošnji u ukupnoj potrošnji lijekova.

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe B, izražena u DDD/1000/dan, za period 2023 - 2024. godina

Tabela 29. Potrošnja lijekova iz ATC grupe B, izražena u DDD/1000/dan, za period od 2023 / 2024., sa promjenom %

B	Naziv grupe	DDD/1000/dan		Promjena %
		2023. god.	2024. god.	
B01	Antitrombička sredstva (antikoagulansi)	114,06	115,01	0,83
B02	Antihemoragici	0,10	0,10	0,00
B03*	Antianemici	62,05	61,35	-1,13

* Za hidroskobalamin je propisana (WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology), DDD 20mcg za parantalnu primjenu, a na tržištu Crne Gore nalazi se pakovanje rastvora za injekciju sa 2500mcg

U ATC grupi B – *ijekovi za liječenje krvi i krvotvornih organa*, osim lijekova koji se koriste u terapiji tromboembolijskih bolesti, lijekova protiv krvarenja (antihemoragici), lijekova za liječenje anemija, pripadaju i lijekovi koji nemaju dodijeljenu DDD od strane SZO. To su lijekovi terapijske grupe B05 - *zamjene za krv i perfuzione rastvore* i B06 - *ostala hematološka sredstva*, koji će biti prikazana u dijelu finansijske potrošnje.

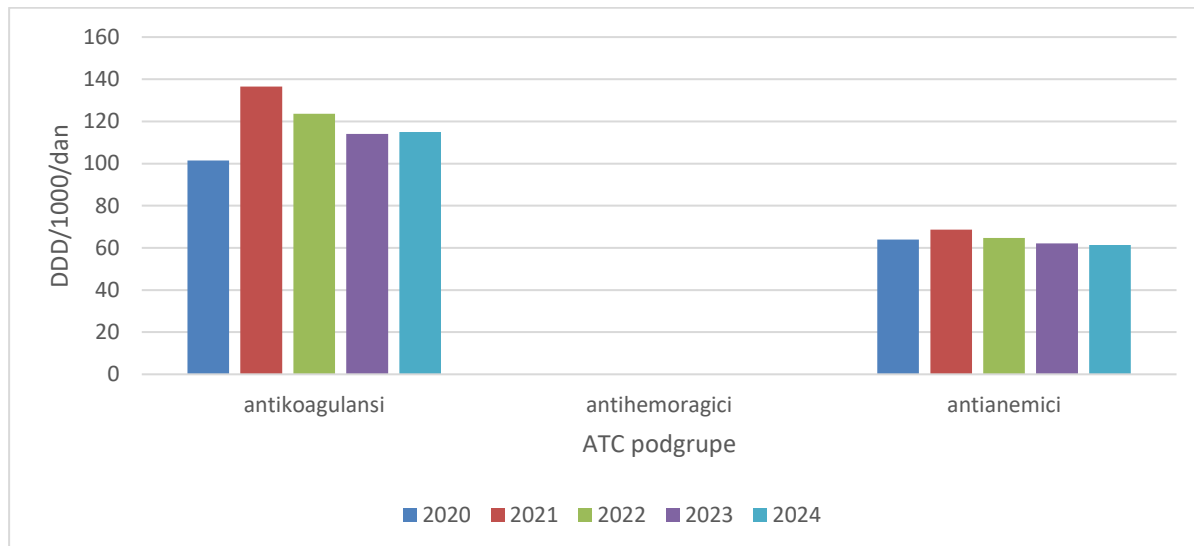
Grupi antianemika pripada i *hidroskobalamin** čija je definisana dnevna doza od strane SZO manja u odnosu na jačinu lijeka koja se nalazi na tržištu Crne Gore, tako da je ukupna vrijednost ove podgrupe izražena u DDD/1000/dan, nešto veća od realne potrošnje.

Ukupna potrošnja ovog lijeka u 2024. godini iznosi 37,17 DDD/1000/dan.

U 2024. godini je povećana potrošnja lijekova iz terapijske grupe B01 - *antitrombička sredstva (antikoagulansi)*, i to za 0,83%.

2. Trend potrošnje lijekova za period 2020 - 2024. godine

2.a. Poređenje potrošnje lijekova iz grupe B izražena u DDD/1000/dan za period 2020-2024

Grafikon 6. Trend potrošnje lijekova iz grupe B izražene u DDD/1000/dan, za period 2020-2024

Na grafikonu br. 6 je zapažen trend porasta potrošnje grupe lijekova *antikoagulansi* (B01) u periodu od 2020-2024. godine, a naročito 2021. godine kada je i bila godina COVID-a 19. Od 2022. godine zabilježeno je smanjenje potrošnje, međutim ono što je evidentno jeste da je u 2024. godini u odnosu na 2020. godinu porasla potrošnja ove podgrupe lijekova za 13,71%. Antianemici bilježe trend smanjenja potrošnje u proteklih pet godina.

3. Poređenje ukupne potrošnje lijekova grupe B sa drugim državama

Tabela 30. Poređenje potrošnje lijekova iz grupe B sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan

A	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
B01	Antitrombička sredstva (antikoagulansi)	98,11	85,16	122,43	115,01
B02	Antihemoragici	0,35	0,14	0,06	0,10
B03*	Antianemici	72,86	47,13	207*	61,35

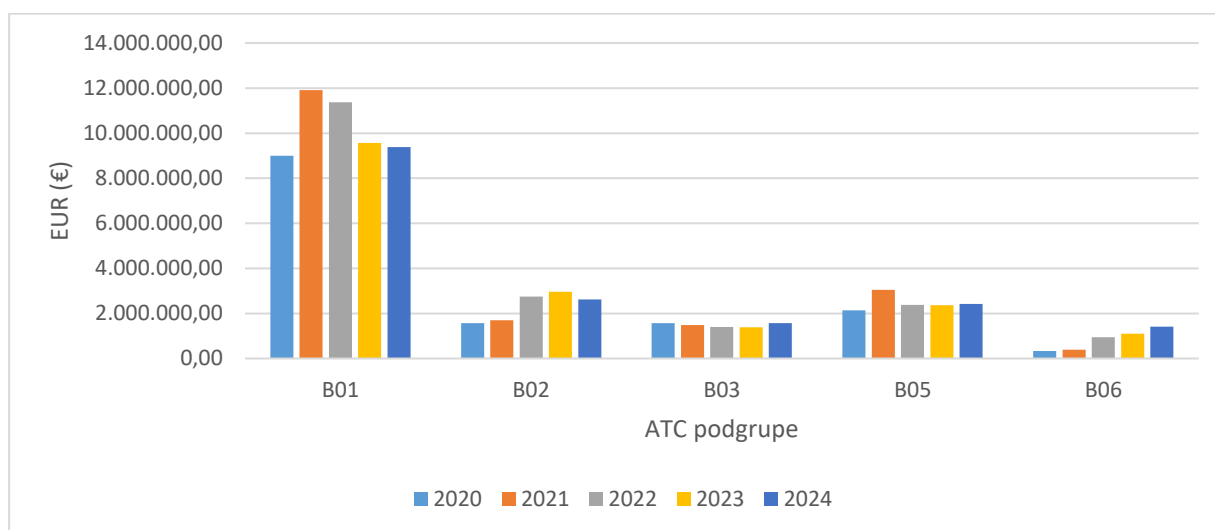
* Za hidroksikobalamin je propisana (WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology), DDD 20mcg za parantalnu primjenu, a na tržištu Crne Gore nalazi se pakovanje rastvora za injekciju sa 2500mcg

Poređenjem potrošnje lijekova u okviru ove grupe može se uočiti da je u Crnoj Gori manja potrošnja lijekova iz terapijske grupe *antikoagulansi* u odnosu na Srbiju, a veća u odnosu na Norvešku i Hrvatsku. Terapijska grupa lijekova - *antihemoragici* se najviše koristi u Norveškoj, a najmanje u Srbiji i Crnoj Gori.

4. Ukupna potrošnja lijekova iz ATC grupe B, izražena u hiljadama EUR (€)

B - Krv i krvotvorni organi (lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa)	
2023. god.	17.373
2024. god.	17.426
Promjena %	0,31%

Lijekovi iz ATC grupe B, bilježe neznatno finansijsko smanjenje potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu za 0,31%. Finansijski udio u ukupnoj potrošnji ove grupe lijekova je 8,79%.

Grafikon 7. Potrošnja lijekova iz ATC grupe B, izražena finansijski u EUR (€), 2020 - 2024. god.

Najveću finansijsku potrošnju u 2024. godini bilježi terapijska grupa *antitrombici* (B01), 9.386.623,33 €. Kao što se vidi iz grafikona 7. ova terapijska grupa bilježi finansijski porast od 2020. do 2021. godine, dok 2022. godine bilježi smanjenje za 4,53% u odnosu na 2021. godinu. U 2024. godini potrošnja je manja u odnosu na 2023. godinu za 2,00%. U ATC grupi B udio ove terapijske grupe lijekova je najveći, i u 2024. godini iznosi 53,87%.

5. Potrošnja najkorišćenijih lijekova grupe B

I Potrošnja lijekova iz terapijske grupe B01 - antitrombička sredstva (antikoagulansi)

B01 – Antitrombička sredstva (antikoagulansi)	
DDD/1000/dan – 2024. god.	115,01

Antitrombička sredstva su najzastupljenija po potrošnji u grupi lijekova za liječenje krvi i krvotvornih organa.

4.a. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe B01A – antitrombička sredstva, izražena u DDD/1000/dan

Tabela 31. Potrošnja lijekova iz podrupe B01A, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

B01A	Naziv grupe	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
B01AA	antagonisti vitamina K	1,94	1,28	1,39	0,94	0,95
B01AB	heparinski antikoagulansi	8,26	13,02	9,44	9,07	10,47
B01AC	inhibitori agregacije trombocita, isključujući heparin	81,41	110,05	98,57	88,94	86,86
B01AD	enzimi	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*
B01AE	direktni inhibitori trombina	3,18	2,87	2,65	2,22	1,88
B01AX	ostala antikoagulantna sredstva	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

Smanjenje potrošnje u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu, su zabilježili svi lijekovi iz ATC podgrupe B01A, osim lijekovi koji pripadaju podgrupi B01AA – *antagonisti vitamina K* i *heparinski antikoagulansi* (B01AB). U odnosu na 2020. godinu 2024. godine porast potrošnje bilježe sledeće podgrupe: B01AB- heparinski antikoagulansi (26,76%) i B01AC- inhibitori agregacije trombocita, isključujući heparin (6,69%), dok ostale podgrupe bilježe smanjenje potrošnje.

4.b. Poređenje potrošnje lijekova podgrupe B01A – antitrombička sredstva, sa drugim državama

Tabela 32. Poređenje potrošnje lijekova iz podrupe B01A, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
B01AA	antagonisti vitamina K	2,16	5,13	6,41	0,95
B01AB	heparinski antikoagulansi	4,23	5,93	5,07	10,47
B01AC	inhibitori agregacije trombocita, isključujući heparin	65,43	56,62	104,29	86,86
B01AE	direktni inhibitori trombina	1,33	2,68	0,34	0,00*
B01AF	direktni inhibitori faktora Xa	24,96	14,77	6,30	1,88
B01AX	ostala antikoagulantna sredstva	0,00*	0,02	0,01	0,01

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

Lijekovi iz podgrupe B01AC – *inhibitori agregacije trombocita, isključujući heparin*, se najviše koriste u Srbiji i Crnoj Gori. Kada se uporede vrijednosti potrošnje u Crnoj Gori sa navedenim zemljama, u Srbiji je veća potrošnja za 20% u odnosu na Crnu Goru, dok je potrošnja u Crnoj Gori veća u odnosu na Norvešku (32,75%) i Hrvatsku (53,41%). B01AB – *heparinski*

antikoagulansi se koriste za 106,50% više u Crnoj Gori u odnosu na Srbiju, 76,56% više u odnosu na Hrvatsku, za 147,52% u odnosu na Norvešku.

4.c. Finansijska potrošnja lijekova iz podgrupe B01A – antitrombička sredstva, izražena u eurima (€), 2020 - 2024. god.

Tabela 33. Potrošnja lijekova iz podrupe B01A, izražena finansijski u hiljadama EUR (€), 2020 - 2024. godina

B01A	Naziv grupe	2020. god	2021. god	2022. god	2023. god.	2024. god.
B01AA	antagonisti vitamina K	41	21	24	18	18
B01AB	heparinski antikoagulansi	2.440	4.069	2.774	1.977	2.149
B01AC	inhibitori agregacije trombocita, isključujući heparin	1.969	2.392	2.443	2.274	2.394
B01AD	enzimi	227	234	168	199	167
B01AE	direktni inhibitori trombina	1.491	1.306	1.202	993	805
B01AX	ostala antikoagulantna sredstva	14	20	12	10	8

Sve grupe lijekova, osim podgrupe B01AB – heparinski antikoagulantni i B01AC – inhibitori agregacije trombocita, isključujući heparin, bilježe finansijsko smanjenje potrošnje u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu.

4.d. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe B01A - antitrombička sredstva (antikoagulansi), izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

Tabela 34. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe B01A – antitrombička sredstva (antikoagulansi) za period 2020-2024. godine, izražena u DDD/1000/dan

INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
acetilsalicilna kiselina	75,08	103,60	90,66	81,47	78,63
rivaroksaban	4,70	6,60	7,90	8,16	8,15
apiksaban	1,94	2,68	3,68	4,71	6,69
klopidogrel	4,32	4,40	5,34	5,33	5,75
enoksaparin	6,38	9,47	7,51	7,88	9,50
tikagrelor	2,01	2,01	2,44	1,97	2,24
dabigatran eteksilat	3,18	2,87	2,65	2,22	1,88
acenokumarol	1,53	0,93	1,09	0,68	0,68
nadroparin	0,72	2,11	1,10	0,59	0,52
varfarin	0,41	0,35	0,30	0,26	0,27

Analizom potrošnje podgrupe lijekova B01A - antitrombička sredstva pojedini lijekovi bilježe porast potrošnje u 2024. godini, u odnosu na 2023. god, a značajno u odnosu na 2020. godinu.

Porast potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. bilježi lijek *apiksaban* (42,04%), *enoksaparin* (20,56%), *tikagrelol* (13,71%), *klopidogrel* (7,88%) i neznatno povećanje potrošnje lijeka *varfarin* (3,85%). Najveći porast potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2020. godini bilježi lijek *apiksaban*, čija potrošnja za ovih posljednjih pet godina porasla za 244,85%. Osim ovog lijeka zabilježen je i porast potrošnje lijeka *rivaroksaban* čija potrošnja je porasla za isti period za 73,40%.

4.f. Finansijska potrošnja najviše korišćenih lijekova iz grupe B01A - antitrombička sredstva (antikoagulansi), izražena u eurima (€)

Tabela 35. Potrošnja lijekova iz podgrupe B01A – antitrombička sredstva (antikoagulansi), 2020 - 2024. godine, izražena finansijski u hiljadama EUR (€)

INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
apiksaban	946	1.243	1.749	2.175	2.176
enoksaparin	1.774	2.845	2.072	1.540	2.414
rivaroksaban	1.874	2.627	2.998	1.928	1.670
acetilsalicilna kiselina	1.094	1.542	1.407	1.373	1.506
dabigatran eteksilat	1.491	1.306	1.202	993	805
tikagrelol	683	660	803	643	594
klopidogrel	181	175	202	220	256
nadroparin	259	731	387	203	172

Najznačajnije povećanje u pogledu finansijske potrošnje je zabilježeno za lijek *enoksaparin*, čija je potrošnja u odnosu na 2023. god porasla za 56,75%. Povećanje potrošnje u 2024. godini bilježi i lijek *acetilsalicilna kiselina* i to za 9,69%, u odnosu na 2023. godinu. Neznatno povećanje potrošnje u 2024. godini bilježi lijek *apiksaban* (0,05%). Međutim, u odnosu na 2020. godinu potrošnja ovog lijeka je porasla za 130,02%. Značajno smanjenje potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. god. imao je lijek *rivaroksaban* (13,38%).

Zapaža se da se u 2024. god nastavio trend smanjenja potrošnje lijekova *dabigatran eteksilata*, *tikagrelol* i *nadroparina* koji su bilježili prethodnih godina rast potrošnje.

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE C

Ijekovi za liječenje kardiovaskularnih oboljenja

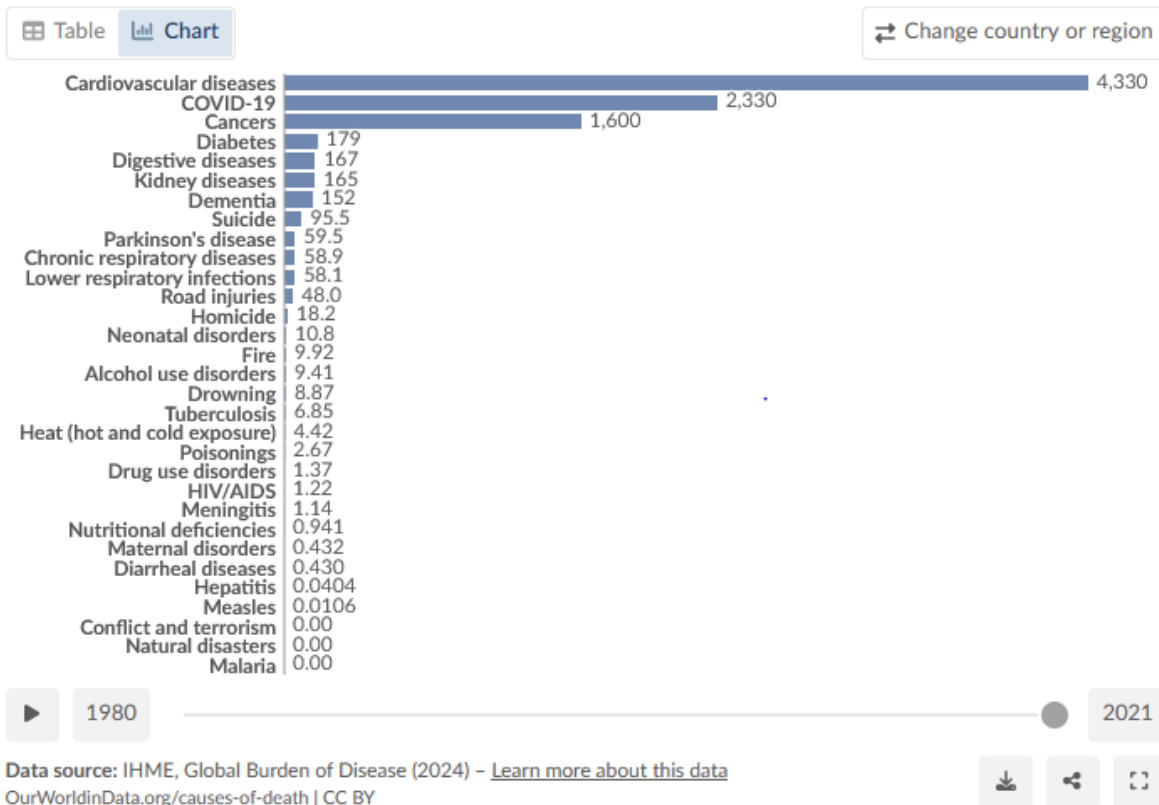
1. Ukupna potrošnja

Kardiovaskularne bolesti su javno - zdravstveni problem širom svijeta. Glavni su uzrok smrti u razvijenim državama svijeta, a u manje razvijenim djelovima svijeta smrtnost je u porastu i prestiže stope smrtnosti od infektivnih bolesti. Danas se govori o globalnoj epidemiji kardiovaskularnih bolesti. Prema podacima SZO ljudi umiru svake godine od kardiovaskularnih oboljenja i ona su uzrok smrti 17,9 miliona ljudi širom svijeta, odnosno 32% sveukupne smrtnosti. Više od 75% smrtnih slučajeva javlja se u zemljama sa niskim i srednjim prihodima. U Crnoj Gori prema podacima iz Causes of Death – Our World in Data (<https://ourworldindata.org/causes-of-death> - Naš svijet u podacima) 2021. godine, najčešći uzrok smrti su bile kardiovaskularne bolesti.

Causes of death, Montenegro, 2021

The estimated annual number of deaths from each cause. Estimates come with wide uncertainties, especially for countries with poor vital registration.

Our World
in Data

Slika 1. Prikaz podataka uzroka smrti za Crnu Goru za 2021. god. prema podacima iz Causes of Death – Our World in Data

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe C, izražena u DDD/1000/dan

C – Lijekovi za liječenje kardiovaskularnih oboljenja	
DDD/1000/dan	502,26
Udio u 2024. god.	35,21%

Kao što je i ranije navedeno, najveći udio u ukupnoj potrošnji izraženo u DDD/1000/dan imaju lijekovi za liječenje kardiovaskularnih oboljenja.

1.b. Potrošnja lijekova iz ATC grupe C, izražena DDD/1000/dan, 2023 / 2024. godina

Tabela 36. Potrošnja lijekova iz ATC grupe C, izražena u DDD/1000/dan, 2023 / 2024., sa promjenom %

ATC	Naziv grupe	DDD/1000/dan		Promjena %
		2023. god.	2024. god.	
C01	terapija bolesti srca	23,16	25,55	10,32
C02	antihipertenzivi	3,22	2,76	-14,29
C03	diuretici	37,55	38,26	1,89
C04	periferni vazodilatatori	0,45	0,45	0
C07	blokatori beta-adrenergičkih receptora	55,68	57,39	3,07
C08	blokatori kalcijumskih kanala	35,05	35,06	0,03
C09	lijekovi koji djeluju na renin-angiotenzin sistem	258,12	259,21	0,42
C10	sredstva koja smanjuju lipide u serumu (hipolipemici)	67,61	83,58	23,62

U okviru grupe lijekova za liječenje kardiovaskularnih oboljenja najveća potrošnja u 2024. godini bila je potrošnja lijekova koji djeluju na renin-angiotenzin sistem (C09), sredstva koja smanjuju lipide u serumu (hipolipemici), zatim blokatori beta-adrenergičkih receptora (C07), zatim, diuretici (C03), blokatori kalcijumskih kanala (C08), itd. U 2024. godini je došlo do povećanja potrošnje lijekova terapijske grupe za terapiju bolesti srca (C01), diuretici, blokatori beta-adrenergičkih receptora (C07), blokatori kalcijumskih kanala (C08), dok najveći porast potrošnje imaju sredstva koja smanjuju lipide u serumu (hipolipemici) (C10) i to za 23,62%, dok je jedino došlo do smanjenja potrošnje grupe lijekova antihipertenzivi (14,29%).

Poređenje ukupne potrošnje lijekova grupe C sa drugim državama

Tabela 37. Poređenje potrošnje lijekova iz grupe C, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, u toku 2024. god.

ATC	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024.god.	Crna Gora 2024. god.
C09	Lijekovi koji djeluju na renin-angiotenzin sistem	178,13	231,23	358,68	259,21
C08	Blokatori kalcijumovih kanala	68,17	54,14	144,42	35,06

C07	Blokatori beta-adrenergičkih receptora	30,49	50,15	106,66	57,39
C10	Sredstva koja smanjuju lipide u serumu (hipolipemici)	205,63	157,12	98,90	83,58

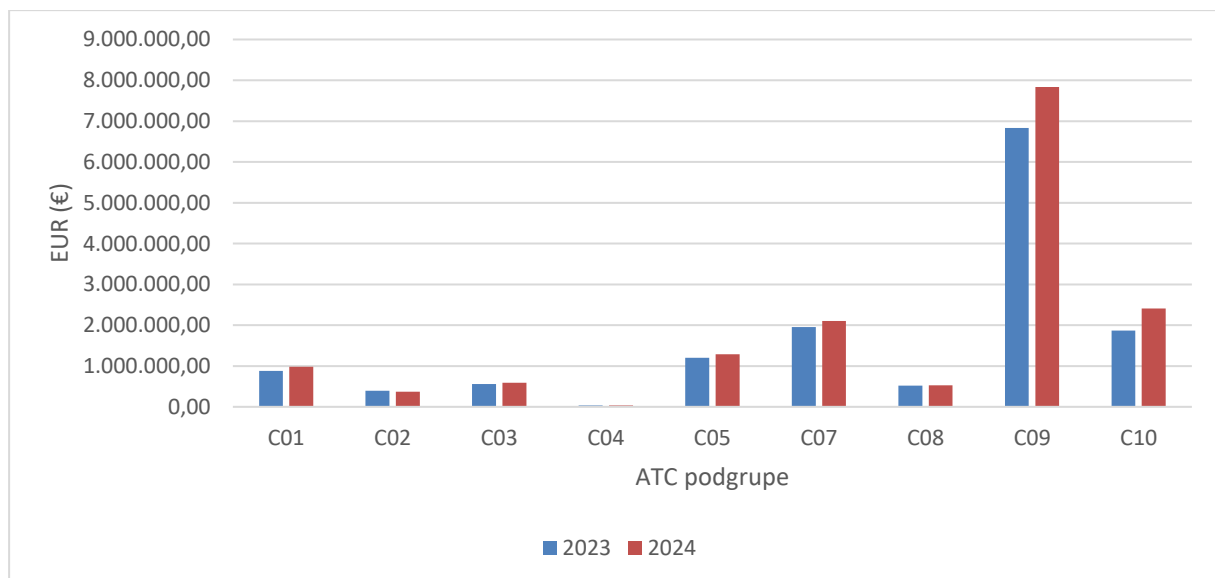
Upoređujući potrošnju ovih terapijskih grupa lijekova u Crnoj Gori sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, zapaža se da je potrošnja lijekova koji djeluju na renin-angiotenzin sistem najveća u Srbiji, zatim u Crnoj Gori i Hrvatskoj, a najmanja u Norveškoj. Takođe, i blokatori beta-adrenergičkih receptora bilježe veću potrošnju u Srbiji. Zapaža se da se u Crnoj Gori znatno manje koriste hipolipemici u odnosu na posmatrane države.

2. Ukupna potrošnja lijekova iz ATC grupe C – finansijski izražena u eurima (€)

2.a. Finansijska potrošnja lijekova iz ATC grupe C, izražena u hiljadama EUR (€), za period od 2023 / 2024. godine

C - lijekovi za liječenje kardiovaskularnih oboljenja	
2023. god.	14.185
2024. god.	16.150
Promjena %	13,85

Lijekovi koji se koriste za liječenje kardiovaskularnih oboljenja u finansijskoj potrošnji su na petom mjestu u ukupnoj potrošnji lijekova koji imaju definisanu ATC klasifikaciju. Njihov finansijski udio u ukupnoj potrošnji lijekova iznosi 8,15%.

Grafikon 8. Potrošnja terapijskih grupa iz ATC grupe C, finansijski izražena u eurima (€), 2023-2024. god.

Najveću finansijsku potrošnju bilježi upravo terapijska grupa koja ima i najveću potrošnju po DDD/1000/dan, tj. terapijske grupe C09 odnosno *lijekovi koji djeluju na renin-angiotenzin*

sistem. U odnosu na 2023. godinu, povećanje potrošnje u 2024. godini, ove terapijske grupe izraženo finansijski iznosi 14,70%.

Sljedeća grupa po finansijskoj potrošnji je terapijska grupa C07 - *lijekovi koji pripadaju blokatorima beta-adrenergičkih receptora*, koji bilježe blagi porast potrošnje u 2024. godini i to za 7,81%, zatim terapijska grupa C10 – *hipolipemici* čija je potrošnja porasla u 2024. godini za 28,90%. Osim ove tri navedene podgrupe lijekova i sve ostale bilježe porast potrošnje, finansijski, osim podgrupe lijekova *antihipertenzivi* (C02) koji bilježe smanjenje potrošnje za 4,91%.

3. Potrošnja najkorišćenijih lijekova ATC grupe C

I Potrošnja lijekova terapijske grupe C09 - lijekovi koji djeluju na renin – angiotenzin sistem

C09 - Lijekovi koji djeluju na renin – angiotenzin sistem	
DDD/1000/dan – 2024. god.	259,21

Najviše korišćena terapijska grupa u okviru ATC grupe C je terapijska grupa C09 - *lijekovi koji djeluju na renin-angotenzin sistem*, čiji udio u potrošnji grupe C iznosi 51,61%.

3.a. Potrošnja najviše korišćenih lijekova terapijske grupe C09 – lijekovi koji djeluju na renin-angiotenzin, izražene u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godine

Tabela 38. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe C09, izražena u DDD/1000/dan, period 2020 - 2024. godina

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
C09AA05	ramipril	60,86	59,08	54,35	49,73	47,06
C09BA04	perindopril, indapamid	7,88	11,81	17,46	23,76	29,55
C09AA04	perindopril	9,63	13,16	18,07	21,86	24,27
C09BX01	perindopril, amlodipin, indapamid	7,21	10,09	14,71	18,74	22,59
C09AA09	fosinopril	29,69	26,49	24,85	22,44	21,27
C09BA09	fosinopril, hidrohloriazid	23,00	23,42	21,99	19,98	19,41
C09BA05	ramipril, hidrohloriazid	14,56	13,88	12,63	12,82	12,51
C09CA01	losartan	15,11	14,25	15,72	13,34	12,12
C09BA03	lizinopril, hidrohloriazid	17,81	16,57	14,41	12,77	11,43
C09BA02	enalapril, hidrohloriazid	14,40	15,71	16,56	13,15	9,57

C09DA01	losartan, hidrohloriazid	11,47	10,67	10,33	9,85	9,35
C09AA03	lizinopril	14,58	12,81	10,90	8,98	7,83

U 2024. godini najveću potrošnju iz terapijske grupe C09 – lijekovi koji djeluju na renin – angiotenzin, bilježi lijek *ramipril*. Njegova potrošnja u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu je smanjena za 5,37%. Ono što je uočeno je da u 2024. godini je u odnosu na 2023. godinu smanjena potrošnja većine lijekova iz ove terapijske grupe, osim što je porasla potrošnja lijeka *perindopril* (11,02%), *perindopril*, *indapamid* (24,37%), *perindopril*, *amlodipin*, *indapamid* (20,54%). Kada uporedimo potrošnju iz 2020. godine sa potrošnjom iz 2024. godine primjetan je veći porast potrošnje lijeka *perindopril* (152,02%), zatim *perindopril*, *indapamid* (275,00%), kao i lijeka *perindopril*, *amlodipin*, *indapamid* (213,31%).

3.b. Poređenje potrošnje terapijske grupe C09 sa drugim državama

Tabela 39. Poređenje potrošnje lijekova koji djeluju na renin-angiotenzin sistem, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024.god.

ATC	INN	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
C09AA05	ramipril	28,45	40,05	113,24	47,06
C09BA04	perindopril, indapamid	/	27,87	25,83	29,55
C09AA04	perindopril	0,03	15,68	11,95	24,27
C09BX01	perindopril, amlodipin, indapamid	/	31,68	23,92	22,59
C09AA09	fosinopril	0	0,00*	13,62	21,27
C09BA09	fosinopril, hidrohloriazid	/	0,00*	5,97	19,41
C09BA05	ramipril, hidrohloriazid	/	10,03	23,29	12,51
C09CA01	losartan	15,19	4,97	11,89	12,12
C09BA03	lizinopril, hidrohloriazid	1,09	5,15	9,15	11,43
C09BA02	enalapril, hidrohloriazid	2,13	0,72	6,06	9,57
C09DA01	losartan, hidrohloriazid	8,53	4,43	3,71	9,35

U Norveškoj je potrošnja ove terapijske grupe lijekova manja u odnosu na Crnu Goru, pri čemu se u toj državi, ne koriste isti ACE inhibitori i kombinacije kao u Crnoj Gori. U Norveškoj se mnogo manje koriste fiksne kombinacije ovih lijekova, a najviše se koriste *antagonisti receptora angiotenzina II*, *monokomponentni (sartani)*.

Kada se uporedi potrošnja *fosinopрила* uočljivo je da je ovaj lijek mnogo manje u upotrebi u posmatranim državama, u odnosu na Crnu Goru gdje se sa potrošnjom od 21,27 DDD/1000/dan (2024. god.) nalazi na petom mjestu u ovoj podgrupi, što ukazuje na značajno različitu propisivačku praksu.

3.c. Finansijska potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe C09 - lijekovi koji djeluju na renin – angitenzin sistem, izražena u eurima (€)

Tabela 40. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe C09, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2020- 2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
C09DX04	valsartan, sakubitril	43	191	858	1.464	2.065
C09BX01	perindopril, amlodipin, indapamid	446	608	884	1.089	1.305
C09BA04	perindopril, indapamid	366	502	677	866	1.083
C09BA09	fosinopril, hidrohloriazid	589	597	574	513	498
C09AA04	perindopril	189	256	358	432	482
C09AA09	fosinopril	647	577	559	495	468
C09AA05	ramipril	582	562	506	425	403

U finansijskoj potrošnji u 2024. godini na prvom mjestu nalazi se lijek, fiksna kombinacija *valsartan, sakubitril*, i u 2024. godini je povećana potrošnja u odnosu na 2023. godinu za 41,05%.

Zapaža se da je lijek *valsartan, sakubitril*, u 2024. godini zabilježio najveći finansijski porast od 2020. godine, tako da je njegova finansijska potrošnja u 2020. godini iznosila svega 43.213,63 eura, da bi u 2024. godini njegova potrošnja iznosila 2.065.108,66 eura. Sledeći lijek koji bilježi takođe finansijski porast u potrošnji je lijek *perindopril, amlodipin, indapamid*, čija je potrošnja u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu porasla za 19,83%, a u odnosu na 2020. godinu za 192,60%. Takođe, u 2024. godini imamo porast potrošnje lijeka fiksne kombinacije *perindopril, indapamid* u odnosu na 2023. godinu za 25,06%, dok *fosinopril, hidrohloriazid*, zatim *fosinopril* i *ramipril* bilježe smanjenje finansijske potrošnje.

Potrošnja lijekova terapijske grupe C10 - sredstva koja smanjuju lipide u serumu (hipolipemici)

C10 - Lijekovi koji smanjuju lipide (hipolipemici)	
DDD/1000/dan - 2024. god.	83,58

Značajnu grupu lijekova predstavljaju hipolipemici (C10) čija je upotreba u prevenciji kardiovaskularnih događaja veoma važna, i sa udjelom od 16,64%, pokazuje značajan uticaj na cjelokupnu potrošnju lijekova grupe C.

3.d. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe C10 – sredstva koja smanjuju lipide u serumu (hipolipemici), 2020 - 2024. god.

Tabela 41. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe C10, izražena u DDD/1000/dan, za period 2020 - 2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
C10AA05	atorvastatin	22,47	24,99	30,63	35,01	35,94
C10AA07	rosuvastatin	6,61	8,65	13,75	23,39	34,76
C10BA06	rosuvastatin, ezetimib	/	/	/	0,30	4,14
C10AA01	simvastatin	5,63	4,70	4,27	3,68	3,06
C10AB05	fenofibrat	1,69	1,79	1,87	2,27	2,65
C10AA03	pravastatin	2,18	2,39	2,29	2,06	1,61
C10BX06	atorvastatin, acetilsalicilna kiselina, ramipril	0,53	0,63	0,69	0,84	1,06
C10AX09	ezetimib	/	/	/	0,06	0,36
C10AX13	evolokumab	/	/	/	0,00*	0,01

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

Najveća potrošnja iz ove terapijske grupe lijekova je potrošnja lijeka *atorvastatina*, koja je u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu povećana za 2,66%.

Ljekovi *rosuvastatin*, *ezetimib* i *ezetimib* koji se po prvi put nalaze na tržištu 2023. godine, bilježe zapaženu povećanu potrošnju u 2024. godini, s obzirom da su u pitanju novi lijekovi. Upravo, oni i bilježe najveći porast potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu i to *ezetimib* za 500,00%, a *rosuvastatin*, *ezetimib* za skoro 14 puta.

Povećana je i potrošnja lijeka *rosuvastatin* (48,61%), fenofibrata (16,74%), kao i fiksne kombinacije lijeka *atorvastatin*, *acetilsalicilna kiselina*, *ramipril* za 26,19%, dok je potrošnja smanjena za lijek *simvastatin* (16,85%), *pravastatin* (21,84%) u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu.

Lijek sa najvećom potrošnjom u DDD/1000/dan je *atorvastatin* čija se potrošnja u proteklih pet godina (2020 - 2024.) uvećala za 59,95% što ukazuje na praćenje novih farmakoterapijskih stavova od strane propisivača, ali još uvijek nije na nivou potrošnje u razvijenim državama.

3.e. Poređenje potrošnje najviše korišćenih lijekova terapijske grupe C10 sa drugim državama

Tabela 42. Poređenje potrošnje lijekova iz podgrupe C10, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024.god.

ATC	INN	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
C10AA05	atorvastatin	142,85	79,61	23,94	35,94
C10AA07	rosuvastatin	17,29	53,32	60,76	34,76
C10BA06	rosuvastatin, ezetimib	2,45	4,55	4,40	4,14
C10AA01	simvastatin	19,05	4,27	2,09	3,06
C10AB05	fenofibrat	0,04	4,08	5,74	2,65
C10AA03	pravastatin	2,19	0,00*	0,65	1,61
C10BX06	atorvastatin, acetilsalicilna kiselina, ramipril	/	/	0,37	1,06
C10AX09	ezetimib	17,62	1,89	0,43	0,36
C10AX13	evolokumab	0,22	0,04	0,00*	0,01

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

Ono što se zapaža iz Tabele 42. je da se u Crnoj Gori manje koristi većina lijekova osim lijeka *atorvastatin*, *acetilsalicilna kiselina*, *ramipril* iz ove terapijske grupe, u odnosu na potrošnju u Srbiji, dok se ovaj lijek ne koristi u Norveškoj i Hrvatskoj.

Kada se upoređi potrošnja ovih lijekova, uočava se da se u Crnoj Gori, Hrvatskoj i Norveškoj najviše koristi *atorvastatin*, dok se u Srbiji najviše koristi lijek *rosuvastatin*. Međutim, u 2024. godini u Crnoj Gori je potrošnja *atorvastatina* iznosila 35,94 DDD/1000/dan dok je za istu godinu u Norveškoj bila 142,85 DDD/1000/dan, veća za više od 4 puta. Potrošnja *rosuvastatina* je veća u Crnoj Gori u odnosu na Norvešku za 101%, a značajno je manja od potrošnje u Hrvatskoj i Srbiji.

3.f. Finansijska potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe C10, izražena u eurima (€)

Tabela 43. Potrošnja lijekova iz podgrupe C10, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2020 / 2024. godine

ATC	INN	Iznos u hiljadama EUR				
		2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
C10AA07	rosuvastatin	413	482	617	727	921
C10AA05	atorvastatin	657	682	765	829	861
C10BA06	rosuvastatin, ezetimib	/	/	/	29	312
C10AB05	fenofibrat	72	77	82	98	114
C10BX06	atorvastatin, acetilsalicilna kiselina, ramipril	30	36	41	49	62
C10AA01	simvastatin	135	112	95	69	62
C10AA03	pravastatin	54	57	54	48	37
C10AX09	ezetimib	/	/	/	3	20
C10AX13	evolokumab	/	/	/	3	18

Ljekovi koji bilježe finansijski porast u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu su fiksna kombinacija lijeka *rosuvastatin, ezetimib* (975,86%), *ezetimib* (566,67%), *evolokumab* (500,00%), *rosuvastatin* (26,69%), *atorvastatin, acetilsalicilna kiselina, ramipril* (26,53%), *fenofibrat* (16,33%) i *atorvastatin* (3,85%), dok su smanjenje potrošnje zabilježili lijekovi *simvastatin* (10,14%) i *pravastatin* (22,92%).

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE D

Ljekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva

1. Ukupna potrošnja

Grupi lijekova ATC grupe D većinom pripadaju lijekovi koji se primjenjuju lokalno: antimikotici (D01), emolijenti (D02), cikatrizanti (D03), antipruritics (D04), antipsorijatici (D05), antibiotici i hemoterapeutici (D06), kortikosteroidi (D07), antiseptici (D08) i lijekovi za liječenje akni (D10). Budući da je samo nekim lijekovima dodijeljena od strane SZO definisana dnevna doza (DDD), u potrošnji se jedino oni mogu pratiti u DDD/1000/dan, dok se potrošnja ostalih prati po finansijskoj potrošnji. Ljekovi kojima se može pratiti potrošnja u DDD/1000/dan u ATC grupi D su: *antimikotici za sistemsku primjenu* (D01B), *antipsorijatici za sistemsku primjenu* (D05B) te lijekovi za *liječenje akni za sistemsku primjenu* (D10B). Trenutno, u Crnoj Gori na tržištu se nalazi samo lijek *terbinafin* koji pripada podgrupi antimikotika za sistemsku primjenu (D01B), tako da potrošnja ove grupe lijekova u DDD/1000/dan se odnosi samo na ovaj lijek.

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe D, izražena u DDD/1000/dan

D - Ljekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva	
DDD/1000/dan	0,28
Udio u 2024. god.	0,02%

1.b. Potrošnja lijekova iz ATC grupe D, D01B izražena DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

Tabela 44. Potrošnja lijekova iz ATC grupe D, D01B izražena DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
D01BA02	terbinafin	0,14	0,17	0,22	0,25	0,28
D05BB02	acitretin	/	/	/	0,00*	0,01

U 2024. godini od lijekova iz ATC grupe D (Ljekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva) koji posjeduju DDD, na tržištu su se jedino nalazili lijekovi *terbinafin* iz grupe antimikotika (D01), kao i lijek *acitretin* iz grupe retinoida za tretman psorijaze (D05). Njihova potrošnja u 2024. godini je porasla u odnosu na 2023. god, tako da je za lijek *terbinafin* porasla potrošnja za 12%, a za lijek *acitretin* za skoro 17 puta više, iako se prvi put prometovao 2023. godine.

2. Poređenje ukupne potrošnje lijekova grupe D sa drugim državama

Tabela 45. Poređenje potrošnje lijekova iz grupe D, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024.god.	Crna Gora 2024. god.
D01BA02	terbinafin	1,46	0,31	0,04	0,28
D05BB02	acitretin	0,15	0,06	/	0,01

Upoređujući potrošnju lijekova iz grupe D - za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji zapaža se da je potrošnja lijekova u Crnoj Gori za lijek *terbinafin* manja u odnosu na Hrvatsku, a u odnosu na Srbiju značajno veća skoro za 20 puta, a značajno manja u odnosu na Norvešku. Lijek *izotretinoin* za razliku od navedene tri države nije se ni prometovao u Crnoj Gori 2024. godine.

3. Ukupna potrošnja lijekova iz ATC grupe D – finansijski izražena u eurima (€)

3.a. Finansijska potrošnja lijekova iz ATC grupe D, izražena u hiljadama EUR (€), za period od 2023 / 2024. godine

D - lijekovi za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva	
2023. god.	2.034
2024. god.	2.226
Promjena %	9,44%

Finansijski udio lijekova za liječenje bolesti kože i potkožnog tkiva u ukupnoj finansijskoj potrošnji svih lijekova u 2024. godini, iznosio je 1,12%, i nalaze se na dvanaestom mjestu po potrošnji po glavnoj ATC grupi.

3.b. Finansijska potrošnja najviše korišćenih lijekova iz ATC grupe D, izražena u eurima (€)

Tabela 46. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz grupe D, finansijski izražena u eurima EUR (€), 2020 - 2024. godine

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
D01AC01	klotrimazol	116.583,84	129.807,78	160.528,79	165.446,83	179.351,79
D06AX04	neomicin, bacitracin	92.860,26	1.483,61	128.620,81	152.524,34	171.339,41
D08AG02	povidon jod	147.275,84	152.881,60	161.214,09	161.808,62	166.847,40
D07CC01	betametazon, gentamicin	91.317,86	107.758,04	131.236,65	150.573,52	160.041,80
D01AC08	ketokonazol	55.800,00	66.546,24	123.310,69	149.080,40	147.253,27
D04AA09	hloropiramin	75.065,00	86.156,72	114.435,35	144.936,06	136.505,95
D01AE15	terbinafin	42.740,32	59.398,16	74.272,58	101.502,32	101.487,76

D06AX01	fusidinska kiselina	35.663,10	46.541,34	57.809,83	68.229,75	96.598,84
D07AC01	betametazon	33.568,38	37.401,24	45.437,62	59.039,76	72.083,23
D07CC01	betametazon, gentamicin, klotrimazol	89.892,75	34.403,04	30.948,48	30.826,18	70.369,10
D06AX08	tirotricin	22.810,65	37.345,07	43.465,03	74.683,96	70.048,24

U 2024. godini je došlo do finansijskog porasta kod većine lijekova iz grupe D, tako da je najveći porast potrošnje, zabilježio lijek *betametazon*, *gentamicin*, *klotrimazol* (128,28%), zatim lijek *fusidinska kiselina* (41,58%), *betametazon* (22,09%), *neomicin*, *bacitracin* (12,34%), *klotrimazol* (8,40%) itd. Smanjenje u finansijskoj potrošnji u ovoj grupi lekova su zabilježili *tirotricin* (6,21%), *hloropiramin* (5,82%), *ketokonazol* (1,23%) i *terbinafin* (0,01%).

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE G

Ijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni

1. Ukupna potrošnja

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe G, izražena DDD/1000/dan

G - Ijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni	
DDD/1000/dan	44,83
Udio u 2024. god.	3,14%

U odnosu na ukupnu potrošnju lijekova po ATC klasifikaciji, u 2024. godini, Ijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni imaju udio sa osmim mjestom u ukupnoj potrošnji.

1.b. Potrošnja lijekova iz terapijskih grupa ATC grupe G, izražena u DDD/1000/dan, za period 2023 / 2024. godine

Tabela 47. Potrošnja lijekova iz ATC grupe G, izražena u DDD/1000/dan, za period od 2023 do 2024., sa promjenom u %

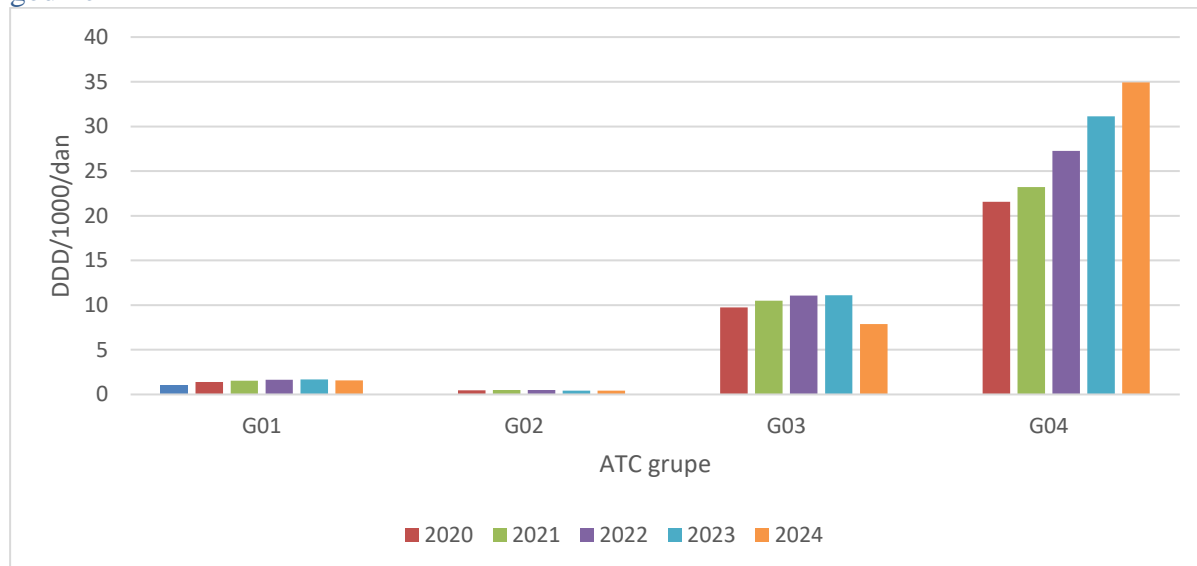
ATC	Naziv grupe	DDD/1000/dan		Promjena %
		2023. godina	2024. god.	
G01	Ginekološki antiinfektivni antiseptici	1,67	1,59	-4,79
G02	Ostali ginekološki Ijekovi	0,44	0,41	-6,82
G03	Polni hormoni i modulatori genitalnog sistema	11,09	7,89	-28,85
G04	Urološki Ijekovi	31,14	34,94	12,20

Porast u 2024. godini su jedino zabilježili *urološki Ijekovi*, dok su ostale podgrupe zabilježile smanjenje potrošnje.

Najveću potrošnju izraženu u DDD/1000/dan, iz ATC grupe G - Ijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni u 2024. godini, sa udjelom od 77,94%, imaju *urološki Ijekovi*, a odmah zatim *polni hormoni i modulatori genitalnog sistema* sa udjelom od 17,60%.

2. Trend potrošnje lijekova za period 2020 - 2024. godine

2.a. Poređenje potrošnje lijekova iz grupe G izražena u DDD/1000/dan za period 2020 - 2024. godine

Grafikon 9. Trend potrošnje lijekova iz grupe G izražene u DDD/1000/dan, za period 2020-2024. god.

Za grupe lijekova koji pripadaju *urološkim lijekovima (G04)* imamo trend porasta potrošnje za period od 2020 do 2024. godine, i to za 62,06% u 2024. godini u odnosu 2020. godinu, dok grupa lijekova *polni hormoni i modulatori genitalnog sistema (G03)*, za isti period, u 2024. godini bilježe smanjenje potrošnje u odnosu na 2020. godinu za 19,08%, a u odnosu na 2023. godinu za 28,85%.

3. Poređenje ukupne potrošnje lijekova grupe G sa drugim zemljama

Tabela 48. Poređenje lijekova iz grupe G sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

G	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god
G01	Ginekološki antiinfektivni antiseptici	0,83	1,91	1,42	1,59
G02	Ostali ginekološki lijekovi	1,42	0,20	0,39	0,41
G03	Polni hormoni i modulatori genitalnog sistema	96,80	10,37	9,33	7,89
G04	Urološki lijekovi	38,47	33,92	41,63	34,94

*Vrijednosti nijesu iskazane u DDD/1000/dan

Poređenjem podataka o potrošnji uočava se da je u Crnoj Gori najveća potrošnja terapijske grupe *urološki lijekovi*, a u odnosu na Norvešku i Srbiju je potrošnja ovih lijekova manja, a nešto je veća u odnosu na Hrvatsku. Najmanja potrošnja u Crnoj Gori je za grupu lijekova *ostali*

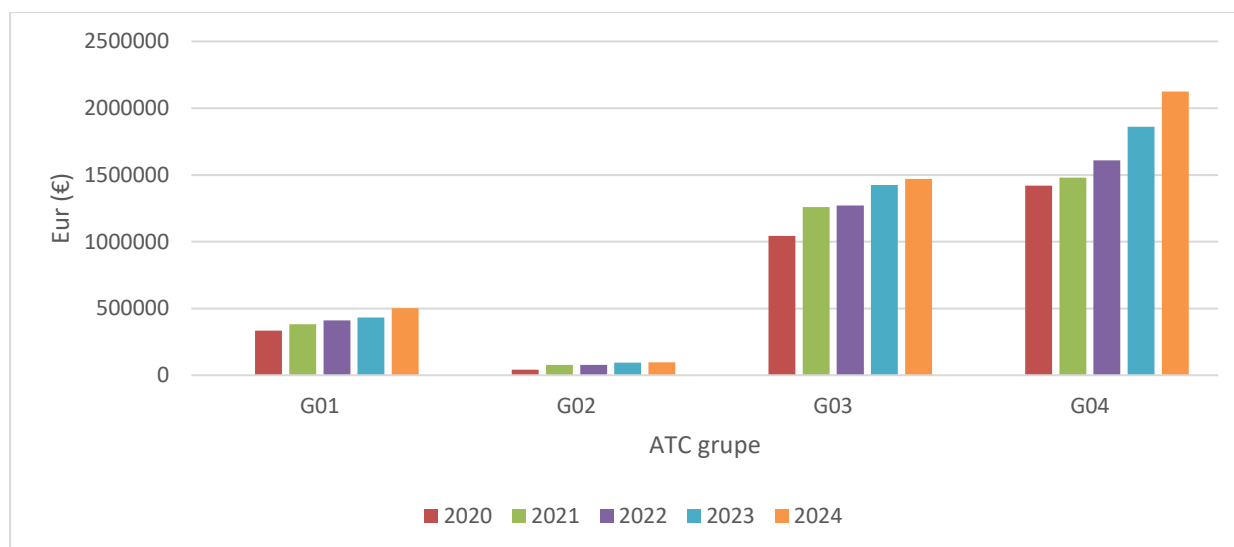
ginekološki lijekovi, međutim kada se uporedi potrošnja ove grupe lijekova sa drugim zemljama potrošnja u Crnoj Gori je veća za nešto više od 2 puta u odnosu na Hrvatsku, a za 5,13% veća od Srbije, a manja u odnosu na Norvešku za 71,13%.

4. Ukupna potrošnja lijekova – finansijski izražena u eurima

4.a. Finansijska potrošnja lijekova iz ATC grupe G, izražena u eurima (€)

G - lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni	
2023. god.	3.813.233,63
2024. god.	4.193.089,20
Promjena %	9,96

Finansijski udio grupe G (lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni) u ukupnoj finansijskoj potrošnji svih lijekova u 2024. godini, iznosio je 2,12%, i nalaze se na devetom mjestu u potrošnji po ATC klasifikaciji.

Grafikon 10. Potrošnja lijekova glavne terapijske grupe u ATC grupi G – lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni, finansijski izražena u EUR (€), za period 2020-2024. god.

Iz *grafikona 10.* se zapaža da najveću finansijsku potrošnju u 2024. godini pokazuju lijekovi iz terapijske grupe G04 - *urološki lijekovi* i to za 14,14% više u odnosu na 2023. godinu, zatim G03 - *polni hormoni i modulatori genitalnog sistema* za 3,19%, potom G01 - *ginekološki antiinfektivni antiseptici* za 16,11% i na kraju G02 – *ostali ginekološki lijekovi* za 1,62%. Udio *uroloških lijekova* u finansijskoj potrošnji u grupi G je 50,69 %, dok je udio za lijekove iz grupe *polni hormoni i modulatori genitalnog sistema* 35,08%.

5. Potrošnja najkorišćenijih lijekova grupe G

I Potrošnja lijekova terapijske grupe G03 - polni hormoni i modulatori genitalnog sistema

G03 - polni hormoni i modulatori genitalnog sistema	
DDD/1000/dan-2024. god.	7,89

Udio u potrošnji u okviru grupe G lijekova koji pripadaju polnim hormonima i modulatorima genitalnog sistema (G03) je 17,60%.

Najviše zastupljena grupa lijekova u okviru terapijske grupe G03 su gestageni – G03D sa 55,01%, dok su androgeni – G03B zastupljeni manje, sa 19,01%.

U Crnoj Gori je najviše korišćeni lijek iz terapijske grupe G03, lijek *progesteron*, koji pripada grupi gestagena.

5.a. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe G03 – polni hormoni i modulatori genitalnog sistema, izražena u DDD/1000/dan, 2020 – 2024. godina

Tabela 49. Potrošnja najviše korišćenih lijekova po potrošnji iz terapijske grupe G03 - polni hormoni i modulatori genitalnog sistema, izražena u DDD/1000/dan, 2020-2024. godina

ATC	INN	2020. god	2021. god	2022. god.	2023. god.	2024. god.
G03DA04	progesteron	5,90	6,50	6,79	7,38	3,19
G03CA03	estradiol	0,65	0,77	2,07	1,24	1,84
G03BA03	testosteron	1,67	1,10	0,93	1,21	1,50
G03DC02	noretisteron	0,34	0,71	0,81	0,83	0,90
G03DC03	linestrenol	0,35	0,16	0,26	0,22	0,24
G03GA05	folitropin alfa	0,02	0,05	0,05	0,06	0,08
G03HA01	ciproteron	0,37	0,64	0,04	0,03	0,04
G03AD01	levonorgestrel	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04

U 2024. godini se uočava povećanje potrošnje svih lijekova iz ove terapijske grupe u odnosu na 2023. godinu, osim za lijek *progesteron*. Najveću potrošnju u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu je zabilježio lijek *estradiol* (48,39%), zatim lijek *folitropin alfa* (33,33%), *testosteron* (23,97%), *ciproteron* (33,33%), *linestrenol* (9,09%) i *noretisteron* (8,43%). Kada posmatramo trend potrošnje ove grupe lijekova u periodu od 2020-2024. godine uočava se trend porasta potrošnje lijekova *estradiola*, *testosterona*, *noretisterona*, *linestrenola*, *folitropin alfa* i *levonorgesterola*.

5.b. Poređenje potrošnje lijekova terapijske grupe G03 - polni hormoni i modulatori genitalnog sistema

Tabela 50. Poređenje potrošnje najviše korišćenih lijekova terapijske grupe G03 – polni hormoni i modulatori genitalnog sistema, sa potrošnjom u Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	INN	DDD/1000/dan		
		Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
G03DA04	progesteron	2,65	2,64	3,19
G03CA03	estradiol	3,45	0,67	1,84
G03BA03	testosteron	0,23	0,67	1,50
G03DC02	noretisteron	0,00*	1,67	0,90
G03DC03	linestrenol	0,00*	0,19	0,24
G03GA05	folitropin alfa	0,04	0,01	0,08
G03HA01	ciproteron	0,04	0,01	0,04
G03AD01	levonorgestrel	0,01	0,01	0,04

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

U Crnoj Gori se uočava različita farmakoterapijska praksa ove grupe lijekova u odnosu na Hrvatsku i Srbiju. U Crnoj Gori se više koriste svi lijekovi iz ove podgrupe, osim lijeka *noretisteron*, koji se manje koristi upoređujući potrošnju ovog lijeka sa Srbijom, a značajno više u odnosu na Hrvatsku.

5.c. Ukupna potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe G03 – polni hormoni i modulatori genitalnog sistema, finansijski izražena u eurima (€)

Tabela 51. Potrošnja najznačajnijih lijekova ATC terapijske grupe G03, finansijski izražena u EUR (€), za period 2020 - 2024 godine

ATC	INN	2020. god	2021. god	2022. god.	2023. god.	2024. god.
G03DA04	progesteron	253,367.55	262,355.42	268.520,21	350.285,24	326.768,56
G03GA05	folitropin alfa	123,921.67	231,867.92	221.832,52	267.643,24	323.971,00
G03AA12	drospirenon, etinilestradiol	92,082.13	94,944.94	111.049,79	133.356,79	131.072,08
G03GA30	folitropin alfa, lutropin alfa	60,769.32	126,543.47	86.705,40	102.683,98	123.386,63
G03AD01	levonorgestrol	68,508.89	91,216.56	103.310,98	106.563,37	103.559,82
G03AD02	ulipristal	30.265,85	42.622,00	61.629,25	79.950,50	89.226,25
G03BA03	testosteron	65.318,64	69.748,18	68.507,38	84.110,63	68.882,42

G03GA08	horiogonadotropin alfa	51.323,64	50.638,70	54.557,38	69.949,86	68.729,49
---------	------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

U 2024. godini u odnosu na 2023. došlo je do porasta potrošnje u finansijskom smislu za lijekove *folitropin alfa* (21,05%), *folitropin alfa*, *lutropin alfa* (20,16%), *testosteron* (22,78%) i *ulipristal* (11,60). U periodu od 2020 do 2024. godine svi navedeni lijekovi iz ove podgrupe bilježe trend rasta potrošnje.

6. Potrošnja uroloških lijekova G04

II Potrošnja lijekova terapijske grupe G04 – urološki lijekovi

G04 – urološki lijekovi	
DDD/1000/dan – 2024. god.	34,94

Lijekovi koji pripadaju terapijskoj grupi urološki lijekovi, u okviru grupe G – lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni u 2024. godini, su zastupljeni sa 77,94%.

6.a. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe G04 – urološki lijekovi, izražena u DDD/1000/dan

Tabela 52. Najviše korišćeni lijekovi iz podgrupe G04 – urološki lijekovi, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
G04CA02	tamsulosin	8,80	11,65	13,92	15,47	17,34
G04CB01	finasterid	8,09	6,81	6,23	5,75	5,31
G04CA04	silodosin	1,67	1,50	2,41	3,94	5,21
G04CB02	dutasterid	0,09	0,51	2,10	2,68	3,17
G04BD08	solifenacin	1,30	1,06	1,10	1,50	1,61
G04BE08	tadalafil	0,36	0,46	0,57	0,71	0,87
G04BE03	sildenafil	0,41	0,48	0,59	0,65	0,68

U grupi uroloških lijekova, *tamsulosin* je najviše korišćen lijek. Nakon *tamsulosina* sljedeći lijek je *finasterid*. Najveći porast potrošnje u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu je zabilježio lijek *silodosin* (32,23%), *tadalafil* (22,54%), *dutasterid* (18,28%), zatim *tamsulosin* (12,09%), *solifenacin* (7,33%), i *sildenafil* (4,62%). Smanjenje je uočeno samo kod lijeka *finasterid* (7,65%).

6.b. Poređenje potrošnje lijekova podgrupe G04 sa drugim državama

Tabela 53. Poređenje potrošnje lijekova iz podgrupe G04 - urološki lijekovi sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	INN	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
G04CA02	tamsulosin	10,22	17,95	25,38	17,34
G04CB01	finasterid	2,58	2,20	6,65	5,31
G04CA04	silodosin	/	0,87	0,37	5,21
G04CB02	dutasterid	0,17	0,67	1,84	3,17
G04BD08	solifenacin	3,50	3,10	1,94	1,61
G04BE08	tadalafil	2,69	0,10	0,76	0,87
G04BE03	sildenafil	2,33	0,32	1,42	0,68

*Vrijednosti nijesu iskazane u DDD/1000/dan

Poređenjem podataka o potrošnji podgrupe lijekova G04 - urološki lijekovi, uočava se najveća potrošnja u svim navedenim zemljama lijeka *tamsulosin*, pri čemu najveću potrošnju bilježi Srbija, zatim Hrvatska, Crna Gora, a najmanju potrošnju bilježi Norveška. Međutim, kada uporedimo potrošnju lijekova *finasterid* i *dutasterid* sa navedenim zemljama, uočava se da najveću potrošnju ova dva lijeka imaju Crna Gora i Srbija.

6.c. Ukupna potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe G04 – urološki lijekovi, finansijski izražena u eurima (€)

Tabela 54. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe G04 – urološki lijekovi, finansijski izražena u EUR (€), 2020-2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
G04BE08	tadalafil	197.326,96	249.284,51	295.705,71	355.951,20	429.100,62
G04CA02	tamsulosin	254.175,80	300.145,89	319.138,02	340.914,04	376.944,41
G04CA04	silodosin	115.799,12	106.658,75	171.777,91	273.219,99	360.638,90
G04BE03	sildenafil	212.936,86	218.637,42	261.546,16	269.136,90	270.038,37
G04CB01	finasterid	211.561,37	184.274,22	182.613,40	173.858,82	160.709,46
G04BD08	solifenacin	96.075,75	108.811,27	110.354,43	135.729,33	152.126,65

Najveća finansijska potrošnja u 2024. godini je bila za lijek *tadalafil*, koja je sa potrošnjom od 0,87 u DDD/1000/dan iznosila 429.100,62 eura. Ovo je lijek koji bilježi finansijski porast potrošnje u proteklih pet godina, tako da je u 2024. godini u odnosu na 2023. god povećanje bilo za 20,55%. U odnosu na 2020. godinu potrošnja je povećana za 117,46%, što je u korelaciji sa porastom potrošnje u DDD/1000/dan. Najveću potrošnju u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu bilježi lijek *silodosin* (32,00%), zatim lijek *solifenacin* (12,08%), *tamsulosin* (10,57%) i *sildenafil* (0,33%). Smanjenje potrošnje je zabilježio samo lijek *finasterid*, i to za 7,56%.

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE H

hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline

1. Ukupna potrošnja

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe H, izražena DDD/1000/dan

H – hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	
DDD/1000/dan – 2024. god.	47,76
Udio u 2024. god.	3,35

U odnosu na ukupnu potrošnju lijekova po ATC klasifikaciji, u 2024. godini, hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline imaju udio sa sedmim mjestom u ukupnoj potrošnji.

1.b. Potrošnja lijekova iz terapijskih grupa ATC grupe H, izražena u DDD/1000/dan, za period 2023 / 2024. godine

Tabela 55. Potrošnja lijekova iz ATC grupe H, izražena u DDD/1000/dan, za period od 2023 do 2024., sa promjenom u %

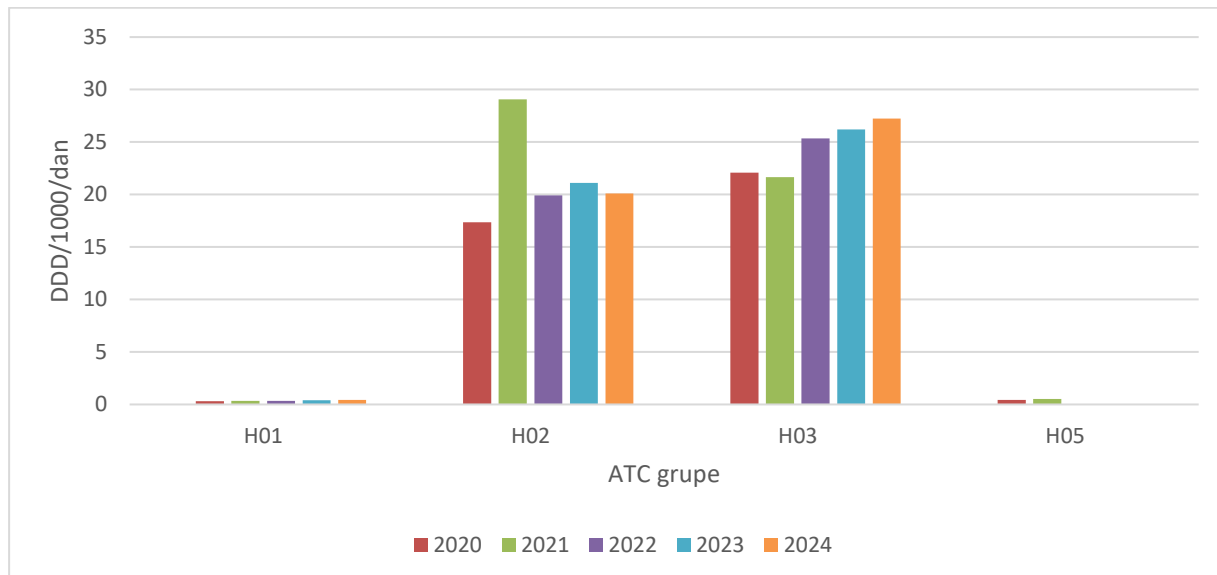
ATC	Naziv grupe	DDD/1000/dan		Promjena %
		2023. god.	2024. god.	
H01	Hormoni hipofize i hipotalamusa i analozi	0,41	0,42	2,44
H02	Kortikosteroidi za sistemsku primjenu	21,10	20,09	-4,79
H03	Terapija bolesti tireoideje	26,21	27,23	3,89
H04	Pankreasni hormoni	0,00*	0,00*	0,00
H05	Homeostaza kalcijuma	0,04	0,03	-25,00

Porast potrošnje u 2024. godini su zabilježili lijekovi H01 - *hormoni hipofize i hipotalamusa i analozi* (2,44%), zatim lijekovi iz podgrupe H03 – *terapija bolesti tireoideje* (3,89%), dok kod lijekova iz podgrupe H05 – *pankreasni hormoni*, nijesu evidentirane promjene u potrošnji.

Najveću potrošnju izraženu u DDD/1000/dan, iz ATC grupe H, u 2024. godini, sa udjelom od 57,01%, imaju lijekovi koji se koriste za *terapiju bolesti tireoideje*, a odmah zatim *kortikosteroidi za sistemsku primjenu* sa udjelom od 42,06%.

2. Trend potrošnje lijekova za period 2020 - 2024. godine

2.a. Poređenje potrošnje lijekova iz grupe H izražena u DDD/1000/dan za period 2020 - 2024. godine

Grafikon 11. Trend potrošnje lijekova iz grupe H izražene u DDD/1000/dan, za period 2020-2024. godine

Za grupu lijekova H02 koji pripadaju kortikosteroidima za sistemsku primjenu imamo trend porasta potrošnje za period od 2020. do 2023. godine, što je posebno izraženo tokom 2021. godine (zbog pandemije korona virusom). Grupa lijekova koja je zabilježila porast potrošnje u 2024. godini, a čiji je trend u blagom porastu, su lijekovi iz grupe H03 – terapija bolesti tireoideje.

3. Poređenje ukupne potrošnje lijekova grupe H sa drugim zemljama

Tabela 56. Poređenje lijekova iz grupe H sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

H	Naziv grupe	Norveška 2024. god	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god
H01	Hormoni hipofize i hipotalamusa i analozi	2,09	0,46	0,51	0,42
H02	Kortikosteroidi za sistemsku primjenu	18,25	14,02	14,45	20,09
H03	Terapija bolesti tireoideje	27,27	30,83	34,49	27,23
H04	Pankreasni hormoni	0,01	0,01	0,00*	0,00*
H05	Homeostaza kalcijuma	0,37	0,70	0,11	0,03

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

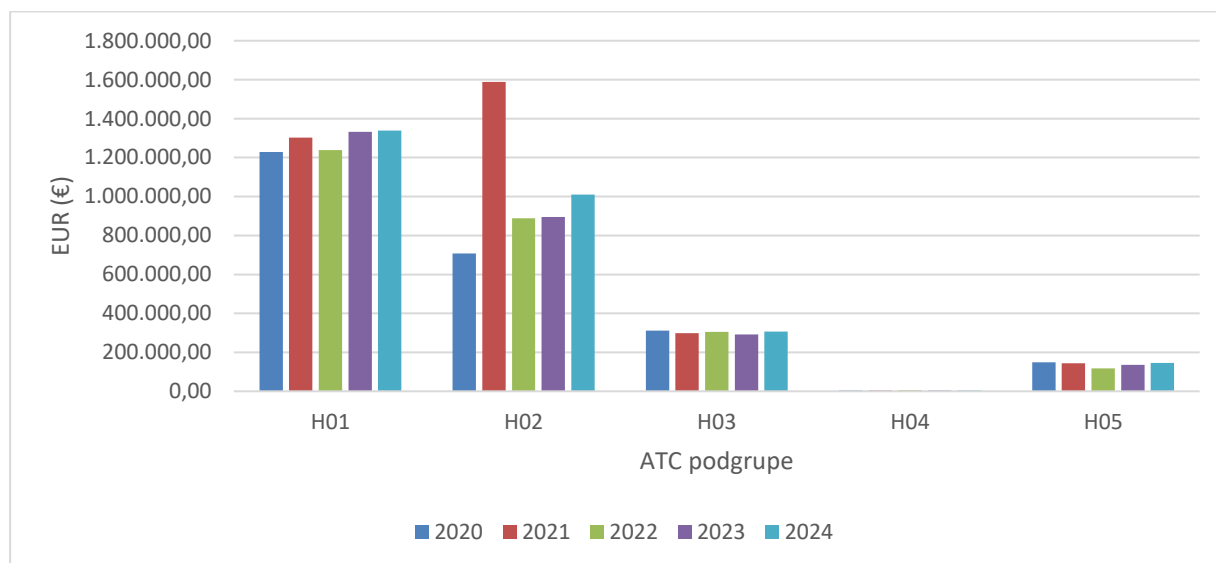
Poređenjem podataka o potrošnji uočava se da je u Crnoj Gori manja potrošnja terapijske grupe lijekova za terapiju bolesti tireoideje, u odnosu na Norvešku, Hrvatsku i Srbiju, kao i lijekova iz grupe homeostaza kalcijuma. U odnosu na navedene zemlje, veću potrošnju u Crnoj Gori bilježe lijekovi iz podgrupe kortikosteroidi za sistemsku primjenu.

4. Ukupna potrošnja lijekova – finansijski izražena u eurima

4.a. Finansijska potrošnja lijekova iz ATC grupe H, izražena u hiljadama eura (€)

H - hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline	
2023. god.	2.660.055,75
2024. god.	2.806.406,10
Promjena %	5,50

Finansijski udio hormonskih preparata za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insuline u ukupnoj finansijskoj potrošnji svih lijekova u 2024. godini, iznosio je 1,42%. Ova grupa lijekova nalazi se na desetom mjestu u potrošnji po ATC klasifikaciji.

Grafikon 12. Potrošnja lijekova glavne terapijske grupe u ATC grupi H – lijekovi za liječenje genitourinarnog sistema i polni hormoni, finansijski izražena u EUR (€), za period 2020-2024. god.

Iz grafikona 12. se zapaža da najveću finansijsku potrošnju u 2024. godini pokazuju lijekovi iz terapijske grupe H01 – hormoni hipofize i hipotalamusa i analozi, zatim H02 - kortikosteroidi za sistemsku primjenu, H03 - terapija bolesti tireoideje itd. Grupa lijekova H02 - kortikosteroidi za sistemsku primjenu u periodu od 2020. godine imaju zapažen trend porasta potrošnje, i to najveću potrošnju su zabilježili 2021. godine, kada je bio i najveći broj oboljelih od COVID-19. Ova grupa lijekova u 2024. godini bilježi povećanje potrošnje u odnosu na 2023. godinu za 12,84%, a u odnosu na 2020 je veća za 42,56%.

5. Potrošnja najkorišćenijih lijekova grupe H

I Potrošnja lijekova terapijske grupe H02 - kortikosteroidi za sistemsku primjenu

H02 - kortikosteroidi za sistemsku primjenu	
DDD/1000/dan – 2024. god.	20,09

Udio u potrošnji u okviru grupe H lijekova koji pripadaju kortikosteroidima za sistemsku primjenu (H02), je 42,06%.

U okviru terapijske grupe H02 (kortikosteroidi za sistemsku primjenu), su najviše zastupljeni lijekovi *kortikosteroidi za sistemsku primjenu, monokomponentni* – H02A.

U Crnoj Gori je najviše korišćeni lijek iz terapijske grupe H02 *prednizon*.

5.a. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe H02 – kortikosteroidi za sistemsku primjenu, izražena u DDD/1000/dan, 2020 – 2024. godina

Tabela 57. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe H02 - kortikosteroidi za sistemsku primjenu, izražena u DDD/1000/dan, 2020-2024. godina

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
H02AB07	prednizon	7,18	11,97	8,37	7,63	7,66
H02AB02	deksametazon	5,51	7,65	5,52	5,65	5,78
H02AB04	metilprednizolon	2,67	6,93	3,31	2,93	3,03
H02AB01	betametazon	1,92	2,32	2,43	4,44	2,66
H02AB13	deflazakort	/	/	/	0,13	0,62
H02AB09	hidrokortizon	0,10	0,19	0,29	0,30	0,32

U 2024. godini se uočava najveće povećanje potrošnje lijeka *deflazakort* (376,92%), iako je tek od 2022. godine na tržištu u Crnoj Gori. Lijekovi *prednizon* (0,39%), *deksametazon* (2,40%), *metilprednizolon* (3,41%) i *hidrokortizon* (6,67%) bilježe neznatno povećanje potrošnje u odnosu na 2023. godinu. Kod lijeka *betametazon* je zabilježeno smanjenje potrošnje u odnosu na 2023. godinu, i to za 40,10%. Kada posmatramo trend potrošnje ove grupe lijekova, u periodu od 2020-2024. godine, uočava se trend porasta svih lijekova iz ove grupe lijekova.

5.b. Poređenje potrošnje lijekova terapijske grupe H02 - kortikosteroidi za sistemsku primjenu

Tabela 58. Poređenje potrošnje najviše korišćenih lijekova terapijske grupe H02 - kortikosteroidi za sistemsku primjenu, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj, Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	INN	DDD/1000/dan			
		Norveška 2024	Hrvatska 2024	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
H02AB07	prednizon	0,00*	3,99	4,29	7,66
H02AB02	deksametazon	3,56	4,43	3,05	5,78

H02AB04	metilprednizolon	0,59	4,96	2,67	3,03
H02AB01	betametazon	0,63	0,01	0,63	2,66
H02AB13	deflazakort	0,02	0,01	0,46	0,62
H02AB09	hidrokortizon	0,29	0,46	0,30	0,32

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

U Crnoj Gori se, tokom 2024. godine, kao i prethodnih godina uočava različita farmakoterapijska praksa ove grupe lijekova u odnosu na Norvešku, Hrvatsku i Srbiju. U Crnoj Gori i Srbiji se najviše koristi lijek *prednizon*, a u Hrvatskoj *metilprednizolon*. Sa druge strane, u Norveškoj se najviše koristi *deksametazon*. Ono što se zapaža jeste da se u Crnoj Gori u 2024. godini lijek *betametazon* koristio znatno više nego u zemljama sa kojima je vršeno poređenje (Norveška, Hrvatska i Srbija).

5.c. Ukupna potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe H02 - kortikosteroidi za sistemsku primjenu, finansijski izražena u eurima (€)

Tabela 59. Potrošnja najznačajnijih lijekova ATC terapijske grupe H02, finansijski izražena u EUR (€), za period 2020 – 2024. godine

ATC	INN	2020. god	2021. god	2022. god.	2023. god.	2024. god.
H02AB04	metilprednizolon	457.239,07	1.219.483,30	576.259,40	493.009,65	554.346,76
H02AB02	deksametazon	116.463,88	167.934,95	122.389,51	108.254,61	106.651,21
H02AB07	prednizon	66.651,47	110.596,19	78.815,34	101.256,33	102.336,23
H02AB13	deflazakort	/	/	1.041,60	15.257,69	99.154,97
H02AB01	betametazon	56.752,37	69.718,34	75.815,34	142.319,86	93.920,27
H02AB09	hidrokortizon	10.424,68	19.689,16	31.124,24	32.287,71	35.612,43

Najznačajniji porast potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu, u finansijskom smislu je zabilježio lijek *deflazakort* (549,87%). Osim lijeka *deflazakort*, u odnosu na 2023. godinu, potrošnja u 2024. godini je porasla i za lijek *metilprednizolon* (12,44%), kao i za lijek *hidrokortizon* (10,30%). U 2021. godini, kada je zabilježen najveći broj oboljelih od korona virusa, bio je zapažen porast potrošnje u finansijskom smislu svih lijekova iz ove podgrupe.

II Potrošnja lijekova terapijske grupe H03 – lijekovi koji se koriste za terapiju bolesti tireoideje

H03 – lijekovi koji se koriste za terapiju bolesti tireoideje	
DDD/1000/dan – 2024. god.	27,23

U 2024. godini, lijekovi koji se koriste za terapiju bolesti tireoideje, su zastupljeni sa 57,01% u okviru grupe H – hormonski preparati za sistemsku primjenu, isključujući polne hormone i insulin.

Potrošnja lijekova koji se koriste za terapiju bolesti tireoideje H03

5.d. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe H03 – lijekovi koji se koriste za terapiju bolesti tireoideje, izražena u DDD/1000/dan

Tabela 60. Najviše korišćeni lijekovi iz podgrupe H03 – lijekovi koji se koriste za terapiju bolesti tireoideje, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
H03AA01	levotiroksin natrijum	19,39	19,19	22,84	23,70	24,76
H03BB02	tiamazol	2,23	2,10	2,16	1,72	2,04
H03BA02	propiltiouracil	0,47	0,39	0,37	0,36	0,42

U grupi lijekova koji se koriste za terapiju bolesti tireoideje, *levotiroksin natrijum* je najviše korišćen lijek. Tokom 2024. godine je zapažena povećana potrošnja lijeka *levotiroksin natrijum* za 4,47%, u odnosu na 2023. godinu, a u odnosu na 2020. godinu potrošnja je porasla za 27,69%. Nakon lijeka *levotiroksin natrijum* najveća potrošnja zabilježena je za lijek *tiamazol*, koji bilježi porast potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu za 18,60%. Takođe, i lijek *propiltiouracil* bilježi porast u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu za 16,67%.

5.e. Poređenje potrošnje lijekova podgrupe H03 sa drugim državama

Tabela 61. Poređenje potrošnje lijekova iz podgrupe H03 - lijekovi koji se koriste za terapiju bolesti tireoideje, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	INN	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
H03AA01	levotiroksin natrijum	25,39	29,31	31,55	24,76
H03BB02	tiamazol	/	1,41	2,33	2,04
H03BA02	propiltiouracil	0,09	0,08	0,61	0,42

Potrošnja *levotiroksina* u 2024. godini u Crnoj Gori je manja u odnosu na potrošnju u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji. Lijek *tiamazol* ima manju potrošnju u Crnoj Gori u odnosu na Srbiju, a veću u odnosu na Hrvatsku. U Norveškoj, na tržištu nije prisutan *tiamazol*, već se primjenjuje lijek *karbimazol* (0,72 DDD/1000/dan) kojeg nema na našem tržištu. Lijek *propiltiouracil* se značajno manje koristi u Norveškoj i Hrvatskoj, u odnosu na Srbiju i Crnu Goru.

5.f. Ukupna potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe H03 - lijekovi koji se koriste za terapiju bolesti tireoideje, finansijski izražena u eurima (€)

Tabela 62. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe H03 - lijekovi koji se koriste za terapiju bolesti tireoideje, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2024

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
H03AA01	levotiroksin natrijum	261.466,02	255.300,28	268.781,48	262.512,26	268.710,97
H03BB02	tiamazol	20.966,41	19.501,26	14.999,33	16.048,89	23.475,65
H03BA02	propiltiouracil	28.609,20	25.630,40	20.577,87	13.817,60	14.808,83

Lijek koji je imao najveću finansijsku potrošnju u 2024. godini u ovoj podgrupi je lijek *levotiroksin natrijum*. U 2024. godini ovaj lijek bilježi povećanje potrošnje u odnosu na 2023. godinu za 2,36%, ali najveći porast potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu bilježi lijek *tiamazol* (46,28%). Takođe, i lijek *propiltiouracil* je zabilježio porast potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu za 7,17%.

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE J

antiinfektivni lijekovi za sistemsku upotrebu

Antimikrobna rezistencija je direktno povezana sa potrošnjom antibiotika. Prekomjerna i neprimjerena upotreba antibiotika je najvažniji uzrok rezistencije na antibiotike. Rezistencija bakterija na antibiotike je rastući problem i predmet naučnog istraživanja od međunarodnog interesa.

Mnoga istraživanja pokazuju da su glavni faktori koji utiču na prekomjerno i neopravdano propisivanje antibiotika strah od mogućeg razvoja infekcije, uticaj farmaceutske industrije, nedovoljno znanje i nedostatak informacija. Specifične intervencije fokusirane na te faktore mogu da doprinesu na planu poboljšanja upotrebe antibiotika.

1. Ukupna potrošnja

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe J, izražena u DDD/1000/dan

J - Antiinfektivni lijekovi za sistemsku primjenu	
DDD/1000/dan – 2024. god.	32,66
Udio u ukupnoj potrošnji lijekova u 2024. god.	2,29%

1.b. Potrošnja lijekova iz ATC grupe J, izražena u DDD/1000/dan, 2023 / 2024. godina

Tabela 63. Potrošnja lijekova iz ATC grupe J, izražena u DDD/1000/dan, 2023/2024. godina sa promjenom %

ATC	Naziv grupe	DDD/1000/dan		Promjena %
		2023. god.	2024. god.	
J01	Antibakterijski lijekovi za sistemsku upotrebu	30,57	30,83	0,85
J02	Antimikotici za sistemsku upotrebu	0,27	0,28	3,70
J04	Antituberkulotici	0,16	0,21	31,25
J05	Antivirusni lijekovi za sistemsku primjenu	0,97	1,34	38,14

Najveći udio u ATC grupi J ima terapijska grupa J01 - *antibakterijski lijekovi za sistemsku primjenu* (94,40%), i njihova potrošnja u 2024. godini je iznosila 30,83 DDD/1000/dan, što je za 0,85% veća u odnosu na 2023. godinu. Porast potrošnje u 2024. godini je zabilježen za grupe lijekova J02 - *antimikotici za sistemsku upotrebu* (3,70%), J-04 - *antituberkulotike* (31,25%) i J05-*antivirusni lijekovi za sistemsku primjenu* (38,14%).

Ovoj grupi lijekova pripadaju i terapijske grupe J06 - *imunoserumi i imunoglobulini*, J07 – *vaccine*, koje nemaju dodijeljen DDD, tako da se mogu prikazati samo kroz finansijsku potrošnju.

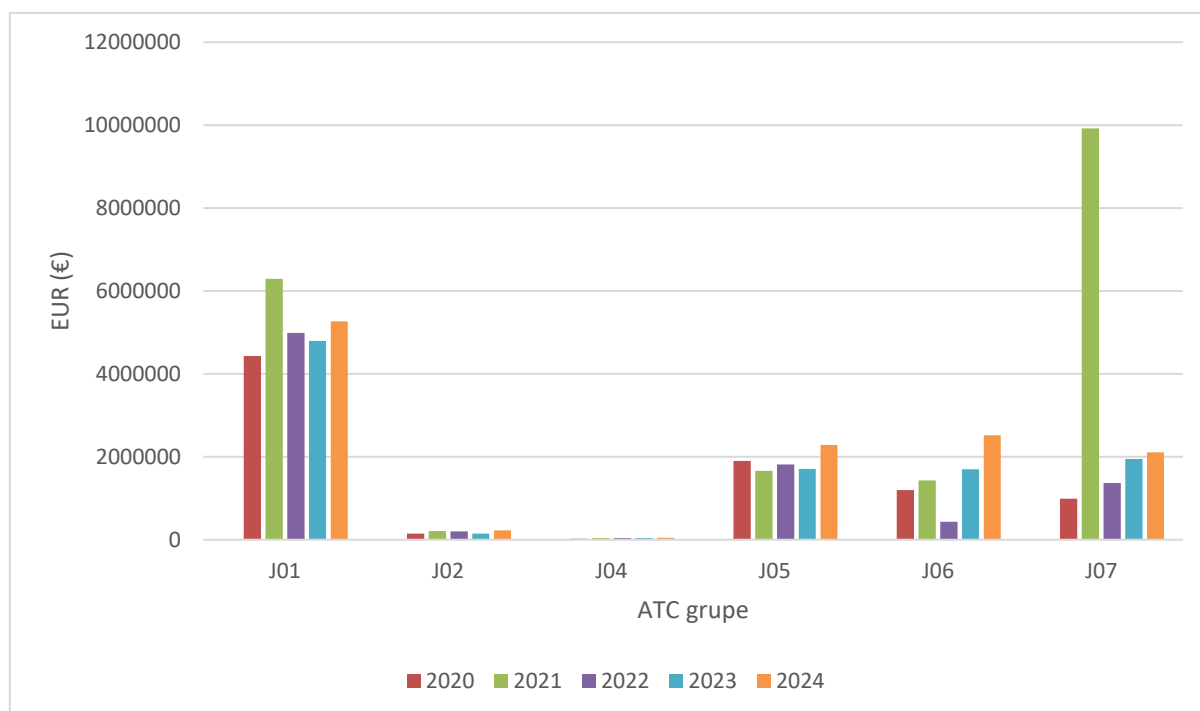
2. Poređenje potrošnje lijekova grupe J sa drugim državama

Tabela 64. Poređenje lijekova iz grupe J sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
J01	Antibakterijski lijekovi za sistemsku upotrebu	17,33	22,75	29,58	30,83
J02	Antimikotici za sistemsku upotrebu	0,26	0,35	0,43	0,28
J04	Antituberkulotici	0,21	0,26	/	0,21
J05	Antivirusni lijekovi za sistemsku primjenu	2,32	0,94	0,94	1,34

Poređenjem potrošnje terapijske grupe J01 – *antibakterijski lijekovi za sistemsku primjenu*, zapaža se da se u Crnoj Gori ova terapijska grupa koristi 77,90% više u odnosu na Norvešku, a 35,52% više u odnosu na potrošnju u Hrvatskoj. Posebno su uočljive razlike u potrošnji u Crnoj Gori, Srbiji i Hrvatskoj, u odnosu na Norvešku za terapijsku grupu J05 - *antivirusni lijekovi za sistemsku primjenu*. Prethodno navedeni lijekovi se u Norveškoj značajno više koriste u odnosu na zemlje u okruženju, gdje je potrošnja ovih terapijskih grupa, približna potrošnji u Crnoj Gori.

Ukupna potrošnja lijekova – finansijski izražena u eurima (€)

Grafikon 13. Potrošnja lijekova iz terapijske grupe J, finansijski izražena u EUR (€), 2023/2024. godina

Najveću finansijsku potrošnju u 2024. godini imaju lijekovi iz terapijske grupe J01-*antibakterijski lijekovi za sistemsku upotrebu*, s obzirom da su to lijekovi koji se najviše koriste

iz ove grupe. Međutim, izuzetak je bila 2021. godina, gdje je najveća potrošnja zabilježena u grupi lijekova J07 – *vakcine*, što je i razumljivo, jer je tokom 2021. godine povećana nabavka vakcina protiv korona virusa. Zatim slijede lijekovi koji pripadaju terapijskoj grupi J06 - *imunoserumi i imunoglobulini*, zatim terapijska grupa J05 - *antivirusni lijekovi za sistemsku primjenu*. Najmanju finansijsku potrošnju imaju lijekovi iz grupe J02 - *antimikotici za sistemsku upotrebu* i J04 – *antituberkulotici*.

3. Potrošnja najkorišćenijih lijekova grupe J

Najviše korišćena terapijska grupa u okviru ATC grupe J, su antibakterijski lijekovi za sistemsku primjenu. Praćenje potrošnje ove terapijske grupe lijekova, zbog njihove neracionalne upotrebe i mogućeg problema razvoja rezistencije je od posebnog javno – zdravstvenog interesa.

J01 – Antibakterijski lijekovi za sistemsku upotrebu (antibiotici)	
DDD/1000/dan – 2024. god.	30,83

Udio podgrupe J01 – antibakterijski lijekovi za sistemsku upotrebu (antibiotici) u grupi J je 94,40%.

I Potrošnja najkorišćenijih lijekova u terapijskoj grupi J01 - antibakterijski lijekovi za sistemsku primjenu

4.a. Potrošnja terapijske grupe J01, izražena u DDD/1000/dan, 2023 / 2024. godina

Tabela 65. Potrošnja terapijske grupe J01, izražena u DDD/1000/dan, 2023/2024., sa promjenom %

ATC	Naziv grupe	DDD/1000/dan		Promjena %
		2023. god.	2024. god.	
J01A	tetraciklini	1,65	1,55	-6,06
J01C	beta laktam antibakterijski lijekovi, penicilini	10,29	9,86	-4,18
J01D	ostali beta laktam antibakterijski lijekovi	7,55	7,31	-3,18
J01E	sulfonamidi i trimetoprim	0,96	0,93	-3,13
J01F	makrolidi, linkozamidi i streptogramini	6,61	7,15	8,17
J01G	aminoglikozidni antibakterijski lijekovi	0,37	0,63	70,27
J01M	hinolonski antibakterijski lijekovi	2,62	2,81	7,25
J01X	ostali antibakterijski lijekovi	0,52	0,59	13,46

Tokom 2024. godine je uočeno smanjenje potrošnje u skoro svim grupama osim u grupama J01F- *makrolidi, linkozamidi i streptogramini* (8,17%), J01G - *aminoglikozidni antibakterijski lijekovi* (70,27%), J01M - *hinolonski antibakterijski lijekovi* (7,25%), kao i u grupi J01X - *ostali antibakterijski lijekovi* (13,46%).

4.b. Potrošnja terapijske grupe J01, izražena u DDD/1000/dan, za period 2020/2024. godine

Analiza potrošnje lijekova iz terapijske grupe J01 – *antibakterijski lijekovi za sistemsku primjenu* za proteklih pet godina, u vanbolničkoj i bolničkoj potrošnji je prikazana u *Tabelama 66. i 67.*

Tabela 66. Vanbolnička potrošnja lijekova iz terapijske grupe J01 – antibakterijski lijekovi za sistemsku primjenu, izražena u DDD/1000/dan, za period 2020 - 2024. godina

ATC	Naziv grupe	Vanbolnička potrošnja				
		2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
J01C	beta laktam antibakterijski lijekovi, penicilini	7,28	7,37	9,46	10,16	9,75
J01F	makrolidi, linkozamidi i streptogramini	7,68	7,03	7,12	6,50	7,04
J01D	ostali beta laktam antibakterijski lijekovi	4,98	7,25	6,85	6,68	6,44
J01M	hinolonski antibakterijski lijekovi	2,30	3,11	2,71	2,49	2,67
J01A	tetraciklini	1,58	2,25	1,71	1,62	1,53
J01E	sulfonamidi i trimetoprim	1,01	0,92	0,90	0,90	0,91
J01G	aminoglikozidni antibakterijski lijekovi	0,11	0,35	0,23	0,27	0,48
J01X	ostali antibakterijski lijekovi	0,06	0,18	0,23	0,30	0,37

U vanbolničkoj potrošnji je trend potrošnje različit za različite grupe. U periodu od 2020 - 2024. godine je zabilježen trend povećanja potrošnje u svim grupama antibiotika, osim u grupi lijekova *sulfonamidi i trimetoprim*. Pojedine grupe antibiotika bilježe neka variranja u trendu potrošnje kao npr. *beta laktam antibakterijski lijekovi, penicilini*, gdje od 2021. godine imamo povećanje potrošnje, dok u 2024. godini bilježimo smanjenje potrošnje.

Prilikom analize potrošnje ove grupe lijekova, posebnu pažnju treba usmjeriti na 2020. i 2021. godinu, kada je bio zabilježen najveći broj oboljelih od COVID-19. Upravo tokom ove dvije godine, zabilježen je porast potrošnje lijekova iz grupe cefalosporina, makrolida, linkozamida i streptogramina, hinolonskih antibakterijskih lijekova, tetraciklina i ostalih antibakterijskih lekova. Najznačajniji porast su upravo zabilježili lijekovi iz grupe lijekova J01X - *ostali antibakterijski lijekovi (vankomicin, kolistin, nitrofurantoin, fosfomicin, linezolid)*. S tim u vezi, u 2020. godini je porast potrošnje bio za 50,00% u odnosu na 2019.godinu, dok je u 2021. godini zabilježen porast 200,00% u odnosu na 2020. godinu, tako da je nastavljen trend porasta potrošnje sve do 2024. godine. Sledeća grupa antibiotika koja je takođe zabilježila porast u potrošnji su *cefalosporini*, čija je potrošnja u 2021. godini je bila veća u odnosu na 2020. godinu

za 45,58%, da bi sledeće tri godine imala trend smanjenja potrošnje. Takođe, kada uporedimo potrošnju cefalosporina u 2024. godini u odnosu na 2020. godinu, uočava se da je potrošnja ove grupe antibiotika u 2024. godini veća za 29,32%.

Tokom 2024. godine, bilježimo smanjenje potrošnje u odnosu na 2023. godinu grupe lijekova *beta laktam antibakterijski lekovi, penicilini* (4,04%), *cefalosporini* (3,59%) i *tetraciklini* (5,56%). Sve ove podgrupe antibiotika iz J01 grupe, osim lekovi *makrolidi, linkozamidi i streptogramini, tetraciklini i sulfonamidi i trimetoprim*, bilježe povećanje potrošnje, kada se uporede sa potrošnjom u 2020. godini (godina prije pandemije COVID-19).

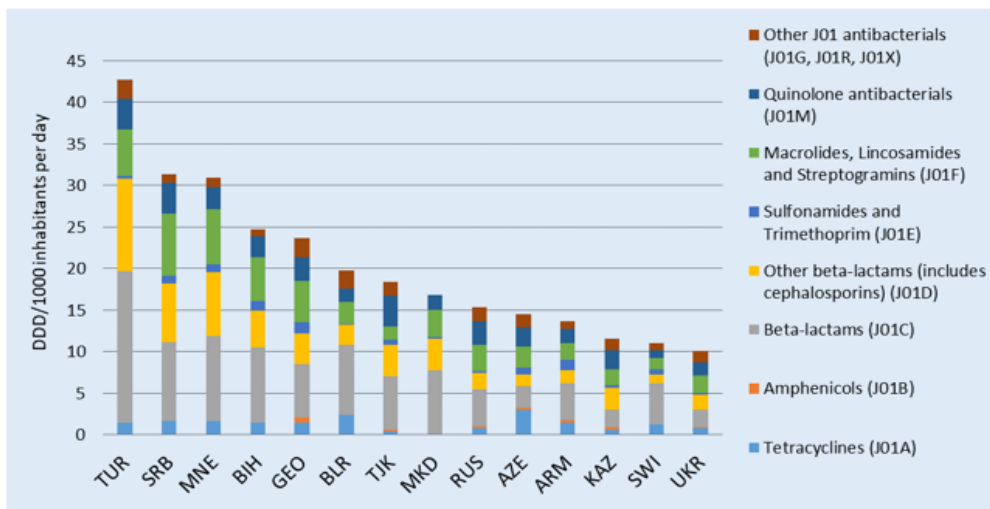
Tabela 67. Bolnička potrošnja lijekova iz terapijske grupe J01 – antibakterijski lekovi za sistemsku primjenu, izražena u DDD/1000/dan, za period 2020-2024. godina

ATC	Naziv grupe	Bolnička potrošnja				
		2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
J01C	beta laktam antibakterijski lekovi, penicilini	0,09	0,09	0,11	0,13	0,11
J01D	ostali beta laktam antibakterijski lekovi	0,86	1,22	0,80	0,86	0,87
J01F	makrolidi, linkozamidi i streptogramini	0,21	0,17	0,11	0,11	0,12
J01G	aminoglikozidni antibakterijski lekovi	0,08	0,13	0,09	0,10	0,16
J01M	hinolonski antibakterijski lekovi	0,18	0,18	0,12	0,13	0,13
J01A	tetraciklini	0,04	0,05	0,03	0,03	0,03
J01X	ostali antibakterijski lekovi	0,18	0,26	0,19	0,22	0,22
J01E	sulfonamidi i trimetoprim	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02

Kada uporedimo podatke iz 2020. godine, u odnosu na 2024. godinu, u bolničkoj potrošnji imamo evidentan porast potrošnje svih grupa osim *makrolidi, linkozamidi i streptogramini, hinolonski antibakterijski lekovi i tetraciklini*. U odnosu na 2023. godinu, u 2024. godini bilježimo povećanje potrošnje kod grupe lijekova *ostali antibakterijski lekovi, cefalosporini, zatim makrolidi, linkozamidi i streptogamini, aminoglikozidni antibakterijski lekovi*, dok smanjenje je zabilježeno samo kod grupe *beta laktam antibakterijski lekovi, penicilini*. Interesantno je da pojedine grupe su zadržale iste vrijednosti potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu, kao što su *hinolonski antibakterijski lekovi, tetraciklini, ostali antibakterijski lekovi i sulfonamidi i trimetoprim*.

Prema poslednjim zvaničnim podacima Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) o potrošnji antibiotika iz 2023. godine, Crna Gora je na trećem mjestu po potrošnji antibiotika (Slika 2.). CInMED prosljeđuje svoje podatke preko GLASS platforme SZO, koji se obrađuju i porede sa podacima iz drugih zemalja (14 zemalja Evropske regije).

Fig. 3 Total consumption of J01 antibacterials by pharmacological subgroup, 2023

Community consumption. Estimates include consumption data of Liechtenstein.

Slika 2. Ukupna potrošnja terapijske grupe J01 po farmakološkim podgrupama (preuzeto iz *WHO "Antimicrobial medicines consumption (AMC) Network AMC data 2023)

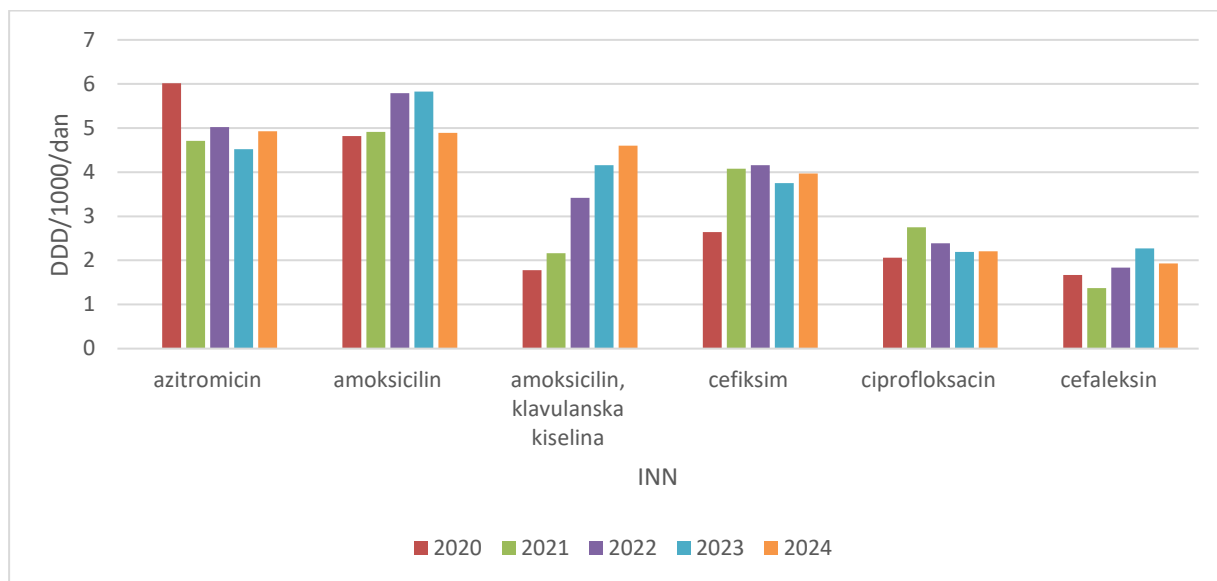
4.c. Poređenje potrošnje lijekova terapijske grupe J01 sa drugim državama

Tabela 68. Poređenje potrošnje lijekova terapijske grupe – J01, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	Naziv terapijske grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
J01A	tetraciklini	3,41	1,75	2,22	1,55
J01C	beta laktam antibakterijski lijekovi, penicilini	6,90	9,05	8,15	9,86
J01D	ostali beta laktam antibakterijski lijekovi	0,34	3,55	6,76	7,31
J01E	sulfonamidi i trimetoprim	0,92	0,50	1,02	0,93
J01F	makrolidi, linkozamidi i streptogramini	0,81	4,43	6,87	7,14
J01G	aminoglikozidni antibakterijski lijekovi	0,09	0,12	0,49	0,63
J01M	hinolonski antibakterijski lijekovi	0,24	1,73	2,98	2,81
J01X	ostali antibakterijski lijekovi	4,61	1,63	1,10	0,59

Poređenjem ukupne potrošnje antibiotika (vanbolnička i bolnička potrošnja) u svim zemljama može se zaključiti da se najviše koriste *beta laktamski antibakterijski lijekovi, penicilini*. U odnosu na Srbiju, Hrvatsku i Norvešku, u Crnoj Gori, više se koriste antibiotici iz grupe *ostali beta laktami, antibakterijski lijekovi*, a najmanje se koristi terapijska grupa J01X – *ostali antibakterijski lijekovi*. Poređenjem podataka uočava se i da se u Crnoj Gori i Srbiji znatno više koriste lijekovi iz grupe *makrolida, linkozamida i streptogramina*, u odnosu na Norvešku i Hrvatsku. Takođe, ono što se zaključuje poređenjem, je da se u Crnoj Gori više koriste antibiotici iz grupe *beta laktam antibakterijski lijekovi, penicilini* u odnosu na ostale tri zemlje.

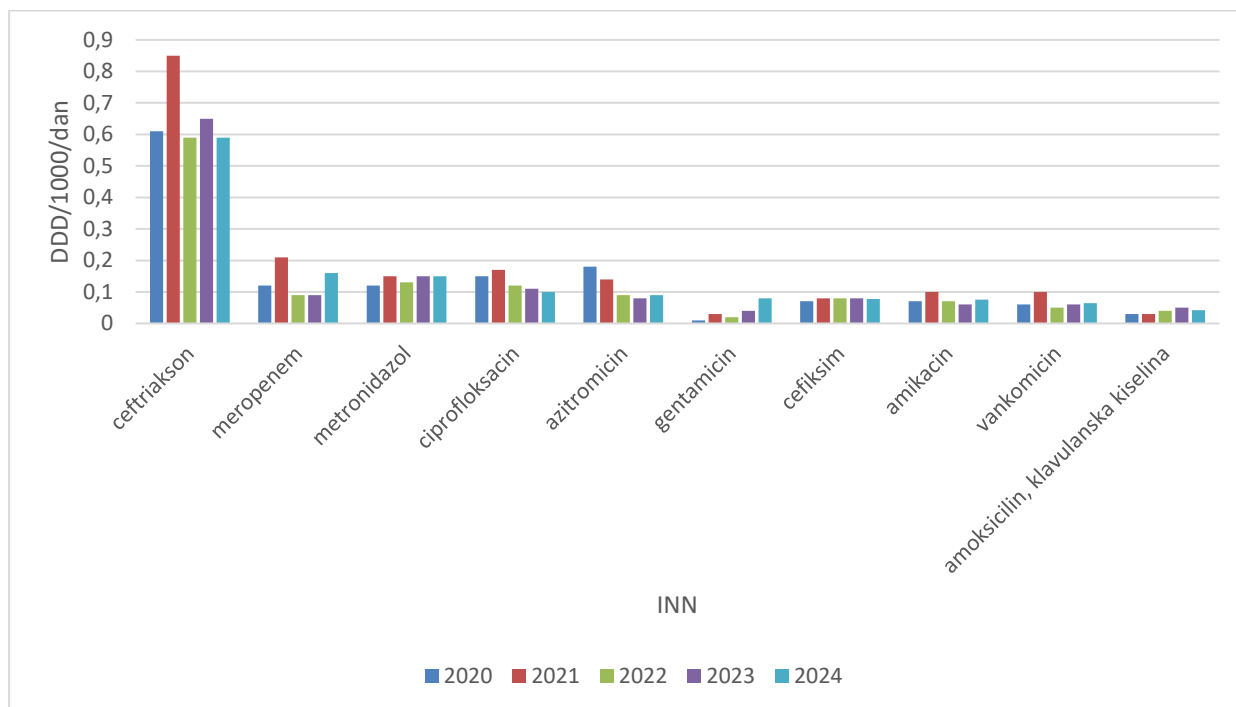
4.d. Potrošnja najkorišćenijih lijekova u vanbolničkoj potrošnji terapijske grupe J01

Grafikon 14. Prvih šest lijekova u vanbolničkoj potrošnji iz grupe J01, izražena u DDD/1000/dan, 2020-2024. godina

Najviše korišćeni antibiotik u vanbolničkoj potrošnji u 2024. godini, je lijek *azitromicin*. Odmah, nakon azitromicina je lijek amoksisilin, koji u većini terapijskih vodiča u Crnoj Gori je lijek koji je prvi izbor kod velikog broja oboljenja i infekcija respiratornih organa i srednjeg uha kod djece i odraslih, u slučajevima kada je liječenje antibiotikom neophodno, s obzirom da na tržištu u Crnoj Gori nemamo često prisutan lijek *fenoksimetilpenicilin*. Kada posmatramo 2020. god, kada je bila pandemija COVID-19, najviše korišćeni antibiotik je bio *azitromicin*. Iako je pandemija završena ovaj lijek (*azitromicin*), i dalje je na samom vrhu u vanbolničkoj potrošnji. Lijek koji je zabilježio porast u potrošnji u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu je lijek *cefiksim* (64,70%), međutim njegova potrošnja u 2024. godini je povećana u odnosu na 2020. god. za 50,38%. Lijek *ciprofloksacin* koji je takođe zabilježio porast u 2021. godini, u 2023. godini bilježi smanjenje u odnosu na 2022 (8,37%), ali u 2024. godini bilježi porast u odnosu na prethodnu godinu za 0,91%. Međutim, njegova potrošnja u 2024. godini u odnosu na 2020. god. je porasla za 7,28%.

4.e. Potrošnja najkorišćenijih lijekova u bolničkoj potrošnji terapijske grupe J01

Grafikon 15. Prvih deset lijekova u bolničkoj potrošnji iz grupe J, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

U bolničkoj potrošnji se uočava najveća potrošnja lijeka *ceftriakson*. Povećanje potrošnje ovog lijeka je zapaženo u 2021. godini, i u odnosu na 2020. godinu zabilježen je porast za 39,34%. Njegova potrošnja u 2024. godini je bila manja u odnosu na 2023. godinu za 9,23%. Kada uporedimo potrošnju u 2024. godini sa potrošnjom u 2023. godini uočava se povećana potrošnja lijekova *meropenema* (77,78%), zatim *gentamicina* (100,00%), *azitromicina* (12,50%).

Iz svih ovih podataka možemo zaključiti da je uticaj pandemije imao veliki uticaj na potrošnju antibiotika, kako u vanbolničkoj, tako i u bolničkoj potrošnji.

[Potrošnja antibiotika za 2024. godinu po klasifikaciji AWaRe Svjetske zdravstvene organizacije](#)

Preporuka Vijeća zemalja Evropske unije o jačanju djelovanja EU za borbu protiv antimikrobne otpornosti primjenom pristupa „One Health“ je donešena 13.06.2023. godine. U dokumentu se navodi pet ciljeva povezanih sa potrošnjom antibiotika i rezistencijom na antibiotike koje je potrebno ostvariti do 2030. godine, pri čemu se kao polazna vrijednost uzima 2019. godina. To su konkretni mjerljivi ciljevi za cjelokupnu EU i za svaku državu članicu EU, u skladu sa njihovim pojedinačnim situacijama.

Od pet ciljeva iz dokumenta, prva dva cilja su vezana za potrošnju antibiotika, a ona su sledeća:

1. Smanjiti ukupnu potrošnju antibiotika kod ljudi za 20% (DDD/1000/dan), u odnosu na 2019. godinu

2. Najmanje 65% ukupne potrošnje antibiotika kod ljudi treba da pripada grupi dostupnih antibiotika „Access“ prema [AwaRe klasifikaciji SZO](#).

Ukupna potrošnja antibiotika u 2019. godini je iznosila 25,38 DDD/1000/dan, što znači da u 2030. godini ona treba da iznosi 20,30 DDD/1000/dan. S obzirom, da poslednji podaci iz 2024. godine ukazuju na porast ukupne potrošnje antibiotika (30,83 DDD/1000/dan), potrebno je da se u Crnoj Gori dodatno radi na povećanju svijesti o antimikrobnoj rezistenciji, kako bi se približno, ostvario prvi cilj iz dokumenta.

Kada pogledamo ukupnu potrošnju antibiotika iz 2024. godine po AwaRe klasifikaciji (*Grafikon 16*), vidi se da su dostupni antibiotici (Access) zastupljeni sa 50,90%, a strogo praćeni antibiotici sa 48,80%.

Dostupni antibiotici (Access) su antibiotici za prvu ili drugu liniju liječenja uobičajenih infekcija (kao što su npr. infekcije uha) s niskom vjerovatnoćom doprinosa razvoju i širenju antimikrobne rezistencije, a strogo praćeni antibiotici (Watch) su antibiotici sa jačim negativnim uticajem na antimikrobnu rezistenciju, ali koji su djelotvorni za ograničenu grupu infekcija (npr. Infekcije bubrega). Njihovu upotrebu trebalo bi strogo pratiti i ograničavati za određene indikacije.

Rezervni antibiotici (Reserve) su antibiotici poslednje linije odbrane koji mogu biti djelotvorni protiv bakterija koje su rezistentne na više lijekova. Oni su vrijedan alat koji bi trebalo koristiti što je moguće manje.

Figure 9: Use of antibiotics (DID) by AwaRe classification

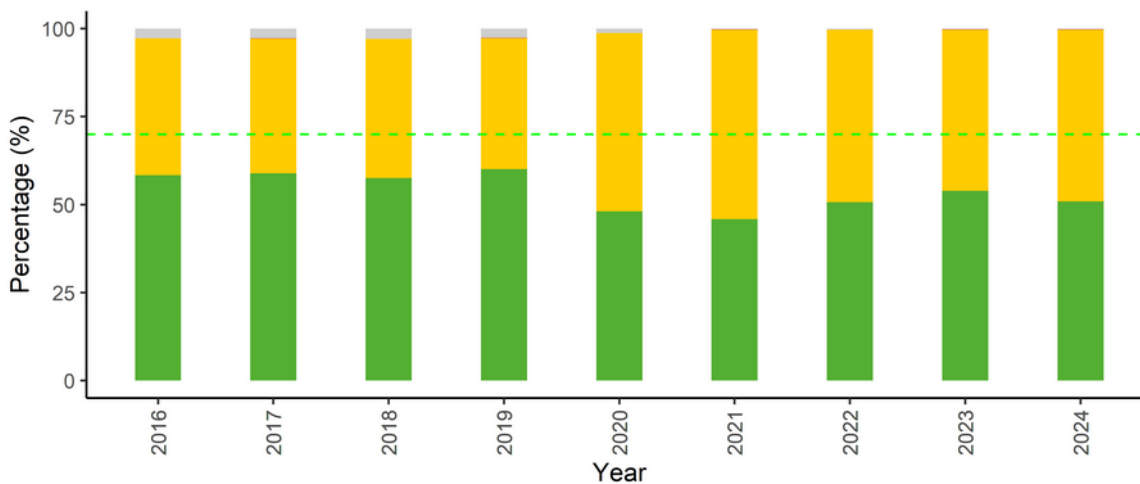

Figure 8: Relative use of antibiotics (%) by AwaRe classification

*GLASS-AMU Validation Report – 2025, World Health Organization, Montenegro

Slika 3. Zastupljenost antibiotika po AwaRe klasifikaciji, 2016/2024. god

S obzirom da je drugi cilj da zastupljenost dostupnih antibiotika (Access) bude najmanje 65%, ukoliko je opravdana primjena antibiotika, potrebno je voditi računa da se više propisuju antibiotici iz ove grupe, a da se manje propisuju antibiotici iz strogo praćene grupe (Watch).

4.f. Finansijska potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe J01 – antibakterijski lijekovi, izražena u eurima (€)

Tabela 69. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe J01, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2023 / 2024. god.

ATC	INN	2023. god.	2024. god.
J01DD08	cefiksim	712	699
J01CR02	amoksicilin, klavulanska kiselina	615	659
J01DD04	ceftriakson	563	490
J01FA10	azitromicin	416	472
J01DH02	meropenem	328	502
J01CA04	amoksicilin	294	261
J01DB01	cefaleksin	242	188
J01MA02	ciprofloksacin	233	265
J01XD01	metronidazol	106	102
J01GB06	amikacin	105	146

Lijek koji pokazuje najveću finansijsku potrošnju u 2024. godini je lijek *cefiksim*, iako je on zabilježio finansijsko smanjenje potrošnje u 2024. godini, i to za 1,83%. Smanjenje potrošnje u finansijskom smislu su zabilježili i sledeći lijekovi: *ceftriakson* za 12,97%, *metronidazol* za 3,77%, *amoksicilin* za 11,22%, i *cefaleksin* za 22,31%. Zabilježen porast potrošnje u finansijskom smislu bilježe lijekovi: *amoksicilin*, *klavulanska kiselina* (7,15%), *azitromicin* (13,46%), *meropenem* (53,05%), *ciprofloksacin* (13,73%), i *amikacin* (39,05%).

Svi podaci o potrošnji antibiotika u Crnoj Gori, kao i uporedne analize, navode da se antibiotici i dalje neracionalno koriste. Zbog toga su preporuke da se i dalje sprovedu mjere kontrole propisivanja antibiotika na svim nivoima zdravstvene zaštite, kao i kontrole izdavanja ovih lijekova, kako zbog mogućeg razvoja rezistencije, tako i zbog nepotrebnog opterećenja finansijskih resursa.

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE L

antineoplastici i imunomodulatori

Ljekovi iz ATC grupe L – *antineoplastici i imunomodulatori* se koriste u terapiji malignih bolesti i proteklih godina imaju sve veći značaj jer je prevalenca navedenih bolesti sve učestalija.

Većina lijekova iz grupe L nemaju određenu DDD od strane SZO, jer se individualno doziraju po tjelesnoj težini ili tjelesnoj površini, tako da se potrošnja ovih lijekova prikazuje kroz finansijsku potrošnju.

1. Ukupna potrošnja

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe L, izražena finansijski u eurima (€)

L - Antineoplastici i imunomodulatori	
EUR (€)	75.309.986,94
Udio u 2024. god.	38,01%

Najveću finansijsku potrošnju u ukupnoj potrošnji, ima ATC grupa L – *antineoplastici i imunomodulatori*. Finansijski udio ove grupe lijekova u 2024. iznosi 38,01%.

1.b. Udio potrošnje grupe L – antineoplastici i imunomodulatori za period 2020-2024. godine, finansijski

ATC grupa	Udio finansijski pojedinačne grupe L				
	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
L	30,09%	29,80%	34,66%	36,51%	38,01%

S obzirom da lijekovi grupe L - antineoplastici i imunomodulatori, u ukupnoj potrošnji uvijek imaju najveći finansijski udio, a na osnovu prethodnih podataka, možemo zaključiti da je u periodu od 2020-2024. godine, u 2024. godini zabilježen najveći procentualni udio (38,01%).

1.c. Potrošnja lijekova ATC grupe L – antineoplastici i imunomodulatori, finansijski izraženo u eurima (€), za period 2023 - 2024. godina

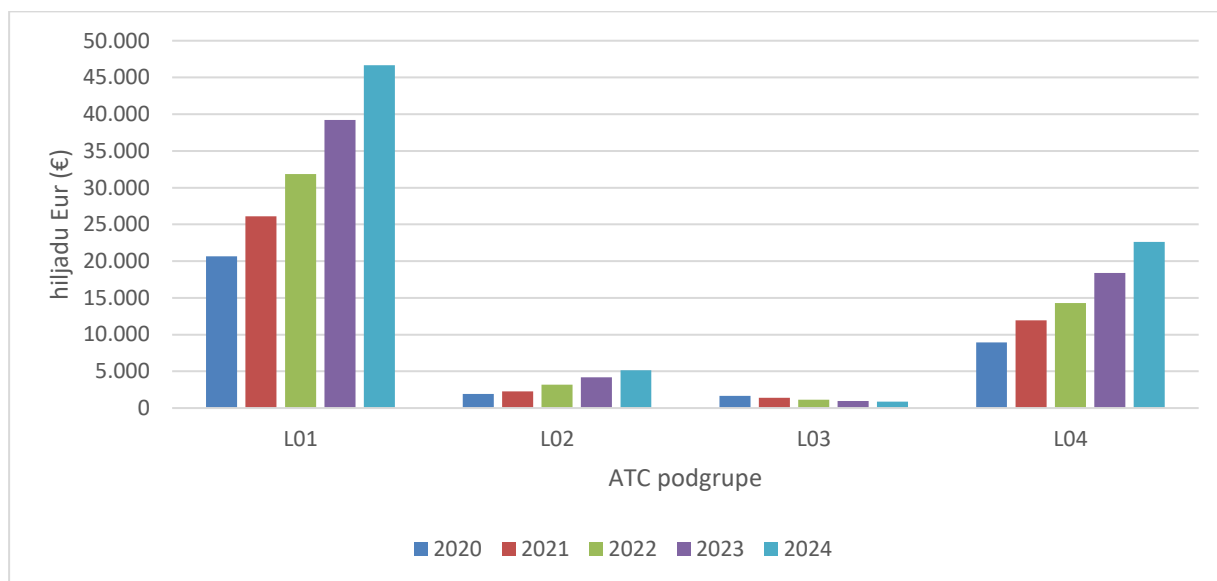
Tabela 70. Potrošnja lijekova grupe L – antineoplastici i imunomodulatori, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2023. god.

Glavne terapijske grupe u ATC grupi L	2023. god.	2024. god.	Promjena %
L01 – antineoplastici (citostatici)	39.229	46.674	18,98
L02 – endokrinološka terapija	4.182	5.148	23,10
L03 – Imunostimulansi	957	863	-9,82
L04 – Imunosupresivna sredstva	18.371	22.625	23,16

U okviru ove grupe, uočava se da je došlo do povećane finansijske potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu, u skoro svim terapijskim grupama, osim u terapijskoj grupi

imunostimulansi (L03), gdje je zabilježeno smanjenje potrošnje za 9,82%. Najveći rast potrošnje je zabilježila terapijska grupa koja se koristi kao *imunosupresivna sredstva* (L04) (22,16%), zatim, lijekovi koji se koriste kao *endokrinološka terapija* (L02) (23,10%), i *antineoplastici (citostatici)* – (L01) (18,98%).

S obzirom na individualno doziranje, teško je porediti ovu grupu lijekova sa potrošnjom iste u drugim državama. Takođe, teško je izvršiti i finansijsko poređenje jer su cijene ovih lijekova različite u različitim državama.

Grafikon 17. Potrošnja terapijske grupe L, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2020 - 2024. god.

U 2024. godini potrošnja ove grupe lijekova je iznosila 75.309.986,945€. U odnosu na 2023. godinu, potrošnja ove grupe lijekova je finansijski porasla za 20,04%, a u odnosu na 2020. god za 126,76%.

Najviše korišćena terapijska grupa lijekova iz ove grupe lijekova su *antineoplastici (citostatici)* (L01), koji u 2024. godini imaju udio od 61,98% od ukupne potrošnje ove grupe lijekova.

2. Potrošnja najkorišćenijih lijekova iz grupe L

2.a Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz grupe L, finansijski izraženo u eurima (€), 2023 / 2024. godina

Tabela 71. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz grupe L, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2023. / 2024. god.

ATC	INN	Iznos u hiljadama EUR		Promjena %
		2023. god.	2024. god.	
L01FF02	pembrolizumab	10.881	13.834	27,14
L01XY02	pertuzumab, trastuzumab	4.089	4.147	1,42
L04AA36	okrelizumab	2.776	3.442	23,99

L02BB05	apalutamid	1.832	2.913	59,01
L01XE27	ibrutinib	1.829	2.533	38,49
L01XC28	durvalumab	2.426	2.037	-16,03
L01EF02	ribociklib	1.504	1.931	28,39
L04AJ02	ravulizumab	1.044	1.794	71,84
L04AC10	sekukinumab	1.478	1.765	19,42
L01FC01	daratumumab	1.403	1.723	22,81

U prvih sedam najkorišćenijih lijekova iz grupe L – *antineoplastici i imunomodulatori*, najviše su zastupljeni lijekovi iz terapijske grupe L01 – *citostatici*. Među najčešće korišćenim lijekovima u 2024. godini su lijekovi koji pripadaju terapijskoj grupi L01 - *antineoplastici* i to podgrupa monoklonskih antitijela (*pembrolizumab, pertuzumab, trastuzumab*), a sljedeći najčešće korišćen lijek pripada terapijskoj grupi L04 - *imunosupresivi (okrelizumab)*. Najveću finansijsku potrošnju u 2024. godini je zabilježio lijek pembrolizumab, koji je u odnosu na 2023. godinu povećao potrošnju za 27,14%. Međutim najveći finansijski porast, procentualno, je zabilježio lijek *ravulizumab* (71,84%), koji pripada grupi lijekova - imunosupresivna sredstva, kao i lijek apalutamid (59,01%), koji pripada grupi lijekova – hormonski antagonisti, antiandrogeni. Lijek *pertuzumab, trastuzumab*, koji je prvi put stavljen na tržište 2022. godine bilježi evidentnu finansijsku potrošnju (četiri miliona eura), čija je potrošnja u 2023. godini porasla za dva puta, međutim u 2024. godini bilježi blagi porast od svega 1,42%. Lijek koji takođe bilježi finansijski porast potrošnje je lijek *ibrutinib*, koji pripada grupi L01 - *antineoplastici* i to podgrupa inhibitori protein kinaze, čija je potrošnja u 2024. godini u odnosu na 2023. god. povećana za 38,49%. Kao što se može vidjeti tabeli, svi navedeni lijekovi, osim lijeka *durvalumab*, bilježe povećanje potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu.

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE M

Ljekovi za liječenje mišićno-kostnog sistema

1. Ukupna potrošnja

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe M, izražena u DDD/1000/dan

M - Mišićno-kostni sistem (Ljekovi za bolesti mišićno-koštanog sistema)	
DDD/1000/dan	101,09
Udio u 2024. god.	7,12%

ATC grupa M - *ljekovi za bolesti mišićno-koštanog sistema* se nalazi na petom mjestu u ukupnoj potrošnji lijekova po ATC grupama.

1.b. Potrošnja lijekova iz ATC grupe M, izražena u DDD/1000/dan, 2023/2024. godina

Tabela 72. Potrošnja lijekova iz ATC grupe M, izražena u DDD/1000/dan, 2023/2024. godina, sa promjenom %

ATC	Naziv grupe	DDD/1000/dan		Promjena %
		2023. god.	2024. god.	
M01	antiinflamatorni i antireumatski proizvodi	88,73	88,29	-0,50
M03	mišićni relaksansi (miorelaksansi)	2,61	2,51	-3,83
M04	preparati za liječenje gihta	3,95	4,31	9,11
M05	ljekovi u terapiji oboljenja kostiju	4,35	6,15	41,38
M09	ostali lijekovi za liječenje mišićno - kostnog sistema	0,01	0,00*	-68,00

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

U grupi lijekova za liječenje mišićno-kostnog sistema (M) po potrošnji u DDD/1000/dan, najzastupljenija je terapijska podgrupa M01 – *antiinflamatorni i antireumatski lijekovi* sa udjelom od 87,34%. U ovoj terapijskoj podgrupi došlo je do neznatnog smanjenja potrošnje u odnosu na 2023. godinu i to za 0,50%, a osim ove podgrupe, smanjenje potrošnje su zabilježili i *mišićni relaksansi* (M03) za 3,83%, zatim najveće smanjenje je imala podgrupa *ostali lijekovi za liječenje mišićno-kostnog sistema* (M09) za 68,00%. Povećanje potrošnje za 41,38% je zabilježeno za *ljekove u terapiji oboljenja kostiju* (M05), kao i za *ljekove koji se koriste za liječenje gihta* (9,11%).

Ovoj grupi lijekova pripadaju i terapijske grupe M02 - *lokalni proizvodi za bolove u mišićima i zglobovima*, ali oni nemaju određenu DDD, tako da se njihova potrošnja može izraziti samo finansijski.

2. Poređenje ukupne potrošnje lijekova grupe M sa drugim državama

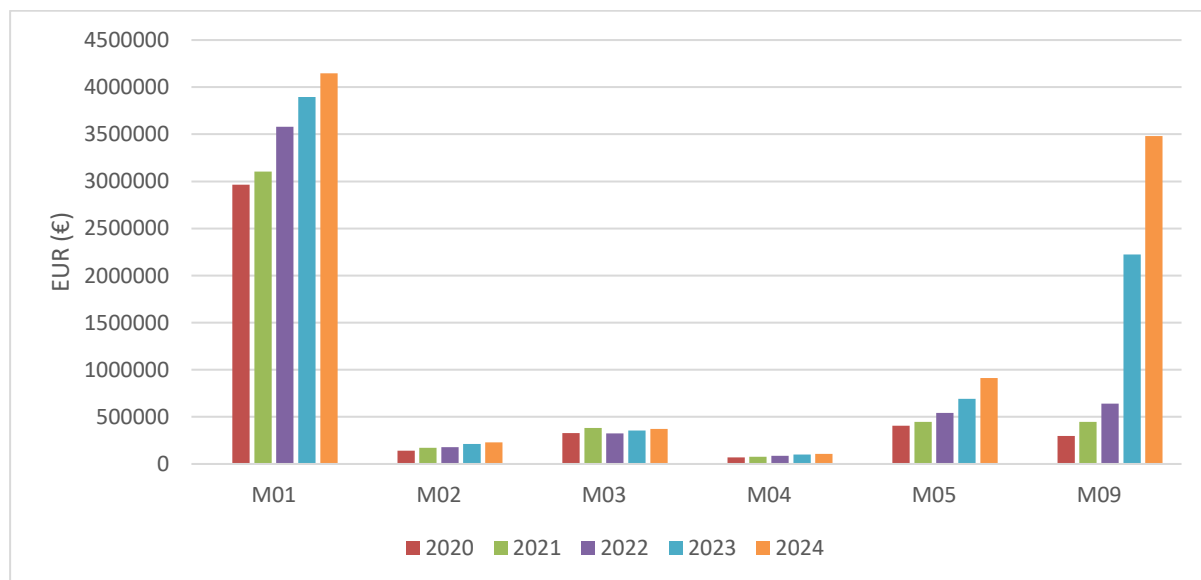
Tabela 73. Poređenje potrošnje lijekova iz grupe M, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj, izražena u DDD/1000/dan, 2024. godina

ATC	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
M01	antiinflamatorni i antireumatski proizvodi	50,79	77,79	66,94	88,29
M03	mišićni relaksansi (miorelaksansi)	0,88	0,51	0,69	2,51
M04	preparati za liječenje gihta	6,13	7,82	10,76	4,31
M05	lijekovi u terapiji oboljenja kostiju	10,33	8,41	4,94	6,15
M09	ostali lijekovi za liječenje mišićno - kostnog sistema	0,02	0,03	0,00*	0,00*

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

U poređenju sa Norveškom, Hrvatskom i Srbijom u Crnoj Gori je takođe, zabilježena najveća potrošnja lijekova koji pripadaju terapijskoj grupi (M01) *antiinflamatorni i antireumatski proizvodi*. Lijekovi koji pripadaju *miorelaksansima* (M03) u Srbiji imaju veću potrošnju u odnosu na Crnu Goru, Norvešku i Hrvatsku. *Preparati za liječenje gihta* (M04) imaju najmanju potrošnju u Crnoj Gori u odnosu na ove tri zemlje sa kojima se porede podaci.

Ukupna potrošnja lijekova – finansijski izražena u eurima (€)

Grafikon 18. Potrošnja terapijske grupe M, finansijski izražena u EUR (€), 2020 -2024. godina

Terapijska grupa (M01) *antiinflamatorni i antireumatski proizvodi*, bilježi i najveću finansijsku potrošnju u grupi lijekova za liječenje mišićno - kostnog sistema (Grafikon 18.). Interesantna je podgrupa lijekova (M09) *ostali lijekovi za liječenje mišićno - kostnog sistema*, koja bilježi veliki

finansijski porast u periodu od 2020. godine (296.799,96 eur) do 2024. godine (3.482.110,90 eur). Inače u ovoj podgrupi lijekova najveća finansijska potrošnja pripada lijekovima za liječenje genetske bolesti spinalne mišićne atrofije (SMA) (*nusinersin, risdiplam i onasemnogen abeparvovek*).

Sledeća podgrupa lijekova iz ove grupe po potrošnji su *lijekovi koji se koriste u terapiji oboljenja kostiju* (grupa lijekova kojoj pripadaju: *bifosfonati, kombinacije, itd.*).

Potrošnja najkorišćenijih lijekova grupe M

Najkorišćeniji lijekovi iz grupe M, kako je već navedeno, su antiinflamatorni i antireumatski lijekovi.

4.a. Potrošnja najviše korišćenih lijekova terapijske grupe M01 – antiinflamatorni i antireumatski lijekovi, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. god.

Tabela 74. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe M01- antiinflamatorni i antireumatski proizvodi, izražena u DDD/1000/dan, za period 2020-2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
M01AB05	diklofenak	45,80	43,68	43,80	41,24	40,30
M01AE01	ibuprofen	14,96	15,76	19,05	22,00	23,20
M01AE02	naproksen	7,15	7,06	9,19	11,09	11,92
M01AB16	aceklofenak	4,90	5,26	5,96	6,16	6,74
M01AB08	etodolak	1,03	1,11	1,27	1,33	1,55
M01AB55	diklofenak, omeprazol	/	/	0,24	0,69	1,46
M01AX17	nimesulid	0,73	0,25	0,34	0,63	0,93
M01AE03	ketoprofen	2,15	2,91	3,27	3,54	0,87

Lijek *diklofenak* je najviše u upotrebi u ovoj grupi lijekova od kada CInMED prikuplja podatke o potrošnji lijekova. Udio potrošnje lijeka *diklofenaka*, u 2024. godini iznosi 45,65% u odnosu na potrošnju svih lijekova iz ove grupe. Značajno je napomenuti da se *diklofenak* uvijek nalazi među prvih pet najkorišćenijih lijekova u ukupnoj potrošnji. U 2024. godini je *diklofenak* smanjio potrošnju za svega 2,28%. Najveći porast potrošnje u 2024. godini je zabilježio lijek *diklofenak, omeprazol* (111,59%), zatim slijedi lijek *nimesulid* (77,62%). Povećanje potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. su zabilježili lijekovi *etodolak* (16,54%), *aceklofenak* (9,42%), *naproksen* (7,48%) i *ibuprofen* (5,46%). Kada posmatramo petogodišnji period, period od 2020. god. do 2024. godine, najveću potrošnju u 2024. godini u odnosu na 2020. god. je zabilježio lijek *naproksen*, čija je potrošnja porasla za 66,71%, zatim lijek *ibuprofen*, kome je 2024. god. u odnosu na 2020. godinu potrošnja porasla za 55,08%, zatim lijek *etodolak* (50,49%). Smanjenje potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2020. godinu je zabilježio lijek *ketoprofen* za 59,53%.

4.b. Poređenje ukupne potrošnje terapijske grupe M01 sa drugim državama

Tabela 75. Poređenje potrošnje najviše korišćenih lijekova iz podgrupe M01- antiinflamatorni i antireumatski proizvodi, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	INN	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
M01AB05	diklofenak	4,85	10,80	35,76	40,30
M01AE01	ibuprofen	15,48	33,92	9,61	23,20
M01AE02	naproksen	4,15	16,19	6,32	11,92
M01AB16	aceklofenak	0,00*	/	0,90	6,74
M01AB08	etodolak	/	/	0,69	1,55
M01AB55	diklofenak, omeprazol	0,63	0,01	1,11	1,46
M01AX17	nimesulid	/	0,00*	7,37	0,93
M01AE03	ketoprofen	,28	10,57	1,67	0,87

*Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

Kada se uporede podaci sa Norveškom, Hrvatskom i Srbijom, *diklofenak* se najviše koristi u Crnoj Gori, i njegova vrijednost je u odnosu na Norvešku za skoro deset puta veća, a u odnosu na Hrvatsku četiri puta više. U Hrvatskoj i Norveškoj iz ove grupe lijekova najviše se koristi lijek *ibuprofen*. Interesantan je i podatak da se ni u Norveškoj ni u Hrvatskoj ne nalazi u potrošnji lijek *etodolak*.

Iz svih predstavljenih podataka slijedi zaključak da se lijek *diklofenak* u Crnoj Gori neracionalno koristi, dok je upotreba lijekova *aceklofenaka* i *etodolaka* u potpunoj suprotnosti od prakse u posmatranim državama.

4.c. Finansijska potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe M01

Tabela 76. Potrošnja lijekova iz terapijske grupe M01, finansijski u hiljadama EUR (€), 2020-2024. god.

ATC	INN	Iznos u hiljadama EUR				
		2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
M01AE01	ibuprofen	1.135	1.217	1.508	1.786	1.994
M01AB05	diklofenak	998	987	1.010	924	904
M01AB16	aceklofenak	337	360	418	425	465
M01AE02	naproksen	160	166	233	280	302
M01AB55	diklofenak, omeprazol	/	/	18	53	111

M01AB08	etodolak	61	67	79	82	95
M01AX17	nimesulid	34	13	21	50	86

U 2024. godini povećana je finansijska potrošnja skoro kod svih lijekova, izuzev kod lijeka *diklofenak*, koji bilježi smanjenje potrošnje. Povećana potrošnja je zabilježena kod *nimesulida* (72,00%), *etodolaka* (15,85%), *ibuprofena* (11,65%), *aceklofenaka* (9,41%), i lijeka *naproksena* (7,86%). Kada posmatramo trend rasta finansijske potrošnje za posmatrani period, najveću potrošnju je zabilježio lijek *nimesulid* čija je potrošnja u 2024. godini u odnosu na 2020. porasla za 152,94%.

Iz svih prethodnih podataka i poređenja, uočeno je da se u Crnoj Gori lijek *diklofenak* kao i lijek *aceklofenak* i dalje neracionalno koriste. Dok se u posmatranom periodu smanjuje potrošnja lijeka *diklofenak*, sa druge strane lijek koji je kombinacija *diklofenak*, *omeprazol* bilježi porast potrošnje, koji je finansijski posmatrano pojavom na tržištu 2022. godine sa potrošnjom od 18.429,60 eura u 2024. godini zabilježio potrošnju u iznosu od 110.728,45 eura, što je porast za 500,82%.

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE N

Ijekovi koji djeluju na nervni sistem

1. Ukupna potrošnja

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe N, izražena DDD/1000/dan

N – Nervni sistem (Ijekovi koji djeluju na nervni sistem)	
DDD/1000/dan	144,57
Udio u 2024. god.	10,13

ATC grupa N - *ijekovi koji djeluju na nervni sistem* se nalazi na četvrtom mjestu u ukupnoj potrošnji lijekova po ATC grupama.

1.b. Potrošnja lijekova iz ATC grupe N, izražena DDD/1000/dan, 2023 / 2024. god.

Tabela 77. Potrošnja lijekova iz ATC grupe N, izražena u DDD/1000/dan, 2023 / 2024., sa promjenom %

ATC	Naziv grupe	DDD/1000/dan		Promjena
		2023. god.	2024. god.	%
N02	analgetici	14,74	14,95	1,42
N03	antiepileptici	8,29	9,10	9,77
N04	antiparkinsonici	2,91	1,72	40,89
N05	psiholeptici	76,68	76,63	-0,07
N06	psihoanaleptici	31,58	34,05	7,82
N07	ostali ijekovi koji djeluju na nervni sistem	8,03	7,64	-4,86

U Tabeli 77. je predstavljena potrošnja lijekova iz grupe N, tj. terapijskih grupa i njihova potrošnja u posljednje dvije godine. Ovoj grupi pripadaju i (N01) *anestetici*, međutim oni nemaju utvrđenu DDD, i prikazuju se kroz finansijsku potrošnju. Najzastupljenija terapijska grupa u grupi lijekova za liječenje nervnog sistema su (N05) *psiholeptici*. U 2024. godini su bili zastupljeni sa 53,04%, u okviru ove grupe, i zabilježili su smanjenje potrošnje u odnosu na 2023. god (0,07%). Terapijske grupe lijekova koje su zabilježile povećanje potrošnje su *analgetici* (1,42%), zatim *antiepileptici* (9,77%) i *psihoanaleptici* (7,82%). Terapijske grupe lijekova koje su zabilježile smanjenje potrošnje u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu, osim *psiholeptika* su *antiparkinsonici* (40,89%) i *ostali ijekovi koji djeluju na nervni sistem* (4,86%).

2. Poređenje ukupne potrošnje lijekova grupe N sa drugim državama

Tabela 78. Poređenje potrošnje lijekova iz grupe N, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
N02	analgetici	91,73	29,52	14,70	14,95
N03	antiepileptici	11,89	10,97	15,89	9,10
N04	antiparkinsonici	4,18	4,34	4,54	1,72
N05	psiholeptici	76,98	113,60	144,50	76,63
N06	psihoanaleptici	92,38	44,41	60,73	34,05
N07	ostali lijekovi koji djeluju na nervni sistem	14,70	12,40	31,06	7,64

Upoređujući potrošnju lijekova iz grupe N u Crnoj Gori, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, evidentno je da je u Crnoj Gori potrošnja manja u skoro svim terapijskim grupama. Posebne razlike su uočljive u terapijskim grupama N06 - *psihoanaleptici* i N07 – *ostali lijekovi koji djeluju na nervni sistem*, u kojim je potrošnja u odnosu na Norvešku skoro tri puta manja za terapijsku grupu N06, a dva puta manja za terapijsku grupu N07, dok u odnosu na Srbiju je manja skoro za dva puta (N06), a za grupu N07 manja u odnosu na Srbiju za 75,40%.

Potrošnja terapijske grupe N05 - *psiholeptici* u Crnoj Gori je najpribližnija potrošnji u Norveškoj.

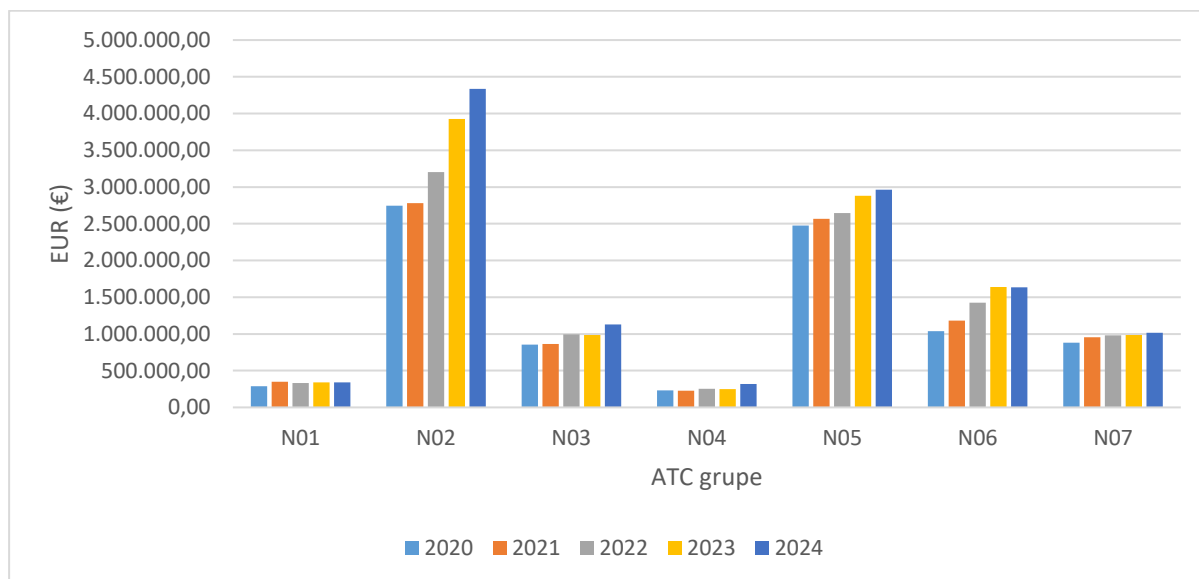
Ono što se može zaključiti je da se u Norveškoj mnogo više koriste analgetici, kao i psihoanaleptici, u odnosu na Hrvatsku, Srbiju i Crnu Goru.

Ukupna potrošnja lijekova – finansijski izražena u eurima (€)

3.a. Finansijska potrošnja lijekova iz ATC terapijska grupa N, izražena u hiljadama EUR (€), 2023/2024. god.

N - lijekovi koji djeluju na nervni sistem	2023. god.	2024. god.	Promjena
	11.004	11.741	6,70%

Finansijska potrošnja u okviru grupe N – *lijekovi koji djeluju na nervni sistem*, je predstavljena na sljedećem grafikonu:

Grafikon 19. Potrošnja terapijske grupe N, finansijski izražena u EUR (€) 2020 - 2024. godina

Finansijska potrošnja u 2024. godini je najveća u okviru terapijske grupe N02 - *analgetici* i iznosila je 4.336.851,47 €. U okviru ove terapijske podgrupe najveći finansijski udio je imala podgrupa N02B – ostali analgetici i antipiretici od 94,50% (4.098.480,02 €). Sledeća grupa lijekova u okviru terapijske grupe N, koja ima značajnu finansijsku potrošnju je podgrupa N05 - *psiholeptici*, gdje u okviru ove grupe najveći udio imaju lijekovi N05A – *antipsihotici* (59,13%), u iznosu od 1.751.479,00 €.

3. Potrošnja najkorišćenijih lijekova grupe N

N05 - Psiholeptici	
DDD/1000/dan u 2024. godini	76,63
Udio %	53,01%

Najveća potrošnja u okviru grupe N u DDD/1000/dan je zabilježena za lijekove koji pripadaju terapijskoj grupi N05 – *psiholeptici*.

Tabela 79. Potrošnja psiholeptika (N05), izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

N05 - psiholeptici	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
N05A - antipsihotici	7,99	7,71	8,40	9,07	9,50
N05B - anksiolitici	69,48	67,69	65,14	64,59	64,51
N05C - hipnotici i sedativi	3,02	3,16	3,11	3,02	2,62

U okviru ove terapijske grupe su najzastupljeniji anksiolitici, čija je potrošnja u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu smanjena za 0,12%, a u odnosu na 2020. godinu je manja za 7,15%. Najmanja je potrošnja grupe *hipnotici i sedativi* koji takođe bilježe smanjenje potrošnje u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu za 13,25%, kao i u odnosu na 2020. godinu. Povećanje

potrošnje u 2024. godini bilježe jedino *antipsihotici* za 4,74%, a u odnosu na 2020. godinu bilježe porast za 18,90%.

Tabela 80. Poređenje potrošnje lijekova terapijske podgrupe N05 - psiholeptika sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. godina

ATC	Naziv podgrupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
N05A	antipsihotici	11,63	16,37	14,42	9,50
N05B	anksiolitici	10,85	77,42	114,99	64,51
N05C	hipnotici i sedativi	54,50	19,81	15,08	2,62

Kada se uporede podaci potrošnje terapijske grupe N05 – *psiholeptici* može se vidjeti da se u Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori najviše koriste *anksiolitici*. U Norveškoj su najviše zastupljeni *hipnotici i sedativi*, dok je u Crnoj Gori zabilježena najmanja potrošnja ove podgrupe lijekova. Potrošnja ove grupe lijekova u Hrvatskoj je veća za sedam i po puta u odnosu na Crnu Goru. Značajno je istaći da se antipsihotici manje koriste u Crnoj Gori u odnosu na Norvešku, Hrvatsku i Srbiju.

I Potrošnja najkorišćenijih lijekova iz terapijske grupe N05

Potrošnja N05B - anksiolitika

Anksiolitici su lijekovi koji su najzastupljeniji u potrošnji terapijske grupe psiholeptika (N05) i njihov udio u okviru ove terapijske grupe je 84,18%.

4.a. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe N05B – anksiolitika, izraženu u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godine

Tabela 81. Potrošnja lijekova iz podgrupe N05B – anksiolitika, izražena u DDD/1000/dan, 2020. - 2024. godina

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
N05BA12	alprazolam	19,38	20,76	20,50	20,07	19,65
N05BA06	lorazepam	18,00	17,36	16,10	14,20	15,95
N05BA08	bromazepam	16,46	15,10	14,91	16,16	14,75
N05BA01	diazepam	15,44	14,30	13,45	14,53	14,01
N05BA11	prazepam	0,20	0,17	0,17	0,16	0,16

U Tabeli 81. prikazana je potrošnja lijekova iz podgrupe N05B - *anksiolitici* po INN, i u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu je smanjena potrošnja *alprozalama*, *bromazepama* i *diazepama*, dok je potrošnja lijeka *prazepama* ostala nepromijenjena. Povećanje potrošnje u 2024. godini, u odnosu na 2023. godini je jedino zabilježio lijek *lorazepam* (12,32%).

4.b. Poređenje lijekova iz podgrupe N05B – anksiolitika, sa drugim državama

Tabela 82. Poređenje potrošnje lijekova iz podgrupe N05B - anksiolitika, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024.god.

ATC	INN	Norveška 2024 god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
N05BA12	alprazolam	0,61	28,48	26,79	19,65
N05BA06	lorazepam	0,07	0,96	20,96	15,95
N05BA08	bromazepam	0,00*	1,76	43,62	14,75
N05BA01	diazepam	4,42	41,53	23,22	14,01
N05BA11	prazepam	/	/	0,39	0,16

*Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

U Hrvatskoj se najviše koristi lijek *diazepam*, u Srbiji *bromazepam*, a u Crnoj Gori lijek *alprazolam*. U Hrvatskoj se nakon *diazepama*, najviše koristi *alprazolam*, a u Srbiji nakon *bromazepama*, najviše se koristi *alprazolam*, dok se u Crnoj Gori nakon *alprazolama* najviše koristi *lorazepam*.

Kao što je već prethodno navedeno u Norveškoj su najmanje zastupljeni anksiolitici u potrošnji u terapijskoj grupi psiholeptika. Lijek *prazepam* nije evidentiran u prometu u Norveškoj i Hrvatskoj.

4.c. Ukupna potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe N05B – anksiolitika, finansijski izražena u eurima (€)

Tabela 83. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe N05B - anksiolitika, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2020 – 2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
N05BA08	bromazepam	352	316	329	457	417
N05BA01	diazepam	230	213	210	258	261
N05BA12	alprazolam	268	252	233	245	242
N05BA06	lorazepam	215	204	175	168	201
N05BA11	prazepam	9	8	9	8	11

Poredivši finansijsku potrošnju u 2024. godini, sa prethodnim godinama uočava se da je došlo do povećanja finansijske potrošnje za lijekove *diazepam*, *lorazepam* i *prazepam* u odnosu na 2023. godinu. Za ostale lijekove (*bromazepam* i *alprozalam*) iz ove podgrupe lijekova N05B je došlo do smanjenja potrošnje.

II Potrošnja N06A - antidepresiva

U okviru grupe lijekova koji djeluju na nervni sistem, sljedeća terapijska grupa lijekova po potrošnji je N06 - *psihoanaleptici*. Najzastupljenija podgrupa u ovoj terapijskoj grupi su lijekovi N06A - *antidepresivi*.

Tabela 84. Potrošnja podgrupe N06A – antidepresiva, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

N06A	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
antidepresivi	19,12	20,02	22,88	25,66	27,43

Antidepresivi imaju trend porasta potrošnje u periodu od 2020 -2024. godine, tako da je u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu potrošnja porasla za 6,90%, a u odnosu na 2020. godinu je potrošnja porasla za 43,46%.

Tabela 85. Poređenje potrošnje podgrupe N06A – antidepresiva sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
N06A	antidepresivi	65,29	42,08	49,93	27,43

Na osnovu raspoloživih podataka prikazanih u Tabeli 85, zapaža se da je upotreba antidepresiva najmanja u Crnoj Gori, i to za 55,96% manja nego u Norveškoj, za 45,10% manja u odnosu na Srbiju, a za 34,81% u odnosu na Hrvatsku. Najveću potrošnju antidepresiva bilježi Norveška.

4.d. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe N06 – antidepresiva, 2020 / 2024. godine

Tabela 86. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe N06A – antidepresiva, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godina

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
N06AB05	paroksetin	7,80	7,64	7,97	8,05	7,98
N06AB06	sertralin	3,65	4,24	4,79	5,77	6,20
N06AB10	escitalopram	1,46	1,94	2,72	3,35	4,13
N06AB03	fluoksetin	2,36	2,22	2,70	2,96	3,19
N06AA09	amitriptilin	0,83	0,97	1,21	1,35	1,47
N06AX11	mirtazapin	0,94	0,99	1,10	1,19	1,21

Potrošnja je povećana u 2024. godini u odnosu na prethodne godine za sve navedene lijekove, osim za lijek paroksetin, koji bilježi neznatno smanjenje u odnosu na 2023. god., što možemo zaključiti da imamo trend rasta potrošnje lijekova iz ove podgrupe N06A – *antidepresivi*.

4.e. Poređenje potrošnje lijekova iz podgrupe N06A – antidepresiva

Tabela 87. Poređenje potrošnje lijekova iz podgrupe N06A - antidepresiva, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	INN	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
N06AB05	paroksetin	1,84	3,05	5,37	7,98
N06AB06	sertralin	12,89	9,60	16,42	6,20
N06AB10	escitalopram	19,78	10,41	15,56	4,13
N06AB03	fluoksetin	2,74	0,66	3,19	3,19
N06AA09	amitriptilin	3,72	0,35	0,65	1,47
N06AX11	mirtazapin	7,27	4,35	2,75	1,21
N06AX21	duloksetin	1,63	3,25	2,29	0,97

U Norveškoj i Hrvatskoj je najviše korišćeni antidepresiv lijek *escitalopram*, dok se u Crnoj Gori ovaj lijek najmanje koristi u odnosu na zemlje poređenja, i njegova potrošnja u 2024. godini je iznosila 4,13 DDD/1000/dan. U Srbiji je najviše korišćeni lijek iz ove grupe lijek *sertralin*, dok je u Crnoj Gori prvi po potrošnji lijek *paroksetin*, koji je značajno manje zastupljen u Norveškoj i Hrvatskoj, kao i u Srbiji.

4.f. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe N06A – antidepresiva, finansijski izražena u hiljadama EUR (€)

Tabela 88. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz podgrupe N06A - antidepresiva, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2020-2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
N06AB05	paroksetin	141	128	132	131	130
N06AB06	sertralin	121	130	113	99	107
N06AB10	escitalopram	46	47	53	64	78
N06AX21	duloksetin	13	12	35	60	76
N06AB03	fluoksetin	54	49	62	67	72
N06AA09	amitriptilin	25	35	51	56	61
N06AX11	mitrazapin	38	39	45	48	49

Najveću finansijsku potrošnju u podgrupi N06A – antidepresivi, u 2024. godini ima lijek *paroksetin* (129.613,38 eur), koji bilježi neznatno smanjenje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu, međutim svi ostali prikazani lijekovi bilježe porast potrošnje.

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE P

antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata

1. Ukupna potrošnja

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe P, izražena DDD/1000/dan

P - Antiparazitni proizvodi, insekticidi i sredstva za zaštitu od insekata	
DDD/1000/dan u 2024. godini	1,52
Udio u 2024. god	0,11%

1.b. Potrošnja lijekova iz ATC grupe P, izražena u DDD/1000/dan, 2023 / 2024. godine

Tabela 89. Potrošnja glavne terapijske grupe u ATC grupi P, izražena u DDD/1000/dan, 2023 / 2024. godini

ATC	Naziv grupe	DDD/1000/dan		Promjena %
		2023. god	2024. god.	
P01	antiprotozoici	1,92	1,26	-34,38
P02	anthelmintici	0,22	0,25	13,64

U ovoj grupi lijekova u prometu se nalaze dvije terapijske grupe: antiprotozoici i anthelmintici. U 2024. godini u odnosu na 2023. godinu je porasla potrošnja terapijske grupe P02 – anthelmintici za 13,64%, dok je terapijskoj grupi P01-antiprotozoici potrošnja smanjena za 34,38%.

Potrošnja značajnih lijekova iz terapijske grupe P01

U ovoj terapijskoj grupi su veoma značajni lijekovi koji pripadaju antiprotozoicima. U savremenoj terapijskoj praksi ovi se lijekovi sve više koriste i za liječenje drugih oboljenja u odnosu na primarne indikacije.

I Potrošnja lijekova terapijske grupe P01 – antiprotozoici -Potrošnja anthelmintika P01B

2.a. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe P01 – antiprotozoika, izražena u DDD/1000/dan

Tabela 90. Potrošnja lijekova iz terapijske grupe P01 – antiprotozoici, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
P01BA02	hidroksihlorohin	0,81	0,84	1,05	1,08	0,41
P01AB01	metronidazol	0,67	0,79	0,83	0,85	0,86
P01BA01	hlorohin	0,04	0,01	0,00*	0,00*	0,00*

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

Potrošnja lijekova iz ove terapijske grupe je smanjena u 2024. godini u odnosu na prethodne godine. Potrošnja hidroksihlorohina u 2024. godini je smanjena u odnosu na 2023. godinu za 62,04%, iako je imao trend porasta u prethodne četiri godine. U ovoj grupi lijek koji bilježi konstantan trend rasta je lijek *metronidazol*.

2.b. Poređenje potrošnje lijekova terapijske grupe P01 sa drugim državama

Tabela 91. Poređenje potrošnje lijekova iz terapijske grupe P01 - antiprotozoici, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	INN	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
P01BA02	hidroksihlorohin	0,38	0,40	0,55	0,41
P01AB01	metronidazol	0,19	0,42	0,81	0,86
P01BA01	hlorohin	/	0,09	/	0,00*

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

Poređenjem podataka o potrošnji ovih lijekova u Crnoj Gori sa podacima u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, uočljivo je da je u Crnoj Gori najveća potrošnja bila lijeka *metronidazola*, čija je potrošnja veća za dva puta više u odnosu na Hrvatsku, a za šest puta u odnosu na Norvešku. Potrošnja lijeka *metronidazol* bila je približna potrošnji u Srbiji. Za razliku od Hrvatske, potrošnja hlorohina nije evidentirana u Norveškoj i Srbiji. *Hlorohin* i *hidroksihlorohin* su lijekovi koji pripadaju antimalaricima, međutim zbog svojeg antiinflamatornog djelovanja ovi lijekovi se koriste u liječenju reumatoidnog artritisa i liječenju eritemskog lupusa.

2.c. Ukupna potrošnja lijekova iz terapijske grupe P, finansijski izražena u eurima (€), 2020 - 2024. godine

Tabela 92. Potrošnja lijekova iz ATC grupe P, finansijski izražena u hiljadama EUR (€), 2020 - 2024. god

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
P01BA02	hidroksihlorohin	168	193	224	237	216
P01AB01	metronidazol	42	49	53	55	58
P02CA01	mebendazol	13	15	17	25	29
P01BA01	hlorohin	3	1	0,98	0,13	0,99

Posmatrajući finansijsku potrošnju lijekova iz ove grupe, evidentan je trend porasta finansijske potrošnje lijeka *hidroksihlorohina* do 2023. godine a zatim blago smanjenje u 2024. godini, dok konstantno imamo povećanje potrošnje kod lijekova *metronidazola* i *mebendazola*, što je i posljedica trenda povećanja potrošnje lijeka u DDD/1000/dan.

POTROŠNJA LJEKOVA ATC GRUPE R

Ljekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema

1. Ukupna potrošnja

1.a. Potrošnja lijekova iz ATC grupe R, izražena u DDD/1000/dan

R - Respiratorni sistem (Ljekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	
DDD/1000/dan u 2024. godini	84,68
Udio u 2024. god	5,94%

ATC grupa R - Ljekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema se nalazi na šestom mjestu u ukupnoj potrošnji u DDD/1000/dan po ATC grupama.

1.b. Potrošnja lijekova iz ATC grupe R, izražena u DDD/1000/dan, 2023/ 2024. godine

Tabela 93. Potrošnja lijekova iz ATC grupe R, izražena u DDD/1000/dan, 2023 / 2024. god., sa promjenom u %

ATC	Naziv grupe	DDD/1000/dan		
		2023. god.	2024. god.	Promjena %
R01	nazalni preparati	21,32	21,25	-0,33
R03	ljekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti	26,94	28,62	6,24
R05	ljekovi protiv kašlja i prehlade	21,49	22,04	2,56
R06	antihistaminici za sistemsku primjenu	11,18	11,95	6,89
R07	ostali lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema	0,05	0,07	40,00

U 2024. godini u odnosu na 2023. godinu došlo je do povećanja potrošnje u terapijskim grupama lijekova *koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti*, zatim lijekova *protiv kašlja i prehlade*, *antihistaminika za sistemsku primjenu*. Primjetna je najveća potrošnja u 2024. godini grupe R07 – *ostalnih lijekova za liječenje bolesti respiratornog sistema*, čije povećanje u odnosu na 2023. godinu veće za 40,00%. Povećanje potrošnje u 2024. godini ove grupe lijekova (R07) je posledica nabavke dva lijeka, tokom 2023. godine, koji se koriste za liječenje cistične fibroze (*ivakaftor, tezakaftor, eleksakaftor i ivakaftor*).

2. Poređenje ukupne potrošnje lijekova grupe R sa drugim državama

Tabela 94. Poređenje potrošnje lijekova iz ATC grupe R, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. godina

ATC	Naziv grupe	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
R01	nazalni preparati	79,46	19,72	21,05	21,25
R03	ijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti	66,88	33,97	46,88	28,62
R05	ijekovi protiv kašlja i prehlade	9,99	8,61	5,47	22,04
R06	antihistaminici za sistemsku primjenu	102,09	33,90	21,92	11,95
R07	ostali lijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema	0,06	0,04	0,00*	0,07

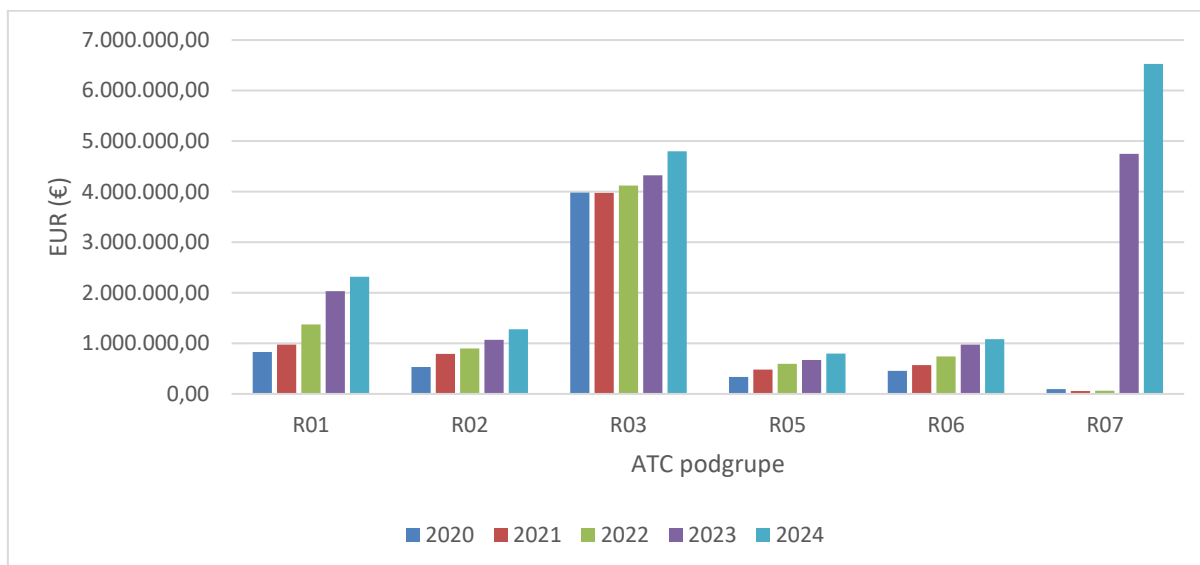
* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

Poređenjem potrošnje lijekova iz ATC grupe R u Crnoj Gori sa potrošnjom u Norveškoj uočava se da se u Norveškoj, R01-*nazalni preparati*, R03- *ijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti* i R06-*antihistaminici za sistemsku primjenu* mnogo više koriste. Zapaža se da se lijekovi terapijske grupe R05-*ijekovi protiv kašlja i prehlade* najviše koriste u Crnoj Gori. U Hrvatskoj se nešto više koriste lijekovi R06- *antihistaminici za sistemsku primjenu* i R03- *ijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti*, nego u Crnoj Gori, dok se svi ostali mnogo manje koriste. U Srbiji se približno koriste lijekovi iz grupe *nazalni preparati*, dok se lijekovi iz grupe *ijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti* i *antihistaminici za sistemsku primjenu* više koriste nego u Crnoj Gori. Grupa lijekova koja pripada ostalim lijekovima za liječenje bolesti respiratornog sistema (R07), se najviše koristi u Crnoj Gori, zatim u Norveškoj i Hrvatskoj, dok se najmanje koristi u Srbiji.

Ukupna potrošnja lijekova – finansijski izražena u eurima (€)

R - Respiratorni sistem (ijekovi za liječenje bolesti respiratornog sistema)	
2023. god.	13.644.188,95
2024. god.	16.814.468,35
Promjena	23,24%

U 2024. godini udio u ukupnoj finansijskoj potrošnji za lijekove za liječenje respiratornog sistema iznosio je 8,48%.

Grafikon 20. Potrošnja lijekova iz ATC grupe R, izražena finansijski u hiljadama EUR (€), 2020-2024. god.

Finansijska potrošnja najveća je u 2024. godini u okviru terapijske grupe R07 – *ostali proizvodi za liječenje bolesti respiratornog sistema*, čija je potrošnja porasla u odnosu na 2023. godinu za 37,61%, što je posledica, kao što je i prethodno već navedeno, nabavke dva lijeka za liječenje cistične fibroze u toku 2023. godine. Podgrupe lijekova koje takođe bilježe povećanje potrošnje u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu, su lijekovi iz podgrupe R02 - *lijekovi za lokalnu terapiju sluznice ždrijela* (19,92%), zatim R05 – *lijekovi protiv kašlja i prehlade* (18,94%), R01 – *nazalni preparati* (14,03%), R06 – *antihistaminici za sistemsku primjenu* (11,14%), R03 - *lijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti*.

Potrošnja najkorišćenijih lijekova grupe R

I Potrošnja lijekova iz terapijske grupe R03 – lijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti

R03 – lijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti	
DDD/1000/dan – 2024. god.	28,62

Lijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti su najzastupljeniji po potrošnji u grupi lijekova za liječenje respiratornog sistema. Njihov udio u okviru ATC grupe R je 33,80%.

4.a. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe R03 – lijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti, izražena u DDD/1000/dan.

Tabela 95. Najviše korišćeni lijekovi iz terapijske grupe R03 – lijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
R03AK07	formoterol, budesonid	4,78	4,72	5,40	5,62	6,02

R03BB04	tiotropijum bromid	6,02	5,83	6,16	3,67	3,90
R03AK06	salmeterol, flutikazon	5,76	4,85	4,29	3,92	3,82
R03BA02	budesonid	1,30	2,26	2,80	2,72	3,42
R03AC02	salbutamol	2,42	2,43	2,58	2,87	3,22
R03DA05	aminofilin	3,29	3,26	2,89	2,67	2,57
R03DC03	montelukast	1,38	1,46	1,85	1,92	2,25
R03BA08	ciklesonid	1,48	4,21	2,57	1,97	1,84

U 2024. godini u odnosu na 2023. godinu je povećana potrošnja lijekova *formoterol*, *budesonid*, *tiotropijum bromid*, *budesonid*, *salbutamol* i *montelukast*. U 2024. godini nastavljen je trend smanjenja potrošnje lijeka *ciklesonid* koji je u 2021. godini zabilježio i najveći porast potrošnje i to za skoro 4 puta više u odnosu na 2020. godinu.

4.b. Poređenje ukupne potrošnje lijekova terapijske grupe R03 - lijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti, sa drugim državama

Tabela 96. Poređenje potrošnje lijekova koji se primjenjuju u opstruktivnoj bolesti pluća, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	INN	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
R03AK07	formoterol, budesonid	6,23	2,92	2,31	6,02
R03BB04	tiotropijum bromid	3,27	1,91	0,56	3,90
R03AK06	salmeterol, flutikazon	5,59	1,41	2,46	3,82
R03BA02	budesonid	0,89	1,51	2,69	3,42
R03AC02	salbutamol	12,70	0,66	6,24	3,22
R03DA05	aminofilin	0,00*	0,04	3,15	2,57
R03DC03	montelukast	5,04	3,53	2,54	2,25
R03BA08	ciklesonid	4,07	3,87	1,75	1,84

* Vrijednost 0,00 DDD/1000/dan označava da je lijek u posmatranoj godini imao izraženu vrijednost u DDD/1000/dan, ali je ta vrijednost bila manja od dvije decimale

Kada se upoređi potrošnja lijekova koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti u Norveškoj, sa potrošnjom istih u Crnoj Gori vidi se znatno veća potrošnja ove grupe lijekova u Norveškoj. Posebna razlika u potrošnji se uočava kod kombinacije *salmeterol*, *flutikazon*, zatim *formoterol*, *budesonid* i lijeka *salbutamol*. U Hrvatskoj je primjetna manja potrošnja ovih lijekova, u odnosu na Crnu Goru, dok u Srbiji iako ukupna potrošnja ove grupe je veća, pojedinačno su veće količine samo za lijek *salbutamol*.

4.c. Finansijska potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe R03 - lijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti, izražena u eurima (€)

Tabela 97. Potrošnja lijekova iz terapijske grupe R03 - lijekovi koji se primjenjuju u opstruktivnoj plućnoj bolesti, finansijski u hiljadama EUR (€), 2020-2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
R03AK07	formoterol, budesonid	1.080	1.010	979	1.028	1.248
R03BB04	tiotropijum bromid	662	580	608	624	663
R03AK06	salmeterol, flutikazon	917	756	695	650	659
R03AK03	fenoterol, ipratropijum bromid	683	699	746	765	780
R03BA02	budesonid	156	296	373	351	446
R03DX10	benralizumab	/	/	45	113	181
R03AL06	olodaterol, tiotropijum bromid	/	/	38	148	181
R03DC03	montelukast	91	90	129	124	144

Upoređujući podatke iz finansijske potrošnje, uočava se u 2024. godini, u odnosu na 2023. godinu povećanje potrošnje kod svih lijekova iz ove podgrupe. Najzapaženiji je porast potrošnje lijeka *benralizumab* i to za skoro 60,18% u odnosu na 2023. godinu, a u odnosu na 2022. godinu za 302,22%, od kada se i našao prvi put na tržištu.

II Potrošnja lijekova iz terapijske grupe R05 - lijekovi protiv kašlja i prehlade

4.d. Potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe R05 – lijekovi protiv kašlja i prehlade, izražena u DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godine

Tabela 98. Potrošnja lijekova iz terapijske grupe R05 – lijekovi protiv kašlja i prehlade, DDD/1000/dan, 2020 - 2024. godine

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
R05DB13	butamirat	10,92	16,95	11,72	17,60	17,28
R05CB01	acetilcistein	1,54	2,53	2,73	3,26	3,81
R05CB02	bromheksin	0,26	0,40	0,50	0,33	0,50
R05DB27	levodropropizin	0,02	0,09	0,33	0,28	0,41
R05CB03	karbocistein	/	/	/	/	0,02
R05CB13	dornase alfa	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02

Najveću potrošnju u ovoj terapijskoj grupi ima lijek butamirat, kojem je potrošnja u 2024. u odnosu na 2023. godinu smanjenja za 1,82%. Lijek *acetilcistein*, bilježi porast potrošnje u 2024.

godini u odnosu na 2023. godinu i to za 16,87%, zatim *bromheksin* za 51,52%, *levodropropizin* 46,43%.

4.e. Poređenje potrošnje lijekova terapijske grupe R05 – lijekovi protiv kašlja i prehlade sa drugim državama

Tabela 99. Poređenje potrošnje lijekova iz terapijske grupe R05 - protiv kašlja i prehlade, sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, izražena u DDD/1000/dan, 2024. god.

ATC	INN	Norveška 2024. god.	Hrvatska 2024. god.	Srbija 2024. god.	Crna Gora 2024. god.
R05DB13	butamirat	/	5,06	0,89	17,28
R05CB01	acetilcistein	5,19	1,64	2,81	3,81
R05CB02	bromheksin	1,16	1,16	0,16	0,50
R05DB27	levodropropizin	/	/	1,04	0,41
R05CB03	karbocistein	/	0,06	0,28	0,02
R05CB13	dornase alfa	0,02	0,01	0,03	0,02

Kada se upoređi potrošnja butamirata sa potrošnjom u Norveškoj, Hrvatskoj i Srbiji, u Crnoj Gori je značajno veća potrošnja, dok u Norveškoj ovaj lijek nije evidentiran u potrošnji. Lijek *acetilcistein* se najviše koristi u Norveškoj, zatim u Crnoj Gori, dok je najmanja u Hrvatskoj i Srbiji.

4.f. Finansijska potrošnja najviše korišćenih lijekova iz terapijske grupe R05 – lijekovi protiv kašlja i prehlade, izražena u eurima (€)

Tabela 100. Potrošnja lijekova iz terapijske grupe R05 - lijekovi protiv kašlja i prehlade, finansijski u hiljadama EUR (€), 2020-2024. god.

ATC	INN	2020. god.	2021. god.	2022. god.	2023. god.	2024. god.
R05CB01	acetilcistein	103	175	203	258	335
R05CA12	bršljan (<i>Hedera helix</i> L.), suvi ekstrakt lista	85	115	177	193	211
R05CB02	bromheksin	41	66	86	58	88
R05CB13	dornase alfa	61	71	76	82	63
R05DB13	butamirat	27	31	24	53	56
R05DB27	levodropropizin	2	9	32	27	41
R05CB03	karbocistein	/	/	/	/	2

Skoro svi lijekovi, iz ove terapijske grupe – *lijekovi protiv kašlja i prehlade*, bilježe finansijski porast potrošnje u 2024. godini, osim lijeka *dornase alfa*, koji bilježi smanjene potrošnje. Najveću finansijsku potrošnju iz terapijske grupe R05 – *lijekovi protiv kašlja i prehlade* ima

lijek *aceticistein*, čija je potrošnja u 2024. godini povećana u odnosu na 2023. godinu za 29,84%, a u odnosu na 2020. godinu porast potrošnje je veća za 225,24%.

ZAKLJUČAK

Praćenje prometa i potrošnje lijekova u jednoj sredini ukazuje na zdravstveno stanje stanovništva. Osim toga značajno doprinosi procjeni farmakoterapijskih stavova i propisivačkih navika u praksi i omogućava određivanje faktora koji utiču na prekomjernu ili nedovoljnu upotrebu pojedinih lijekova.

Praćenje potrošnje lijekova je od značaja za sprovođenje stručnih analiza u oblasti racionalne farmakoterapije i unapređenja u drugim naučnim oblastima, kao što su farmakoekonomija i farmakoepidemiologija.

CInMED ostvaruje svoju nadležnost u obezbjeđivanju informacija od značaja za sprovođenje mjera za racionalnu potrošnju.

Analiza i poređenje izvještaja koju sprovodi CInMED o potrošnji lijekova, kao i njihova struktura ima za cilj ukazivanje na trendove kretanja potrošnje lijekova u odnosu na prethodne godine u Crnoj Gori.

Prikazom poređenja potrošnje lijekova u Crnoj Gori sa zemljama u okruženju (Srbija i Hrvatska), kao i sa Norveškom ukazuje se na različite farmakoterapijske prakse.

Ovom analizom evidentirano je i naznačeno nekoliko oblasti koje zahtijevaju intervencije radi postizanja uravnotežene potrošnje lijekova.

Podaci obuhvaćeni analizom mogu poslužiti kao osnova za planiranje potrošnje lijekova i racionalne farmakoterapije na svim nivoima zdravstvene zaštite u Crnoj Gori.

Produžavanje životnog vijeka i promjene u načinu života dovode do porasta broja oboljelih od hroničnih oboljenja, pojavljuju se nove bolesti, dolazi i do rezistencije na postojeće lijekove, a i do razvoja i pojave novih lijekova na tržištu. Sve to zajednički doprinosi povećanju troškova za lijekove i rastućeg pritiska na postojeće zdravstvene resurse. Uravnotežena potrošnja lijekova moguća je samo uz jasnu i čvrstu politiku i strategiju u oblasti lijekova.

CInMED će nastaviti da praćenjem i analiziranjem potrošnje lijekova ostvaruje svoju nadležnost u obezbjeđivanju informacija od značaja za sprovođenje mjera za racionalnu farmakoterapiju.

LITERATURA

Publikaciju Analiza potrošnje lijekova u Crnoj Gori 2020 - 2024. godina, priredio je Institut za lijekove i medicinska sredstva na osnovu izvještaja o potrošnji, prikupljenih i pripremljenih u Institutu, i koristeći:

- internet stranicu Zavoda za statistiku Crne Gore (MONSTAT), www.monstat.org;
- internet stranicu Instituta za javno zdravlje Crne Gore, www.ijzcg.me
- Nacionalna Strategija zdravstvene zaštite lica sa šećernom bolešću 2016 – 2020
- Promet i potrošnja gotovih lekova za humanu upotrebu u Republici Srbiji u 2024. godini
- internet stranicu Agencije za lijekove i medicinske proizvode Hrvatske – HALMED, www.halmed.hr, Izvješća o potrošnji lijekova (2024. godina);
- internet stranica, FHI: https://statistikk.fhi.no/gs/ePH5qNLI9H_Z3YX8M11og
- internet stranicu: www.whooc.no, *ATC/ DDD Methodology*;
- internet stranicu: www.who.int, *WHO “Antimicrobial medicines consumption (AMC) Network AMC data 2023
- <http://www.oecd.org/els/health-systems/health-statistics.htm>
- internet stranica *Causes of Death – Our World in Data* (<https://ourworldindata.org/causes-of-death>)
- GLASS-AMU Validation Report – 2025, World Health Organization

SKRAĆENICE

DDD	Defined Daily Dose / Definisana dnevna doza
SZO	Svjetska zdravstvena organizacija
WHO	World Health Organisation
ATC	Anatomical Therapeutic Chemical
INN	International Nonproprietary Name
EHCI	Euro Health Consumer Index
OTC	Over the Counter, lijekovi koji se izdaju bez recepta
CInMED	Institut za lijekove i medicinska sredstva Crne Gore
FZO	Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore
MONSTAT	Zavod za statistiku Crne Gore
Hrvatska	Republika Hrvatska
Srbija	Republika Srbija
Norveška	Kraljevina Norveška

Institut za lijekove i medicinska sredstva

Bulevar Ivana Crnojevića 64A, Podgorica

Kontakt: Odeljenje za praćenje potrošnje i određivanje maksimalnih cijena lijekova

Tel: +382 20 310 280; 382 20 310 281; +382 20 310 580 Fax: +382 20 310 581 Web:

www.cinmed.me